

- UVODNIK 58 **Franc PERKO** Ali bomo ostali pri ocenjeni škodi?
- ZNANSTVENA RAZPRAVA 59 **Marko KOVAČ**
Stanje gozdov in gozdarstva v luči Resolucije nacionalnega gozdnega programa
Forest and Forestry Conditions in the View of Resolution on National Forest Programme
- STROKOVNE RAZPRAVE 76 **Živan VESELIČ, Zoran GRECS, Jurij BEGUŠ, Dragan MATIJAŠIČ, Marko JONOZOVIČ**
Nacionalni gozdni program in razvoj gozdov v Sloveniji
National Forest Programme and Development of Forests in Slovenia
- 95 **Andrej BREZNIKAR, Damjan ORAŽEM**
Uresničevanje Nacionalnega gozdnega programa na področju razvoja podeželja, podpore lastnikom gozdov in ozaveščanje javnosti
Realization of National Forest Programme in the Fields of Rural Area Development, Support to Forest Owners and Awareness-Raising of the Public
- 100 **Milan ŠINKO**
Gozdna vladavina in nacionalni gozdni program
Forest Governance and National Forest Programme
- 110 **Andrej ANDOLJŠEK**
Uresničevanje ciljev Nacionalnega gozdnega programa z vidika lastnika gozda
- 113 **Janez POLANC**
Nacionalni gozdni program in državni gozdovi
National Forest Programme and State Forests
- 116 **Ljubo ČIBEJ**
Gospodarski vidik nacionalnega gozdnega programa in njegovo uresničevanje
- 119 **Urška AHAČIČ POGAČNIK**
Delovanje gozdarske inšpekcije pri uresničevanju nacionalnega gozdnega programa
Activities of Forestry Inspection at Realization of National Forest Programme
- 124 **Andrej BREZNIKAR, Jože FALKNER, Tone LESNIK**
Predlog zaključkov posveta Kje smo z uresničevanjem vsebin Resolucije o Nacionalnem gozdnem programu?
- STROKOVNO IZRAZJE 126 **Marjan LIPOGLAVŠEK**

Ali bomo ostali pri ocenjeni škodi?

Žled, ki je v začetku februarja pustošil po pretežnem delu Slovenije, je zelo prizadel tudi gozdove. Po oceni Zavoda za gozdove Slovenije bo treba posekati okoli sedem milijonov kubičnih metrov lesa. Škoda je ocenjena na 194 milijonov evrov in zajema škodo zaradi razvrednotenja lesne mase, ki je bila poškodovana, dodatnih stroškov pri sečnji in spravilu, izpada prirastka, stroškov obnove gozda po poseku, stroškov dodatnih negovalnih in preventivno-varstvenih del v gozdovih, stroškov za vzpostavitev prevoznosti gozdnih prometnic oziroma vlak in stroškov za njihovo sanacijo.

Najbolj prizadeta so gozdnogospodarska območja Postojna, Tolmin, Kranj in Ljubljana. Od celotne količine, ki jo bo treba posekati, je tretjina iglavcev in dve tretjini listavcev. In prav iglavce, med katerimi prevladuje smreka, je treba v relativno kratkem obdobju posekati, izdelati in spraviti iz gozdov (do 15. maja 2014) in hkrati narediti kakovosten gozdni red, da bomo preprečili namnožitve podlubnikov. Če je to mogoče opraviti v državnih gozdovih, bo to mnogo težje v zasebnih. Na nesrečo pa je pretežni del poškodovanih iglavcev, ki jih je treba posekati in izdelati v dveh mesecih, prav v zasebnih gozdovih. Slabih izkušenj z nepravočasno izdelanimi iglavci po ujmah, neprimernim gozdnim redom in zamujanjem pri pobiranju lubadark imamo obilo v bližnji preteklosti.

Prav poseku in spravilu iglavcev je treba nameniti vse razpoložljive sile in zagotoviti tudi pomoč zasebnim lastnikom. Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS bi moral urediti, da koncesionarji iz manj prizadetih območij priskočijo na pomoč bolj prizadetim. Če tega ne bomo uspešno opravili, bo v naslednjih letih dejansko sledila katastrofa.

Če je treba pri iglavcih hiteti in bo Zavod za gozdove Slovenije težko natančno usmerjal sanacijo (vso aktivnost bo moral usmeriti predvsem v pravočasno izdelavo, spravilo in gozdni red ter spremljavi pojava podlubnikov), pa ima za sanacijo prizadetih sestojev listavcev na voljo več časa. Na podlagi izkušenj iz preteklosti (npr. Brkinov) mora Zavod za gozdove od primera do primera presojati in usmerjati sanacijo prizadetih gozdov listavcev: kaj pustiti, kje in kako obnavljati, kje preiti na panjeve ipd. Za uspešno naravno obnovo z rastišču primernimi drevesnimi vrstami pa je predpogoj uskladitev odnosov med rastlinojedo divjadjo in gozdom. Na enem po žledu bolj prizadetih območij lahko v zadnjem območnem načrtu preberemo med drugim: *Najslabše stanje je v območju strnjjenih jelovo-bukovih gozdov v gozdni krajini, kjer naravne obnove z jelko in plemenitimi listavci praktično ni. Obnova poteka le z bukviyo ali smreko.*

Od lastnikov gozdov, koncesionarjev, javne gozdarske službe in države je odvisno, ali bomo ostali pri ocenjeni škodi ali pa se bo skokovito večala.

Mag. Franc PERKO

Stanje gozdov in gozdarstva v luči Resolucije nacionalnega gozdnega programa

Forest and Forestry Conditions in the View of Resolution on National Forest Programme

Marko KOVAČ¹

Izvleček:

Kovač, M.: Stanje gozdov in gozdarstva v luči Resolucije nacionalnega gozdnega programa. *Gozdarski vestnik*, 72/2014, št. 2. V slovenščini z izvlečkom in povzetkom v angleščini, cit. lit. 45. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

Prispevek se omejuje na presojo uspešnosti doseganja ciljev, ki so bili zapisani v Resoluciji nacionalnega gozdnega programa. Ta je bila izdelana s pomočjo kvantitativnih kazalcev, ki so bili zapisani v programu, ali primernimi drugimi kazalci. Rezultati so pokazali, da so smeri razvoja številnih kazalcev neugodne; predvsem to velja za neuravnoteženost gozdov, za razmerje med prirastkom in sečnjo, delež gozdnih habitatnih tipov z vidika ohranitvenega statusa, večanje sanitarnih sečenj zaradi izbruhov insektov, bolezni in naravnih pojavov in tudi za zmanjševanje stopnje predelave lesa. Nezadostna je tudi upravljavska kapaciteta sektorja gozdarstva, ki še dodatno otežuje izvedbo nacionalnega gozdnega programa v zeleni smeri.

Ključne besede: kazalci nacionalnega gozdnega programa, stanje gozdov - gostote, biotska pestrost, zdravje in vitalnost gozdov, sekvenciacija ogljika, predelava lesa in trgovina, upravljavska kapaciteta

Abstract:

Kovač, M.: Forest and Forestry Conditions in the View of Resolution on National Forest Programme. *Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry)*, 72/2014, vol. 2. In Slovenian, abstract and summary in English, lit. quot. 45. Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

This article is limited to the estimation of success in achieving the goals written in Resolution on National Forest Programme. It was prepared by the use of quantitative indicators written in the programme or other appropriate indicators. The results have shown that the development trends of diverse indexes are unfavorable; this is above all true for imbalance of forests, quotient between increment and removals, share of forest habitat types in favorable conservation status, increasing sanitary fellings due to insect infestations, diseases and natural phenomena, and also for the decreasing level of wood processing. Stewardship capacity of forest authorities is also insufficient and thus additionally worsens realization of national forest program in the desired direction.

Key words: indicators of national forest program, forest condition – densities, biodiversity, health and vitality of forests, carbon sequestration, wood processing and trade, stewardship capacity

1 UVOD

1 INTRODUCTION

Nacionalni gozdni program (v nad. NGP) je od države do države različen proces, v okviru katerega naj bi država na temelju dogovorjenih načel z različnimi metodološkimi pristopi oblikovala dolgoročno strategijo gospodarjenja z gozdovi. Z njo naj bi krepila predvsem trajnostni razvoj gozdov in gozdarstva, omogočala prispevek gozdov k trajnostnemu razvoju družbe, izvajala mednarodno dogovorjene zaveze ter vzpostavljala meddržavno sodelovanje, pri čemer bi bil NGP referenčni okvir za sodelovanje različnih organizacij (FAO, 2006, 2013, prim. Yudego, 2002, Glück,

et al., 1999). V duhu spoštovanja mednarodnih pravno zavezujočih in nezavezujočih instrumentov (prim. Diaci, Golob, 2009) je Republika Slovenija leta 2007 sprejela Resolucijo o NGP 2007 (v nad. RNGP). V njej je izpostavila štirinajst vsebinsko-problemskih področij, ki obsegajo teme od »slovenskega gozda in trajnostnega gozdarstva« do »programa upravljanja z divjadjo«, približno šestdeset konkretnih ciljev in nekajkrat toliko kazalcev. Čeprav naj bi glede zavez, dogovorjenih v okviru Medvladnega panela o gozdovih (FAO, 2006, 2013), oblast organizirala tudi demokratični

¹ Dr. M. K. Gozdarski inštitut Slovenije, marko.kovac@gozdis.si

dialog, znotraj katerega bi z deležniki iskala načine za doseg ciljev, ta proces do danes ni zaživel.

Čeprav je od sprejema RNGP minilo že več let, ostajajo nekatera vprašanja v povezavi z njo še vedno odprta. Tako npr. sploh ni ničesar povedanega o nadaljevanju NGP kot demokratičnega procesa, kdo naj bi bil odgovoren za uresničevanje posameznih vsebin RNGP ter katera institucija (oz. strokovno telo) in na kakšen način naj bi preverjala izvajanje NGP. Ne glede na vse te nerodnosti in neznanke se vseeno zdi, da sta gozd in gozdarstvo preveč pomembna za lastnike gozdov, gospodarstvo in prebivalce te države, zato njenega razvoja ne gre prepuščati naključju. V luči tega dejstva je namen tega prispevka oceniti, kako poteka doseganje pomembnejših ciljev, zapisanih v RNGP. Da bi se izognili subjektivnosti, bo presoja temeljila na pomembnejših kazalcih RNGP, ki označujejo stanje gozdov, trajnostno gozdarstvo, biotsko pestrost, zdravje in prilagajanje gozdov lokalnim podnebnim spremembam ter gospodarska gibanja. Poleg tega bo v prispevku predstavljena še analiza upravljalvske kapacitete gozdarskega resorja, ki je ključna za izvajanje NGP in gozdarske politike nasploh.

2 METODE DELA

2 METHODS

Presoja, ali se gozdovi razvijajo v smeri ciljev RNGP (2007), je bila izdelana s pomočjo kvantitativnih kazalcev (preglednica 1). V primerih, ko kazalca zaradi katerega koli razloga ni bilo mogoče pridobiti ali njegova raba ni bila smiselna, je bil nadomeščen z ustreznim.

- Za oceno stanja kazalcev so bili uporabljeni naslednji podatkovni viri:
- Monitoring gozdov in gozdnih ekosistemov (v nad. MGGE, GIS, 2013/1),
- podatki (popis sestojev, funkcije, drugo) Zavoda za gozdove Slovenije, ki jih je le-ta uporabil pri izdelavi nacionalnega poročila Forest resource assessment, 2015 (ZGS, 2013),
- obstoječi podatki in baze Statističnega urada RS (SURS, 2013),
- izvedeni podatki, ki nastajajo v okviru Gozdarškega inštituta Slovenije (GIS, 2013/2),
- podatki Zavoda za varstvo narave RS (Petkovšek, 2013, ZRSVN, 2013)
- karta rabe tal 1998–2013 (MKO, 2013) in
- tuji dokumenti o NGP.

Podatki so bili obdelani s statističnimi metodami, kot so deskriptivna statistika, frekvenčna analiza, enosmerna analiza variance itn. Ker v sestavku ni zavračanja hipotez, so parametri kazalcev predstavljeni brez intervalov zaupanja.

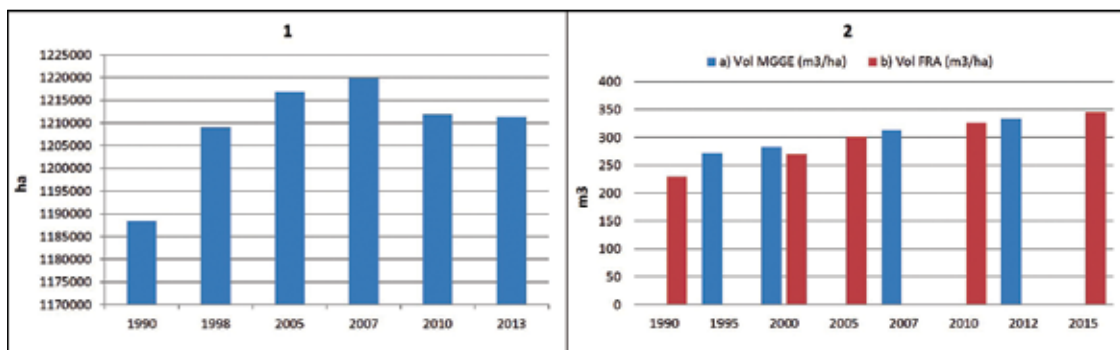
3 REZULTATI

3 RESULTS

3.1 Trajnostni razvoj gozdov

3.1 Sustainable development of forests

Razen površine gozdov, ki se od leta 2007 ne večja več skokovito in se je v zadnjih letih ustalila pri približno 1.211.000 ha (MKO, 2013, FRA, 2010), preostali kazalci razvoja gozdov kažejo nenehno rast. Po podatkih MGGE (GIS, 2013/1) je v letu 2012 (slika 1) povprečna lesna zaloga gozdov znašala 333 m³/ha, povprečni neto prirastek 8,8 m³/ha, povprečni letni posek pa je bil ocenjen

Slika 1: Površina gozdov (1) in lesna zaloga gozdov (2) v času (GIS, 2013/1)

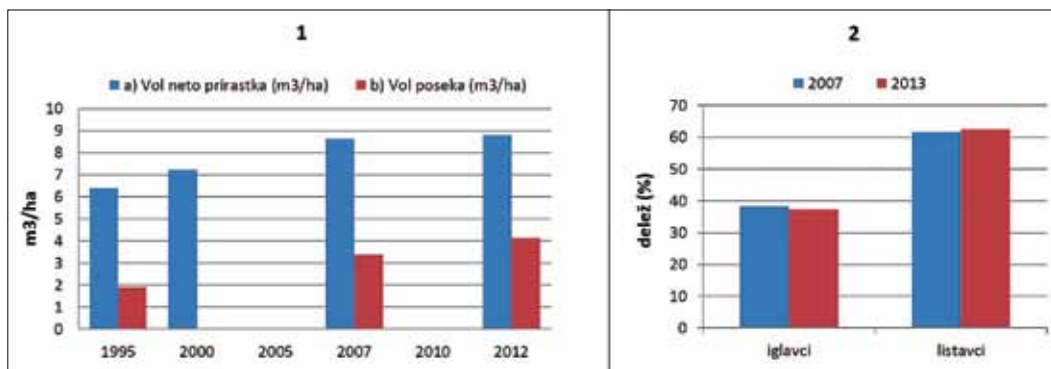
Figure 1: Forest area (1) and mean growing stock (2) over time (a = volume according to MGGE 2012; b=volume reported to FRA) (GIS, 2013/1)

Preglednica 1: Teme, cilji tem in indikatorji (povzeto po RNGP, 2007)

Table 1: Topics, topic goals and indicators (according to RNGP, 2007)

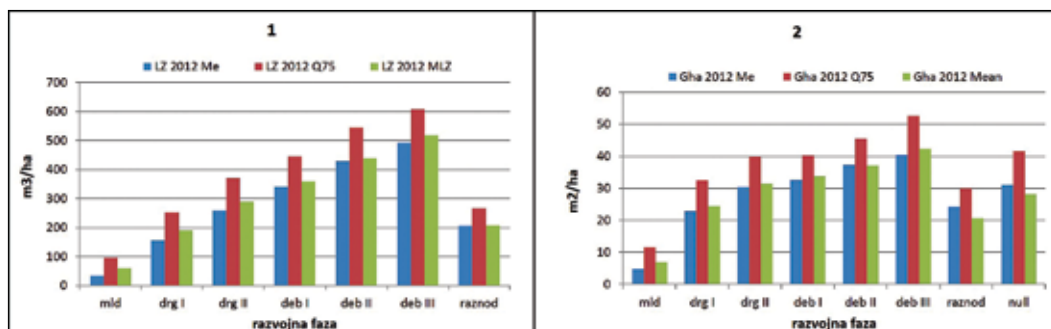
PODROČJE/CILJ	KAZALEC*
5 Slovenski gozd in trajnostno gozdarstvo	
Ekosistemski pristop in trajnostni razvoj gozdov v pomenu njihove biotske raznovrstnosti ter vseh njihovih ekoloških, gospodarskih in socialnih funkcij.	<u>Površina gozdov; lesna zaloga; prirastek in posek; drevesna sestava; struktura gozdov po ohranjenosti; delež gozdov z izdelanimi gozdnogospodarskimi načrti; površina gozdov, dostopnih za rekreacijo; poškodovanost gozdov; stopnja negovanosti.</u>
6.3.1 Gozdovi in ohranjanje narave	
6.3.1.1 Pomen gozdov za biotsko raznovrstnost	
Ohranjati biotsko raznovrstnost gozdov na ekosistemski ravni.	<u>Površina zavarovanih gozdov; površina gozdov v varovanih območjih; površina gozdov v ekološko pomembnih območjih; površina evropsko pomembnih habitatnih tipov; površina mirnih con; struktura gozdov po stopnjah ohranjenosti; drevesna sestava; struktura razvojnih faz; delež mladovja; količina odmrlega drevja; objedenost in poškodbe od divjadi; površina evropsko pomembnih habitatnih tipov v ugodnem stanju; število vrst v območjih Natura 2000 v ugodnem stanju.</u>
6.3.2 Gozdovi in spremembe podnebja	
Zagotoviti ponor CO ₂ v gozdovih.	<u>Letna količina akumuliranega C v gozdovih; zaloga C v gozdovih (tudi v tleh); letna sprememba količin C v lesnih izdelkih.</u>
Nadaljnje povečanje rabe lesa kot materiala in energenta.	<u>Letna poraba industrijskega lesa na prebivalca; delež energije, pridobljene iz lesa; v skupni porabi energije; letna poraba okroglega lesa za energetske namene na prebivalca.</u>
Prilagajati gospodarjenje z gozdovi podnebnim spremembam.	<u>Površina poškodovanih gozdov – po vzrokih poškodb in gozdnih tipih; delež osutosti krošenj; lesna zaloga; prirastek; dolžina saniranih gozdnih prometnic po ujmah.</u>
6.3.4 Ohranjanje zdravja in vitalnosti gozdov	
Zmanjšati vplive negativnih dejavnikov na gozdove.	<u>Depozicija zračnih onesažil; delež osutosti krošenj; površina poškodovanih gozdov – po vzrokih poškodb in gozdnih tipih (tudi poškodovanost gozdnega mladja od rastlinojede divjadi); količina nedovoljenih sečenj; število ogroženih rastlinskih in živalskih gozdnih vrst; obseg saniranih gozdnih prometnic.</u>
7.3.1 Gozd in gospodarske dejavnosti	
7.3.1.1 Pridobivanje lesa – splošno	
Povečati izkoriščenost proizvodnega potenciala gozdnih rastišč.	<u>Površina gozdov; lesna zaloga; prirastek in sortimentna struktura poseka.</u>
7.3.1.5 Lesarstvo in papirništvo	
Povečati izvoz lesnih proizvodov s povečano dodano vrednostjo v domači lesni industriji.	<u>Uvoz in izvoz okroglega lesa; uvoz in izvoz lesnih izdelkov.</u>
Povečati rabo lesa in lesnih izdelkov v gradbeništvu in bivalnem okolju. Les in izdelki iz lesa naj do leta 2015 postanejo vodilni material.	<u>Količina okroglega lesa, ki se porablja v predelovalnih dejavnostih v Sloveniji.</u>

Op.:* podčrtani kazalci so bili uporabljeni v raziskavi

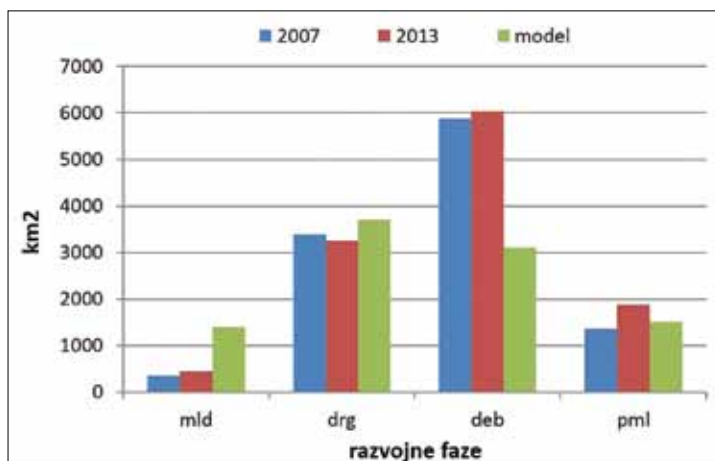
Slika 2: Prirastek in posek (1) ter drevesna sestava gozdov (2) v času (GIS, 2013/1)

Figure 2: Increment and removals (1) and tree composition of forests (2) over time (a = net increment; b = annual removals) (GIS, 2013/1)

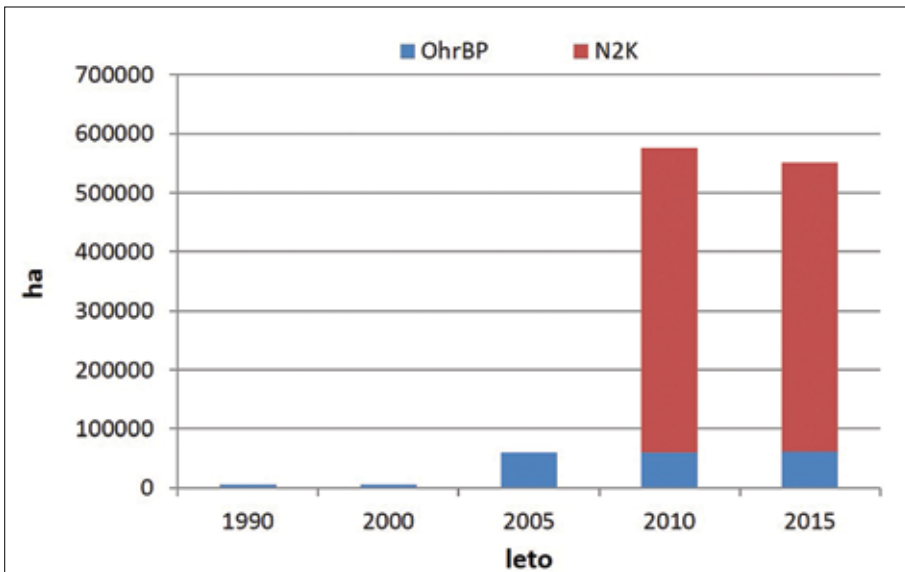
Slika 3: Porazdelitev parametrov lesnih zalog (1) in temeljnic (2) po razvojnih fazah (Mediana = Me; 75kvartil = Q75; LZ = MLZ = povprečna lesna zaloga; Gha mean = povprečna temeljnica; mld = mladovje; drg = drogovnjak; deb = debeljak; raznod = raznodobno; null = neznano)(GIS, 2013/1)

Figure 3: Distribution of parameters of growing stock (1) and basal area (2) according to developmental phases (Median=Me; 75 quartile = Q75; mean value LZ = MLZ = mean growing stock; Gha Mean = mean basal area; mld = young growth; drg = pole stand; deb = old growth; raznod = uneven-aged; null = unknown)(GIS, 2013/1)

Slika 4: Uravnoteženost SPG gozdov po razvojnih fazah (pml = pomlajenec, glej sliko 3) (GIS, 2013/1)

Figure 4: Balance of evenly-aged forests according to developmental phases (pml = stands under regeneration; see Figure 3) (GIS, 2013/1)

Slika 5: Površina gozdov, na kateri se varuje biotska pestrost v času.

N2K = površina Nature 2000; OhrBP = površina funkcije ohranjanja biotske pestrosti 1. stopnja (FRA, 2010, ZGS, 2013).

Figure 5: Forest area where biodiversity is protected over time.

N2K = area of Natura 2000; OhrBP = area of biodiversity conservation function 1st level (FRA, 2010, ZGS, 2013)

na 4,15 m³/ha (slika 2). Razmerje med listavci in iglavci se ni bistveno spremenilo.

Strukturni parametri (slika 3) t. j. mediane, zgornji kvartili (Q75) in aritmetične sredine lesnih zalog in temeljnic razvojnih faz kažejo, da so lesne zaloge in temeljnice večinoma porazdeljene desno asimetrično. Nadalje frekvenčna analiza vseh 760 ploskev MGGE (GIS 2013/1) kaže, da so lesne zaloge večje od 400 m³/ha prisotne na 253 ploskvah (33 %), večje od 500 m³/ha na 126 (16,6 %) ploskvah, večje od 600 m³/ha na 58 ploskvah (7,6 %), lesne zaloge večje od 800 m³/ha pa na 16 ploskvah (2,1 %).

V tesni povezanosti z doslej navedenimi ugotovitvami je tudi uravnoteženost sestojev razvojnih faz v skupinsko postopno gospodarjenih gozdovih (v nad. SPG; slika 4). Čeprav model uravnoteženosti ni bil izračunan za posamezne skupine rastišč, marveč odraža vse gozdove v državi, vseeno nedvoumno sporoča, da je v slovenskih gozdovih premalo mladih in preveč starejših gozdov. Stanje sestojev v pomlajevanju je zadovoljivo.

3.2 Gozdovi in ohranjanje narave

3.2 Forests and nature conservation

Ohranjanje biotske pestrosti na ekostemski ravni *Conservation of biodiversity at an ecological level*

Površina, namenjena ohranjanju biotske pestrosti (slika 5), se je od leta 1990 do danes povečala s 5.100 ha na 60.500 ha. Če k tej površini prištejemo še površino gozdov z naslova omrežja Nature 2000, znaša skupna površina za ohranjanje biotske pestrosti 552.000 ha (FRA, 2010, ZGS, 2013). Manj ugodne vrednosti kot pravkar omenjeni kazalec dosegajo kazalci drevesne sestave in že prikazanih deležev razvojnih faz, posebno mladih gozdov (glej poglavje 3.1).

Pomemben kazalec biotske pestrosti je tudi količina mrtve lesne biomase, ki se od zadnje nacionalne inventarizacije leta 2007 ni povečala in je bila v letu 2012 ocenjena na 19,76 m³/ha (GIS, 2013/1); od tega je bilo stoječega mrtvega lesa 36 %, ležečega pa 64 %.

Zadnji kazalec je površina gozdnih habitatnih tipov in vrst v ugodnem stanju. Če naj bi bilo v prvem nacionalnem poročilu (EIONET, 2007) okoli 55 % gozdnih habitatnih tipov v ugodnem

stanju, 25 % v neugodnem in okoli 19 % v slabem, poročilo ZRSVN iz l. 2013 (glej tudi Petkovšek, 2013) navaja precej drugačne rezultate: delež gozdnih habitatnih tipov v ugodnem stanju se je zmanjšal na 23 %, delež gozdnih habitatnih tipov v neugodnem stanju se je povečal na 55 %, gozdnih habitatnih tipov v slabem stanju je 22 %. Kot je mogoče povzeti, so te ocene nepopolne, saj se deleži v poročilu ne nanašajo na površine gozdov z določenim ohranitvenim statusom ampak na število gozdnih habitatnih tipov.

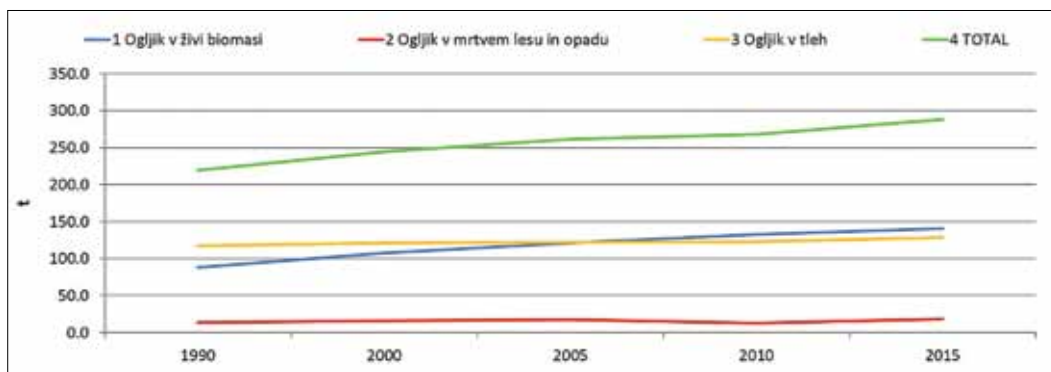
Gozdovi in lokalne podnebne spremembe

Forest and local climate changes

Količina ogljika, vezanega v živi nadzemni in podzemni biomasi, v mrtvem lesu, opadu in tleh

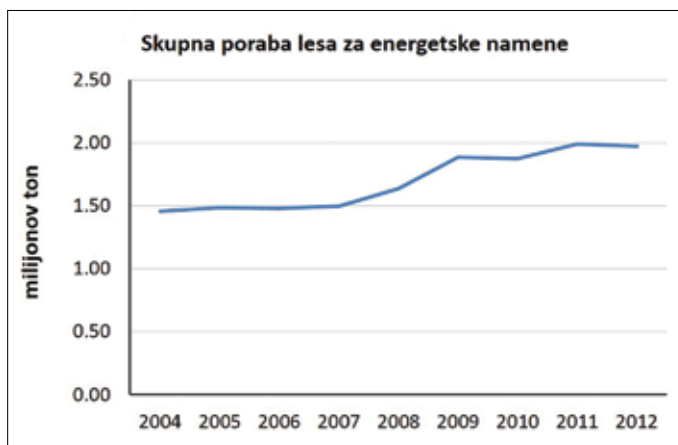
(slika 6) se večja in bo po oceni l. 2015 znašala 288,3 milijonov ton. Tej količini je treba prišteti še ogljik, vezan v drevnini zunaj gozdnih zemljišč, ki je bil ocenjen na 3,1 milijona ton (GIS, 2013/1). Preračunano na površino Slovenijo to pomeni, da je v vsakem hektarju vezanih najmanj 143,7 t ogljika.

Z vidika ponora ogljika in energijske samookrbe je poveden tudi razvoj kazalca »nadaljnje povečanje rabe lesa kot materiala in energenta«. Letna poraba lesa vseh vrst in oblik za energetske namene se je v obdobju 2007–2012 povečala za 32 % in je l. 2012 dosegla vrednost 1,97 milijona ton oziroma na 0,97 t na prebivalca (Slika 7; SURS, 2013, GIS, 2013/2).

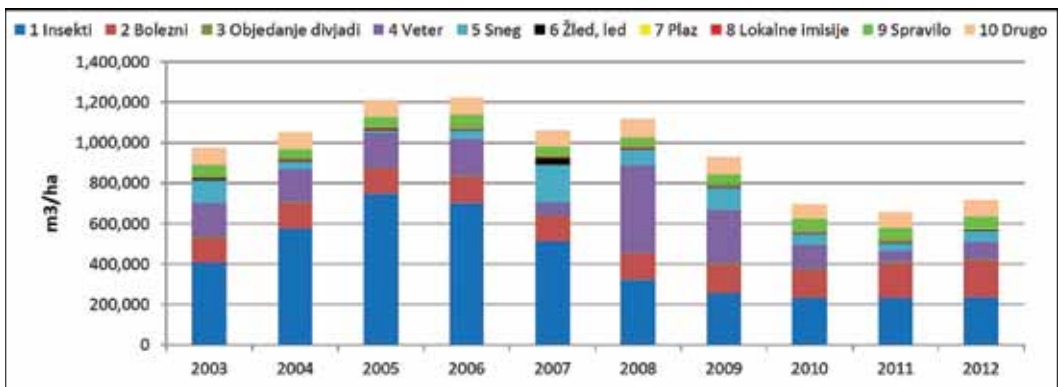
Slika 6: Delež ogljika v biomasi in tleh v času (GIS, 2013/1)

Figure 6: Carbon in biomass and soil over time (1 = carbon in living biomass; 2 = carbon in deadwood and litter; 3 = carbon in soil; 4 = total carbon) (GIS, 2013/1)

Slika 7: Skupna poraba lesa za energetske namene v času (SURS, 2013, GIS, 2013/2)

Figure 7: Total consumption of wood for energy purposes over time (SURS, 2013, GIS, 2013/2)

Slika 8: Struktura sanitarnega poseka v posameznih letih (ZGS, 2013)

Figure 8: Structure of sanitary felling in individual years (1 = insects; 2 = diseases; 3 = browsing; 4 = wind; 5 = snow; 6 = ice, sleet; 7 = snow avalanche + landslide; 8 = local emissions; 9 = logging; 10 = other) (ZGS, 2013)

Ohranjanje zdravja in vitalnosti gozdov

Conservation of health and vitality of forests

Struktura sanitarnega poseka v obdobju 2003–2012 kaže (slika 8, ZGS 2013), da so insekti, konkretno podlubniki, največji povzročitelji škod v gozdovih. Po njihovi izjemni namnožitvi med letoma 2003 in 2008, se sanitarni posek, ki je nastal zaradi njih, še vedno ni zmanjšal na pričakovano količino 100.000 m³ na leto (osebna korespondenca z dr. D. J.), marveč se je ustabil v višini 200.000 m³. Povečeval se je tudi obseg škode zaradi bolezni; tako so npr. bili evidentirani vnosi številnih novih škodljivih organizmov, ki bodo v prihodnje najverjetneje zelo prizadeli gozdove in bodo vplivali na njihovo biotsko raznovrstnost. Predvsem je treba omeniti kostonjevo šiškarico – *Dryocosmus kuriphilus*, jesenov ožig – *Chalara fraxinea*, brestovo grizlico – *Aproceros leucopoda*, javorov rak – *Eutypella parasitica* in storževo listonožko – *Leptoglossus occidentalis*.

Še naprej se povečuje tudi osutost dreves slovenskih gozdov. Povprečna osutost se je v obdobju 1991–2013 s tedanjih 16,5 % povečala na 25,9 %, delež poškodovanih dreves (osutih nad 25 %) pa se je v istem času povečal s 15,5 % na 30,9 % (GIS, 2013/1).

3.3 Gozd in gospodarske dejavnosti

3.3 Forest and economic activities

Bilanca uvoza in izvoza okroglega lesa in lesnih izdelkov ter količina lesa, ki se rabi v predelovalnih

dejavnostih v Sloveniji, je pomemben kazalec integriranosti gozdnega in lesnega sektorja. Iz levega grafa izhaja (slika 9; SURS, 2013, GIS, 2013/2), da se predelava industrijskega okroglega lesa v državi zmanjšuje že deset let. Še nazorneje potrjuje stanje desni graf, ki kaže kvocient med predelavo in proizvodnjo surove hlodovine oz. industrijskega okroglega lesa. Kot sledi, je Slovenija do leta 2005 predelala več okroglega lesa, kot ga je sama proizvedla, od takrat naprej pa je predelava v primerjavi s proizvodnjo nazadovala in je v zadnjih letih dosegla 60 %.

Z že omenjenima gibanjema sta skladna večji izvoz nepredelanega okroglega lesa in vsaj delno posledično manjši izvoz končnih lesnih izdelkov (slika 10; SURS, 2013, GIS, 2013/2). Oba skupaj samo potrjujeta stanje lesne industrije v Sloveniji, ki je v zadnjem desetletju zelo nazadovala.

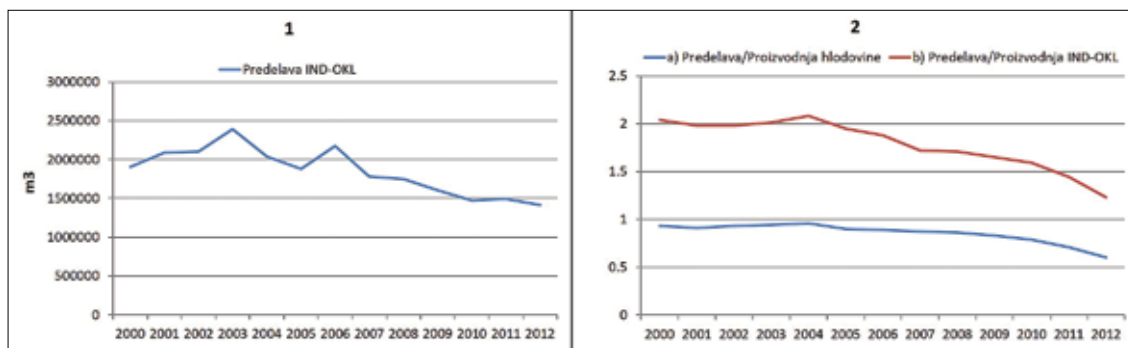
4 RAZPRAVA

4 DISCUSSION

4.1 Razvojni trendi kazalcev

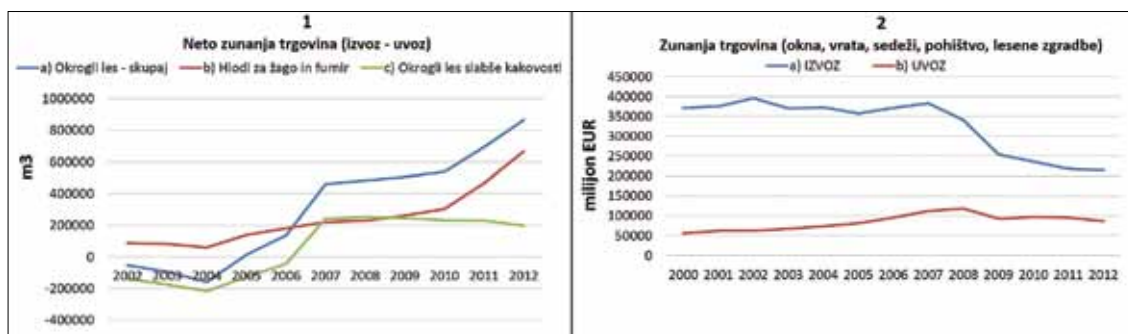
4.1 Development trends of indicators

Izmed ciljev v skupini »trajnostni razvoj gozdov« sta se v zaželeni smeri razvijala samo površina gozdov in lesna zaloga, medtem ko je razvoj treh preostalih kazalcev šel v nezaželeni smeri (preglednica 2). Glede površine je dobro predvsem, da se ne veča več tako skokovito kot v preteklosti. Ob tem morda samo to, da zaradi neuskajenosti fotointerpretacijskih ključev, ki se uporabljata pri izdelavi karte gozdov Zavoda za gozdove

Slika 9: Predelava industrijskega okroglega lesa (1) in kvocient med predelavo in proizvodnjo hlodovine (2) v Sloveniji (SURS, 2013, GIS, 2013/2)

Figure 9: Processing of industrial roundwood (1) and the ratio between processed and produced industrial roundwood (2) in Slovenia ($a =$ saw and veneer logs; $b =$ industrial roundwood) (SURS, 2013, GIS, 2013/2)

Slika 10: Izvoz okroglega lesa in drugih izdelkov (1) ter izvoz lesnih izdelkov (2) v času (SURS, 2013, GIS, 2013/2)

Figure 10: Export of roundwood and other products (1) and export of wood products (2) over time ($a =$ total roundwood; $b =$ saw and veneer logs; $c =$ pulp and fuelwood) (SURS, 2013, GIS, 2013/2)

Slovenije in karte rabe tal Ministrstva za kmetijstvo in okolje, točna površina gozdov ni znana. Med obema kartama je namreč razhajanje, ki je ocenjeno na okoli 27.000 ha (MKO, 2013, osebna korespondenca z dr. B. M.).

V obdobju 1995–2012 se je povprečna lesna zaloga gozdov zelo povečala in že nekaj let sodi med tri največje v Evropi (Švica 369 m³/ha (WSL, 2014), Avstrija 337 m³/ha (BFV, 2014), Nemčija 320 m³/ha (BMELV, 2011), Francija 162 m³/ha, Italija 151 m³/ha; Forest Europe, UNECE and FAO, 2011). Velika povprečna vrednost pa ne pomeni tudi, da je sedanja lesna zaloga optimalna. Mediana in aritmetična sredina lesne zaloge debeljakov (slika 3) potrjujeta, da pretežna večina debeljakov ne dosega modelnih končnih lesnih zalog, ki kot vodilo služijo določanju ciljev na

različnih rastiščih (Veselič, 2000, 2002), kot tudi ne končnih lesnih zalog optimalnih debeljakov. Te se namreč praviloma začenjajo pri 600 m³/ha (Kotar, 2005).

Še drugačen je vidik optimalne povprečne lesne zaloge, če se jo presoja v luči problematike neuravnoteženosti razvojnih faz SPG gozdov, ki se v Sloveniji neuspešno rešuje že več kot trideset let. Stanje l. 2012, ko je primanjkovalo okoli 1.000 km² mladovja in 1.000 km² drogovnjakov in je bilo preveč okoli 2.000 km² debeljakov (kakovostnih premalo), je bilo nasprotno stanju iz l. 1980, ko je bilo mladih gozdov (dbh = 0–30 cm; mladovij in drogovnjakov) preveč in je primanjkovalo kakovostnih debeljakov (Gašperšič, Kotar, 1986). Če bi bile dandanes površine razvojnih faz uravnotežene in bi tudi drevna sestava in

Preglednica 2: Ocena razvoja trendov za kazalce ciljev (RNGP 2007)

Table 2: Estimation of trend development for goal indicators

CILJ	KAZALCI	trend
Trajnostni razvoj gozdov	Površina	+
	lesna zaloga	+
	prirastek/posek	-
	drevesna sestava	o
	uravnoteženost RF	-
Biotska pestrost	površina za ohranjanje biotske pestrosti	+
	drevesna sestava	o
	količina mrtvega lesa	+
	površina habitatov v ugodnem stanju	o
Gozdovi in lokalne spremembe podnebja	ponor ogljika	+
	raba lesa za energetske namene	+
Zdravje in vitalnost gozdov	struktura sanitarnega poseka	-
	osutost dreves v sestojih	-
Gozd in gospodarske dejavnosti	predelava okr. lesa in predelava/proizvodnja okroglega lesa	-
	izvoz lesnih produktov z visoko dodano vrednostjo	-

Op.: + = ugoden trend; - = neugoden trend; o = vprašljiv trend

povprečna lesna zaloga razvojnih faz ostali v mejah sedanjih vrednosti, potem bi povprečna lesna zaloga SPG gozdov znašala od 290 do 300 m³/ha, povprečna lesna zaloga vseh gozdov pa bi bila še nekoliko manjša. Kot sledi, bo treba pri doseganju optimalne povprečne lesne zaloge, ki bi v primeru take drevesne sestave kot je dandanes, lahko znašala od 340 do 360 m³/ha, treba delati še naprej; vendar ne s povečevanjem zalog v starih sestojih, pač pa z njihovim pospešenim sekanjem in z ustvarjanjem polno zraslih mladih gozdov in intenzivnim redčenjem nenegovanih mlajših debeljakov (prim. Čas et al., 2011).

V nezaželeni smeri se je gibal tudi kvocient med posekom in prirastkom, ki je po podatkih iz l. 2012 (GIS, 2013/1) znašal 47 %. Ta delež je za dobro četrtino manjši od cilja RNGP. Če povzamemo, namesto sedanje sečnje v približni višini 5.0 mio m³/leto (\pm 19,75%) bi v (Sloveniji lahko brez pomisleka sekali od 8 do 9 mio m³/leto, pri čemer bi se še vedno vezalo najmanj 18 % prirastka. Tak, zelo povečan posek bi bil z razvojnega vidika gozdov zelo dobrodošel; preprečilo bi se namreč nadaljnje slabšanje vitalnosti zastaranih

sestojev, zaradi boljše kakovosti lesa pa bi bil večji tudi dohodek iz naslova posekanega lesa (prim. Čas et al., 2011, Kadunc et al., 2011/1, 2011/2). Gospodarjenje z gozdovi, kakršno prevladuje v zadnjih dveh desetletjih, namreč ni trajnostno in na dolgi rok ogroža obstoj gozdnih habitatnih tipov in s tem ohranjanje biotske pestrosti. Glede trajne proizvodnje lesa je tako dandanes že mogoče trditi, da bodo imele prihodnje generacije v primerjavi z današnjo precej slabše pogoje zanjo; na voljo bodo namreč imele bistveno manj sečno zrelih gozdov in veliko več mladih (predvsem v območjih GG Slovenj Gradec in Nazarje), ki bodo terjali velika vlaganja. Posledično bodo precej drugačni tudi pogoji za morebitno razglašanje ekoloških in socialnih ekosistemskih storitev gozdov (npr. za rekreacijo).

Bistveno boljše razmerje med posekom in prirastkom kot Slovenija dosežata (ali sta dosežali) Avstrija in Švica. Medtem ko je v Avstriji, ki ima 80% zasebnih gozdov, v obdobju 2007–2009 razmerje znašalo 85 % (BFV, 2014), je bilo v Švici s pretežno javnimi gozdovi v obdobju 2004–2006 še višje; na ravni države sta posek in mortaliteta

skupaj znašala 94 %, v osrednji Švici (Mittelland) pa celo 124 % (Brändli, 2010).

Izmed kazalcev biotske pestrosti in prilagajanja gozdov lokalnim podnebnim spremembam se štirje razvijajo v zeleni smeri. Za mrtev les mednarodne primerjave kažejo, da se tako s skupno količino mrtve lesne biomase kot z deležema stoječega in ležečega mrtvega lesa Slovenija uvršča v tretjino tistih evropskih držav, katerih gozdovi imajo največ mrtve biomase (Forest Europe, UNECE, FAO, 2011). Kljub visoki skupni količini mrtvega lesa, ki je brez prepričljivih argumentov varstva narave ni smiselno povečevati, je treba v prihodnje pozornost namenjati predvsem strukturi mrtvega lesa, ki je na ravni države zaenkrat sprejemljiva (stoječ mrtvi les = sušice + štrclji = 7.11 m³/ha; ležeč mrtvi les = podrtice + panji + večji kosi = 12.66 m³/ha), na lokalni pa morda ne povsod.

Na drugi strani se drevesna sestava, ki je verjetno najpomembnejši kazalec ohranjanja gozdnih habitatnih tipov, na dobršem delu Slovenije prepočasi spreminja v smeri primernosti rastiščem (Kadunc et al., 2011/2, Čas et al., 2011). Izstopajo predvsem območja z izjemno velikimi deleži iglavcev, predvsem smreke, ki jo je mogoče najti na njej velikokrat neprimernih rastiščih (GGO Kranj 68 %, GGO Bled 71 %, GGO Nazarje 78 %, GGO Slovenj Gradec 83 %; GIS, 2013/1). Drevesna sestava se tudi prepočasi prilagaja lokalnim podnebnim značilnostim (veter, sneg, žled, sušna rastišča) in je premalo upoštevana v scenarijih morebitnih podnebnih sprememb (Kutnar et al., 2009, Kutnar, Kobler, 2011).

Nadalje slovensko poročilo po 17. čl. Direktive o habitatih navaja, da sta se v obdobju 2007–2013 povečala deleža gozdnih habitatnih tipov v neugodnem in slabem stanju (ZRSVN 2013, Petkovšek, 2013). Kazalec vsekakor potrebuje zelo podrobno obrazložitev, saj je tako velika sprememba v naravi na slabše v razmeroma kratkem času nenavadna in vzbuja dvom. Če je namreč vzrok za to spremembo drugačna metoda vrednotenja kot je bila uporabljena l. 2007, potem bi bilo treba v prid objektivnosti stanja gozdnih habitatnih tipov oceniti po obeh in pojasniti razlike med njima. Če pa je sprememba na slabše resnična, je problem precej resnejši in narekuje oblasti, da nemudoma preveri odgovornost in strokovnost

služb, ki sta dopustili tako občutno poslabšanje stanja. Službi sta namreč zakonsko zadolženi za spremljanje stanja gozdov in ohranjenosti narave in imata vsa potrebna pooblastila za pravočasna opozarjanja (npr. poročilo o stanju na področju ohranjanja narave kot del poročila o stanju okolja, poročilo o stanju gozdov, posebna poročila) in ukrepanja (izdajanje odločb).

Zdravje in vitalnost gozdov sta se po letih velike razmnožitve podlubnikov ustalila. Ne glede na to velja poudariti, da je zdajšnja drevesna sestava gozdov zaradi prej omenjenih dejstev zelo dovzetna za naravne nesreče in izbruhe boleznih ter škodljivcev. In še: čeprav osutost drevja in delež v gozdovih poškodovanih dreves danes nimata velikega vpliva na povečanje sanitarnega poseka, je vseeno treba zapisati, da se tudi ta dva kazalca že dve desetletji slabšata. Dandanes proces ni toliko povezan s transportom onesnaženega zraka, kot z boleznimi, izbruhi žuželk in abiotskimi dejavniki, med katerimi je pomemben predvsem sušni stres (Fischer, Lorenz, 2011). Še največji odmik v nezaželeno smer pa je v zadnjem desetletju doživelo področje »gozd in gospodarske dejavnosti«, čigar cilja (glej preglednico 1 in sliki 9 in 10) sta v enem desetletju postala praktično nedosegljiva.

Iz preglednice 2 je mogoče povzeti, da doseganje ciljev RNGP poteka precej počasi ter gozdarski in tudi lesarski dejavnosti ne more biti v ponos. Pri tem kaže izpostaviti še, da neželen razvoj ni nastal v letih od sprejema RNGP do danes, ampak ga je opaziti že več kot dvajset let. Posebno presenetljivo pri tej oceni pa je dejstvo, da procesi, katerih razvojni trendi niso šli v zaželeni smeri, niso bili odvisni od naravnih sil, ampak so bili v veliki meri posledica takih ali drugačnih odločitev stroke.

4.2 Upravljalvska kapaciteta gozdarskega sektorja

4.2 Stewardship capacity of forest authorities

Ob vsem doslej napisanem se nehote postavlja vprašanje, v kolikšni meri je na opisano stanje razvoja gozdov in gozdarstva vplivala neizvedba koordiniranega demokratičnega procesa NGP oz. v kolikšni meri je tok dogodkov mogoče povezati

z obstoječo upravljavsko kapaciteto sektorja gozdarstva kot celote. Ta je po navadi sestavljena iz naslednjih komponent (Committee of scientists, 1999): zmožnosti oblasti za izvedbo neke aktivnosti ali procesa, zaupanja lastnikov gozdov in javnosti v oblast, sodelovanja z deležniki, razumevanja problemov, skupnega iskanja rešitev, reševanja konfliktov, volje in organiziranega učenja.

Zmožnost oblasti za izvajanje procesov

Capability of authorities for project management

Izhajajoč iz kadrovskega potenciala sektorja za gozdarstvo – Direktorata za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo pri MKO –, ki že dolga leta šteje manj kot deset ljudi, je njegova zmožnost za izvajanje in spremljanje tako obsežnih programov, kot je npr. NGP, zelo majhna oz. nična. Samo v poduk najodgovornejšim naj služi dejstvo, da bi po tujih standardih celotno osebje direktorata moralo delati samo za potrebe NGP (prim. SAEFL, 2004, s. 19). Če se od gozdarskega direktorata torej zahteva, da poleg tekočih del vodi in koordinira še druge obsežne naloge, potem ga je treba nemudoma okrepiti s strokovno usposobljenimi ljudmi, med katerimi zaradi pomanjkanja znanja ne sme manjkati tujih strokovnjakov.

Zaupanje

Trust

O stopnji zaupanja lastnikov gozdov v javne zavode, ki delujejo na področju gozdarstva, v državne urade, njihove programe in aktivnosti, zaenkrat ni mogoče reči nič določenega, je pa na podlagi aktivnosti lastnikov v gozdarskih procesih (npr. ob priložnosti potrjevanja gozdnogospodarskih načrtov), njihovih izkušenj z oblastjo (neuspešni pogovori o ureditvi lova, oblikovanje Natura 2000 območij) in tudi izkušenj oblasti z njimi (sodelovanje lastnikov pri RGNP) mogoče sklepati, da le-ta ni prav velika. Pri tem se zdi, da oblast zaupanje v svoje delo spodkopava kar sama, in sicer na dva načina: a) z nespoštovanjem zasebne lastnine in b) z aroganco pri urejanju za lastnike pomembnih zadev.

Ad a) Čeprav je v Sloveniji 75 % gozdnih zemljišč zasebnih (ZGS, 2014), oblast gospodarjenje z gozdovi, ekosistemskimi storitvami, divjadjo

in varstvo gozdne narave (preglednica 3) ureja mimo poznavanja dejanskih zahtev in želja lastnikov gozdov in javnosti. V potrditev zapisanemu naj bo dejstvo, da na ozemlju Slovenije še nikoli doslej ni bila izvedena nobena obširna mnenjska raziskava med lastniki gozdov (in tudi javnostjo), na podlagi katere bi oblast ali katera koli druga organizacija lahko z najmanjšo gotovostjo trdila, da so npr. aktualni načini urejanja prej omenjenih aktivnosti za lastnike sprejemljivi – torej legitimni. Tako kot niso znani odzivi lastnikov, niso znani niti odzivi različne javnosti, v imenu katere se menda velika mera zadev in aktivnosti (ekosistemске storitve, varstvo narave, lov) tudi izvaja.

Ad b) Na področju urejanja skupnih zadev na demokratičen način slovenska oblast nima dolge tradicije in na demokratičen način zadev velikokrat tudi noče početi. Namesto da bi državne službe in zavodi sledili prepričanju, da so v službi ljudi zato, da jim pomagajo najti rešitve za njihove težave, te institucije še vedno sledijo precej razširjenemu prepričanju, da je njihovo poslanstvo varovanje »resornih stvari« pred državljanji; v primeru gozdov in gozdne narave torej varovanje gozdov pred »škodljivimi namerami« lastnikov in javnosti. Tudi zato iz raznovrstnih odločitev in mnenj teh služb velikokrat izbija preveč avtoritarnosti in arbitrarnosti in premalo ali nič argumentov. Tipični primeri so npr. vsesplošno omejevanje lastnikov z dovoljenim posekom, ki je po navadi manjši od 100 % prirastka, določanje ekosistemskih storitev brez izraženih želja in potreb javnosti in seveda brez soglasij lastnikov, izdajanje naravovarstvenih mnenj in oblikovanje ukrepov v gozdovih Nature 2000, ki velikokrat niso podkrepjeni z argumenti, ki bi bili plod raziskovanj ali spoznanj navedenih v domači in tuji strokovni in znanstveni literaturi ampak so prej plod pristranskega razmišljanja in domišljije. Za obravnavano RGNP sicer res ni mogoče trditi, da se oblast ni trudila voditi postopka demokratično, je pa zaradi številnih ciljev zelo nenavadno, da v prid njihove uresničitve ni poskušala skleniti partnerstva in zaveznitva z lastniki, gozdarskimi podjetji in številnimi drugimi deležniki.

Nadvse arogantno pa se oblast obnaša v primeru ureditve ekosistemskih storitev in lova. Pri tem še niti ni tako arogantno, da niso uslišane zahteve

Preglednica 3: Odprti problemi v gozdarstvu**Table 3: Open problems in forestry**

<p>Gospodarjenje z gozdovi</p> <p>Vprašljivo je določanje možnega poseka, ki je po navadi manjši od prirastka, čeprav za omejitve največkrat ni razlogov (izjema so varovalni gozdovi). Tudi obveznega označevanja drevja v zasebnem gozdovih v svetu na ravni držav ne poznajo, se pa izvaja v mejah posameznih dežel (Južna Tirolska; osebna korespondenca s Š.K.) in v primerih izjemno poudarjenih varovalnih ali drugih funkcij (Avstrija, Švica; op. p.).</p>
<p>Ekosistemske storitve</p> <p>Vprašljivo je določanje funkcij gozda brez vednosti lastnikov. V Švici npr. zvezna zakonodaja nalaga kantonom, da njihove službe v postopke določanja le-teh vključujejo lastnike in javnost (WaV, 2013). Tudi v Avstriji in Nemčiji lastniki praviloma sodelujejo v postopkih določanja ekosistemskih storitev. Čeprav večini najbrž všečen, je vprašljiv tudi prost dostop v gozd. Poleg tega, da sploh ni urejen na pravičen in demokratičen način (s soglasji lastnikov) in je torej v nasprotju z ureditvijo v starih evropskih demokracijah in marsikatero novo (Estonija, Češka republika), je problematično urejena tudi odgovornost v primeru poškodb obiskovalcev (padla veja, drevo, drugo) ali v primerih nedovoljenih posegov v gozdnem okolju s strani obiskovalcev. Če namreč država že podeljuje pravico do neškodljivega prehoda vsem, potem pač ni sprejemljivo, da skrb za varnost in okolje nalaga lastnikom zemljišč, ki prostega dostopa nikomur niso podelili, ki sploh ne vedo, kdo hodi po njihovih zemljiščih ter kdo krši zakone z npr. odlaganjem smeti, kolesarjenjem, motokrosom, vožnjo s štirikolesniki, motornimi sanmi, ilegalno sečnjo, čezmernim nabiralništvom. Take aktivnosti (tudi jahanje) so v Evropi urejene različno, vendar je načeloma vedno potrebno privoljenje lastnikov. Drugače velja za nabiralništvo. V Švici npr. zanj velja civilni kodeks (kar raste, pripada lastniku), v Skandinaviji je za lastne potrebe nabiralništvo dovoljeno (Bauer et al., 2004), če je namen prodaja nabranega na trgu, pa ne. Na Finskem npr. lastnik posameznikom nabiranje kot dejavnost lahko dovoli, vendar je s predkupno pravico on sam največkrat edini kupec. Nabrane sadeže in rastline lastnik zemljišča tudi odkupuje po vnaprej določeni ceni. Ceno posredno določi končni odkupovalec, ki se z lastnikom vnaprej dogovori o količini in ceni nabranega, ki mu ga bo lastnik dostavil (osebna korespondenca z A.J.).</p>
<p>Lov</p> <p>Izmed pravnih konceptov "res nullius" (divjad je "nikogaršnja stvar", op. p.) in "res communis" (divjad "je skupna /oz. državna/ stvar", op. p.) Slovenija uveljavlja slednjega (Putman et al. 2011). Za razliko od držav s prevladujočimi javnimi gozdovi, kjer je slednje načelo smiselno (posamezni kantoni Švice, Nizozemska, Hrvaška, prim. Schmithüsen, Hirsch, 2010) pa se v Sloveniji koncept uporablja v nasprotju z lastniško strukturo gozdov; tako je, čeprav divjad večinoma živi in se hrani na zasebnih zemljiščih, na območju Slovenije lastnica divjadi država. Zato je neupravičeno, da so upravljalvske pravice za gospodarjenje z divjadjo s strani države s koncesijo prenesene na lovske družine saj bi, zaradi pravičnosti, morale biti priznane lastnikom oz. skupnostim lastnikov. Veljavna ureditev tudi nima nič skupnega z najmanjšimi površinami habitatov divjadi. Primerno velike lovske revirje bi se namreč, seveda v drugačnih mejah kot dandanes, lahko ustanovljalo v tudi v mejah posesti več lastnikov oz. skupnosti lastnikov, kot to ureja večina evropskih držav (prim. Putman et al., 2011).</p>

lastnikov, je pa aroganca brez primere zavračanje dialoga za doseg novega medgeneracijskega dogovora o gozdovih, v katerem bi lastniki gozdnih in drugih zemljišč na eni strani in družba oz. uporabniki teh storitev na drugi, v dialogu z oblastjo poskušali priti do pravičnega dogovora, ki bil v prid vsem.

Sodelovanje z deležniki in med njimi
Collaboration with stakeholders

Čeprav urejanje prostorskih zadev in programov nalaga (Marega, Kos, 2002) oblasti, da v prostor-

ske zadeve vključuje deležnike in z njimi tvorno sodeluje (lastniki zemljišč, drugi deležniki), je vključevanje deležnikov v zadeve in sodelovanje z njimi v Sloveniji prej izjema kot pravilo. V prejšnjih desetih letih je npr. v državi potekala vrsta procesov, v katere bi različna javnost morala biti vključena neposredno (ne samo na končni predstavitvi!), vendar se to ni zgodilo. V primeru izdelave RINGP oblasti spet ni mogoče očitati, da z javnostjo ni sodelovala (na delavnicah in forumih je sodelovalo okoli 680 deležnikov, pri čemer delež lastnikov gozdov ni znan, RINGP, 2007), je pa vsekakor zanimivo primerjati njen

pristop s tujimi. V Avstriji npr. je proces NGP trajal skoraj tri leta, vanj je bilo vključenih več kot 80 skupin deležnikov (npr. zveza lastnikov, gozdarska društva, zvezno gozdarsko podjetje Bundesforste AG, gozdarska, naravovarstvena, okoljska znanost, nevladne organizacije itn.), ki so vsaka zase prispevale k izdelavi NGP (BMLFUW, 2007). Tudi v Švici je bilo samo v pripravo temeljnih tem NGP vključenih 130 izvedencev, v razpravah jih je sodelovalo več kot 500, javnost pa je sodelovala prek spleta, kjer so števeci zabeležili 340.000 zadetkov s strani več kot 31.000 obiskovalcev (SAEFL, 2004).

Nesodelovanje oblasti z javnostjo in lastniki je v prejšnjih letih v državah Evrope povzročilo že veliko hude krvi, jeze in strahu. Hiedanpää (2000) je poročal, da so nekateri vaščani v vasi Karvia na Finskem na aroganco oblasti odgovorili z gladovno stavko. Na drugi strani je Metera (et al., 2005) v povezavi z enostranskim razglašanjem Natura 2000 območij s strani slovenske oblasti poročal o grožnjah državljanov in lokalnih skupnosti s tožbami zoper državo. Številne take zgodbe v Sloveniji potekajo še vedno (zadevajo predvsem določanje funkcij gozda, gozdarsko načrtovanje, izdelavo upravljaljskih načrtov za območja Natura 2000, itn.) vendar še kar naprej brez pomembnega glasu deležnikov. Morda kaže ob tem spomniti na besede Seneke ml.: »Errare humanum est, perseverare autem diabolicum« (Motiti se je človeško, vztrajati /v zmoti/ pa hudičevo; op.p.)!

Razumevanje problemov in skupno iskanje rešitev *Understanding, co-joint fact finding*

Zaradi organizacijskih oblik dela strokovnih služb in posledične specialnosti zaposlenih postajajo elementi, kot so široko znanje, celostno razumevanje in skupno iskanje rešitev kot porok uspeha, velika vrednota. Tak pristop je npr. nujen pri izdelavi načrtov GG (Kovač et al., 2012), sicer lahko zaradi pomanjkljive koordinacije med poglavji in znotraj njih nastane več nekonsistentnosti. Skupno iskanje rešitev je nujno tudi zato, da ne nastane situacija dajanja prednosti določenim rešitvam. Nazoren primer, ki mu tudi v RNGP ni bilo namenjenega dovolj truda, je konflikt med lovstvom in gozdarstvom (odnos gozd–divjad), ki je l. 2010 zamajal celo

predloge območnih gozdnogospodarskih in lovskoupravljaljskih načrtov (Čas et al., 2011). Konflikt obstaja še naprej in ne bo rešen, vse dokler se oba dela gozdarske službe z lastniki gozdov ne bosta dogovorila za način reševanja problema in usklajenih ukrepov na istih površinah. Problemov, ki narekujejo skupno iskanje rešitev in sodelovanje med strokovnimi službami je še veliko. Med najbolj pereče sodijo izdajanje naravovarstvenih soglasij in mnenj (primer: Teden gozdov 2013; Izpoved lastnika gozdnih parcel na Rožniku ob priložnosti okrogle mize z naslovom Gozd in gorsko kolesarjenje 29. 5. 2013), ocenjevanje ohranitvenega statusa habitatnih tipov, habitatov in vrst, ki je podlaga poročanju po 17. čl. Habitatne direktive, itn.

Skupno reševanje konfliktov, volja in kontinuirana vzpostavitve učee se organizacije *Conflict management, will, learning organization*

Upravljanje konfliktov, volja ter vzpostavljanje organiziranega znanja so zadnji trije gradniki upravljaljske kapacitete. Posebno pomemben je razvoj organiziranega znanja, čigar namen ni le uradniško delovanje institucij v skladu s predpisi, ampak vključevanje nove miselnosti in znanj v vse delovne procese in postopke. Kot pospeševalci takega razvoja bi bili zelo primerni svetovalni odbori, ki bi morali biti sestavljeni iz domačih in tujih strokovnjakov. Ta oblika bi bila zelo primerna tudi za oba zavoda, ki delujeta na področju gozdov (Zavod za gozdove Slovenije, Zavod RS za varstvo narave, op. p.). Za oba namreč velja, da sta zelo samozadostna in se premalokrat podvržeta procesu kritične samorefleksije, da premalo spodbujata skupinsko delo, da načinov reševanja problemov in samih rešitev največkrat ne primerjata z rešitvami in praksami razvitimi v tujini, itn.

5 SKLEP **5 CONCLUSIONS**

Po šestih letih od sprejema RNGP (2007) je mogoče ugotoviti, da proces NGP v Sloveniji sploh še ni zaživel in da tudi razvojni trendi kazalcev razmeroma številnih ciljev ne gredo v zaželeni smeri. V obrazložitev temu je treba poudariti, da

ni toliko skrb vzbujajoča v prispevku prikazana nezaželena smer razvoja, kot je zaskrbljujoče neizpodbitno dejstvo, da v gozdarstvu številni problemi ostajajo nerešeni že vse od sprejetja Zakona o gozdovih iz l. 1993 naprej; predvsem, da za nadaljnji razvoj gozdov in stroke na ravni oblasti zaenkrat ni zadostne upravljavske kapacitete, da najverjetneje ni temeljnega konsenza med deležniki o ciljnih RNGP in morebitnih prioritetah in da najverjetneje še niso izpolnjeni pogoji za partnerstva oz. zaveznitva med ključnimi igralci gozdarskega sektorja, kot so lastniki gozdov, gozdarska stroka in znanost, varstvo narave, lesna industrija, javnost in oblast. Čeprav je priprava novega Zakona o gozdovih že na vidiku in je časa za pripravo domišljenih predlogov sprememb do začetka njegove priprave premalo, bi kazalo proces NGP vseeno obuditi in ga voditi v skladu s praksami drugod. Zamuda, v kateri je celoten gozdarski sektor, namreč ni tragedija in ne sme biti razlog za nadaljnje prelaganje težav v nedoločeno prihodnost, marveč mora biti izziv za iskanje novega medgeneracijskega dogovora o udejanjanju trajnostnega razvoja gozdov in njihovih ekosistemskih storitev. Zahteve po korenitih spremembah že prihajajo, naj si jih država želi ali ne. Mnoge med njimi (npr. neposredna plačila ekosistemskih storitev lastnikom gozdov) so razvidne v študiji Millennium Ecosystem Assessment (2005), v EU strategiji o biodiverziteti do l. 2020 (EU Commission 2011) in drugih dokumentih.

6 POVZETEK

Republika Slovenija je l. 2007 sprejela Resolucijo o nacionalnem gozdnem programu. V njej je izpostavila štirinajst vsebinskih področij, približno šestdeset konkretnih ciljev in številne kazalce. Čeprav naj bi bil za iskanje poti do ciljev organiziran tudi dialog, ta proces še ni zaživel. S ciljem ugotovitve dosedanjega razvoja se ta prispevek omejuje na presojo ciljev v povezavi s stanjem gozdov, trajnostnim gozdarstvom, biotsko pestrostjo, zdravjem in prilagajanjem gozdov lokalnim podnebnim spremembam ter gospodarskimi gibanji. Presoja je bila izdelana s pomočjo kvantitativnih kazalcev (preglednica 1). V primerih, ko kazalca zaradi katerega koli razloga ni bilo mogoče pridobiti ali njegova raba ni bila

smiselna, je bil nadomeščen z ustreznim drugim.

Razen površine gozdov, ki se je ustalila pri okoli 1.211.000 ha, preostali kazalci razvoja gozdov kažejo rast. Leta 2012 je povprečna lesna zaloga gozdov znašala 333 m³/ha, povprečni neto prirastek 8,8 m³/ha, povprečni letni posek pa je bil ocenjen na 4,15 m³/ha (slika 1, 2). Razmerje med listavci in iglavci se ni bistveno spremenilo. Kljub precejšnji lesni zalogi strukturni parametri (slika 3) vseeno kažejo, da je le-ta daleč od optimalne. Razloga sta predvsem neuravnoteženost razvojnih faz in nedoseganje velikih lesnih zalog v debeljakih.

Površina, namenjena ohranjanju biotske pestrosti, se je od leta 1990 do danes povečala za več kot desetkrat (slika 5). Če k tej površini prištejemo še površino gozdov omrežja Natura 2000, skupna površina za ohranjanje biotske pestrosti znaša 552.000 ha. Tudi drugi kazalec, količina mrtve lesne biomase, je ugoden in znaša 19,76 m³/ha, od tega je stoječega mrtvega lesa 36 %, ležečega pa 64 %. Kar zadeva delež gozdnih habitatnih tipov in vrst v ugodnem stanju, naj bi se stanje poslabšalo v obdobju 2007–2013. Ocena potrebuje zaradi velikega premika na slabše dodatno utemeljitev.

Količina ogljika, nakopičenega v živi nadzemni in podzemni biomasi, v mrtvem lesu, opadu in tleh (slika 6) bo l. 2015 znašala 288,3 milijona ton. Tej količini je treba prišteti še ogljik drevnine zunaj gozdnih zemljišč, ocenjen na 3,1 milijona ton. Z vidika ponora ogljika in energijske samooskrbe je pomemben še kazalec »nadaljnje povečanje rabe lesa kot materiala in energenta«. Letna poraba lesa vseh vrst in oblik za energetske namene se je v obdobju 2007–2012 povečala za 32 % in je l. 2012 dosegla vrednost 1,97 milijona ton oziroma na 0,97 t na prebivalca (Slika 7; SURS, 2013, GIS, 2013/2).

Struktura sanitarnega poseka v obdobju 2003–2012 kaže (slika 8), da so insekti (podlubniki), največji povzročitelji škod v gozdovih. Po njihovi izjemni namnožitvi med letoma 2003 in 2008 se sanitarni posek še vedno ni zmanjšal na pričakovano količino 100.000 m³ na leto, marveč se je ustalil v višini 200.000 m³. Evidentirani so bili tudi vnosi številnih novih škodljivih organizmov, ki bodo v prihodnje najbrž zelo prizadeli gozdove in bodo vplivali na njihovo biotsko raznovrstnost (npr. *Dryocosmus kuriphilus*, *Chalara fraxinea*, *Aproceros leucopoda*, *Eutypella parasitica* in

Leptoglossus occidentalis). Še naprej se povečuje tudi osutost gozdov. Povprečna osutost se je v obdobju 1991–2013 s tedanjih 16,5 % povečala na 25,9 %, delež poškodovanih dreves pa se je v istem času povečal s 15,5 % na 30,9 %.

Izjemno neugodno stanje pa je z vidika gospodarskih kazalcev. Neuravnotežena je npr. bilanca uvoza in izvoza okroglega lesa in lesnih izdelkov ter količina lesa, ki se uporablja v predelovalnih dejavnostih v Sloveniji. V državi se predelava industrijskega okroglega lesa zmanjšuje že deset let (slika 9). Še nazorneje to potrjuje kvocient med predelavo in proizvodnjo surove hlodovine oz. industrijskega okroglega lesa, ki znaša le še okoli 0,6. Skladna s temi gibanji sta tudi večji izvoz nepredelanega okroglega lesa in vsaj delno posledično manjši izvoz končnih lesnih izdelkov (slika 10).

Po šestih letih od sprejema Resolucije o nacionalnem gozdnem programu je mogoče ugotoviti, da nacionalni gozdni program kot proces v Sloveniji ni zaživel v skladu s pričakovanji, niti ne gredo v zaželeni smeri razvojni trendi kazalcev pomembnih ciljev. Pri tem ni toliko skrb vzbujajoča smer razvoja, kot je zaskrbljujoče dejstvo, da ima gozdarski sektor nezadostno upravljavsko kapaciteto, da najverjetneje ni temeljnega konsenza med deležniki o ciljnih in morebitnih prioritetah programa in da najverjetneje še niso izpolnjeni pogoji za partnerstva oz. zaveznitva med ključnimi igralci gozdarskega sektorja, kot so lastniki gozdov, gozdarska stroka in znanost, lesna industrija, varstvo narave, javnost in oblast.

7 SUMMARY

Republic of Slovenia adopted the Resolution on National Forest Programme in 2007. There it exposed fourteen topics, sixty specific objectives and numerous indicators. Although organization of a dialogue has been foreseen, this process has not come to life yet. Its goal being to determine the up-to-now development, this article is limited to estimation of goals concerning forest condition, sustainable forestry, biodiversity, health and adjustment of forests to local climatic changes, and economic trends. The estimation was made by the use of quantitative indicators (Table 1). In the cases when an indicator could not be acquired

for any reason or its use made no sense, it was replaced with an appropriate one.

Except for forest area which stabilized at around 1.211.000 ha, the rest of forest development indicators show growth. In 2012, average forest wood supply amounted to 333 m³/ha, average net increment to 8.8 m³/ha, and average yearly felling was estimated to the amount of 4.15 m³/ha (Figure 1, 2). Ratio of deciduous to coniferous trees did not undergo essential changes. Although wood supply is substantial, structural parameters (Figure 3) indicate, that it is not optimal. The reasons are above all: imbalance of development phases and nonachievement of high wood supplies in mature stands.

The area, intended for conservation of biodiversity, has increased for more than ten times since 1990 (Figure 5). Areas of the Natura 2000 forests added the total area for biodiversity conservation amounts to 552.000 ha. Also the second indicator, quantity of dead wood biomass, is favorable and amounts to 19.76 m³/ha, standing dead wood representing 36 % hereof and lying one even 64 %. As far as the share of forest habitat types and species with favorable conservation status is concerned, condition supposedly worsened in the period 2007–2013. Due to the substantial shift for the worse, this estimation requires an additional validation.

Quantity of carbon, accumulated in the living aboveground and underground biomass, dead wood, waste and soil (Figure 6) will amount to 288.3 million tons in 2015. Estimated 3.1 million tons of carbon produced by trees outside of forests must be added to this quantity. From the viewpoint of carbon sink and energy self-supply the indicator “further increment of use of wood as material and energy source” also plays an important role. Yearly consumption of wood of all sorts and forms for energy purposes increased for 32% in the period 2007–2012 and reached 1.97 million tons respectively 0.97 t per inhabitant in 2012 (Figure 7; SURS, 2013, GIS, 2013/2).

Structure of sanitary felling in the period 2003–2012 indicates (Figure 8) that insects (bark beetles) cause the most extensive damage in forests. After their exceptional outbreaks between years 2003 and 2008 sanitary felling still did not decrease to the expected amount of 100.000

m³ per year, but settled down at 200.000 m³. In addition infestations with numerous new pests, that would probably heavily affect forests and their biodiversity in the future, were recorded (e.g. *Dryocosmus kuriphilus*, *Chalara fraxinea*, *Aproceros leucopoda*, *Eutypella parasitica* and *Leptoglossus occidentalis*). Defoliation of forests is also further increasing. The average one increased in the period 1991–2013 from 16.5 % to 25.9 %; share of damaged trees increased from 15.5 % to 30.9 % in the same time.

Extraordinarily unfavorable condition is shown by economic indicators. Balance of import and export of roundwood and wood products as well as quantity of wood needed in Slovenian processing industry is imbalanced. Processing of industrial roundwood in the country has been decreasing for ten years (Figure 9). This is even more explicitly confirmed by the quotient between processing and production of raw timber respectively industrial roundwood; it amounts only to around 0.6. Higher export of unprocessed roundwood and consequently, at least to an extent, lower export of final wood products are also in line with these trends (Figure 10).

After six years from adoption of the Resolution on National Forest Programme we can say that national forest process as a process in Slovenia has not come to life as expected nor do development trends of important goals indicators follow the desired direction. Hereby the development trend is less alarming than the fact that stewardship capacity of forest authorities is deficient, that most probably there is no basic consent concerning program goals and eventual priorities among stakeholders and that most probably conditions for partnerships or alliances among key players in forest authorities, forest owners, forestry profession and science, wood industry, nature conservation, public and authorities, are not met yet.

8 ZAHVALA

8 ACKNOWLEDGEMENTS

Dr. D. Jurcu, mag. M. Piškurju in dr. L. Kutnarju se zahvaljujem za posredovanje informacij s področja varstva gozdov, ekonomike, in biotske pestrosti. Š. Kovaču ter kolegoma B. Maliju in A. Japlju se iskreno zahvaljujem za izčrpno kritiko

besedila in dopolnitve. Hvala tudi J. Žlogarju za izdelavo slikovnega gradiva in A.M.K. za ostro in pravično kritiko napisanega.

9 LITERATURA

9 REFERENCES

- BAUER, J./KNIIVILÄ, M./SCHMITHÜSEN, F., 2004. Forest legislation in Europe: How 23 countries approach the obligation to reforest, public access and use of non-wood forest products. UN, Geneva, 39 s.
- BFV, 2014. Österreichische Waldinventur (ÖWI) homepage. (<http://bfw.ac.at/rz/wi.home>)(dostop 11.2.2014)
- BRÄNDLI, U.-B. (Ur.), 2010. Schweizerisches Landesforstinventar. Ergebnisse der dritten Erhebung 2004–2006. Birmensdorf, Bern, Eidgenössische Forschungsanstalt für Wald, Schnee und Landschaft (WSL), Bundesamt für Umwelt (BAFU), 312 s.
- BMELV, 2011. German forests. Nature and economic factor. Berlin, Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz (BMELV) (http://www.bmelv.de/SharedDocs/Downloads/EN/Publications/GermanForests.pdf?__blob=publicationFile)(dostop 11. 2. 2014).
- BMLFUW, 2007. The Austrian Forest Programme. Vienna, Republic of Austria, Federal Ministry of Agriculture, Forestry, Environment and Water Management, 160 s.
- COMMITTEE OF SCIENTISTS 1999. Sustaining the People's Lands. Washington, D.C., U.S. Department of Agriculture, 193 s. (<http://www.fs.fed.us/forum/nepa/rule/cosreport.shtml>) (dostop 03. 06. 2002).
- ČAS, M./JERINA, K./KADUNC, A./KOŠIR, B./KOVAČ, M./KUTNAR, L./MEDVED, M. (avtor, urednik)/POKORNY, B./ROBEK, R., 2011. Zaključno poročilo presoje gozdnogospodarskih načrtov območij in lovskoupjavljavskih načrtov območij (2011–2020). Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije, 33 s.
- DIACI, J./GOLOB, A., 2009. Slovensko gozdarstvo pred izzivi 21. stoletja. Slovenian Forestry Meeting the 21st Century Challenges. Gozdarski vestnik, 67, 7–8, s. 307–316.
- EUROPEAN COMMISSION, 2011. The EU Biodiversity Strategy to 2020. (<http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/2020.htm>)(dostop 2. 2. 2014)
- EIONET, 2007. Article 17 report, Habitats Directive. Report on Implementation Measures (Slovenia) (<http://cdr.eionet.europa.eu/si/eu/art17/envrk11za>) (dostop 2. 2. 2014)
- FAO, 2006. Understanding national forest programmes. Guidance for practitioners. Rome, Food and Agriculture Organisation, 64 s.
- FAO, 2013. National Forest Programme. (<http://www.fao.org/forestry/nfp/en/>)(dostop 18. jan. 2013).
- FISCHER, R./LORENZ, M. (Ur.), 2011. Forest Condition in Europe, 2011. Technical Report of ICP Forests

- and FutMon. Work Report of the Institute for World Forestry 2011/1. Hamburg, ICP Forests, 212 s.
- FOREST EUROPE, UNECE and FAO, 2011. State of Europe's Forests, 2011. Status and Trends in Sustainable Forest Management in Europe, 337 s.
- FRA, 2010. Global Forest Resources Assessment 2010. Country report - Slovenia. Rome, 75 s.
- GASPERŠIČ, F./KOTAR, M., 1986. Zaključno poročilo o območnih gozdnogospodarskih načrtih v Sloveniji. Ljubljana, RKKGP, 41 s.
- GIS, 2013/1. Digitalna baza monitoringa gozdov in gozdnih ekosistemov 1987-2013. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije.
- GIS, 2013/2. Statistične analize in izvedeni podatki iz SURS in drugih podatkovnih baz. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije.
- GLÜCK, P./OESTEN G./SCHANZ H./VOLZ K-R. (Ur.), 1999. Formulation and Implementation of National Forest Programmes. Vol II: State of the Art in Europe. EFI Proceedings, 30, 1999, 295 s.
- HIEDANPÄÄ, J., 2000. European-wide conservation versus local well-being: The reception of the Natura 2000 Reserve Network in Karvia, SW-Finland. Landscape and Urban Planning, 61 (2002), s. 113–123.
- KADUNC, A./KOŠIR, B./KOVAČ, M./KUTNAR, L. (avtor, urednik)/ROBEK, R., 2011/1. Poročilo presoje gozdnogospodarskega načrta Gozdnogospodarskega območja Nazarje (2011–2020). Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije, 12 s.
- KADUNC, A./KOŠIR, B./KOVAČ, M. (avtor, urednik)/KUTNAR, L./ROBEK, R., 2011/2. Poročilo presoje gozdnogospodarskega načrta Gozdnogospodarskega območja Slovenj Gradec (2011–2020). Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije, 10 s.
- KOTAR, M., 2005. Zgradba, rast in donos gozda na ekoloških in fizioloških osnovah. Ljubljana, Zveza gozdarstvih društev Slovenije, Zavod za gozdove Slovenije, 500 s.
- KOVAČ, M./KUTNAR, L./MALI, B./HLADNIK, D., 2012. Izboljšanje informacijske učinkovitosti gozdnogospodarskega načrtovanja in gozdarskega informacijskega sistema: zaključno poročilo o rezultatih ciljnega raziskovalnega projekta V4-1070. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije, 33 s.
- KUTNAR, L./KOBLEK, A./BERGANT, K., 2009. Vpliv podnebnih sprememb na pričakovano prostorsko prerezporeditev tipov gozdne vegetacije. Zbornik gozdarstva in lesarstva, 89, s. 33–42.
- KUTNAR, L./KOBLEK, A., 2011. Prediction of forest vegetation shift due to different climate-change scenarios in Slovenia. Šumarski list, 135, 3/4, s. 113–126.
- MAREGA, M./KOS, D. (Ur.), 2002. Aarhuška konvencija v Sloveniji: strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah. Ljubljana, Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo, 170 s.
- METERA, D./PEZOLD, T./PIWOWARSKI, W. (Ur.), 2005. Implementation of Natura 2000 in New EU Member States of Central Europe Assessment Report. IUCN, The World Conservation Union.
- MILLENNIUM ECOSYSTEM ASSESSMENT, 2005. Ecosystems and Human Well-being: Synthesis. Washington, DC, Island Press.
- MKO, 2013. Karta rabe tal (1998–2013). Ministrstvo za kmetijstvo in okolje. Digitalna karta.
- PETKOVŠEK, M., 2013. Stanje evropsko pomembnih območij, vrst in habitatnih tipov. Ljubljana, ZRSVN, PDF predstavitev. (http://www.zrsvn.si/dokumenti/73/2/2013/1_Posvet_PUN_2013_MP_koncna_3387.pdf; dostop 9. 2. 2014)
- PUTMAN, R./APOLLONIO, M./ANDERSEN, R. (Ur.), 2011. Ungulate Management in Europe. Problems and Practices. Cambridge, New York, ... Mexico City, Cambridge University Press.
- RNGP, 2007. Resolucija o nacionalnem gozdnem programu. Ur. l. RS, št. 111/07.
- SAEFL, 2004. Swiss National Forest Programme (Swiss NFP). Environmental documentation No. 363, Bern, Swiss Agency for the Environment, Forests and Landscape, 117 s.
- SCHMITHÜSEN, F./HIRSCH, F., 2010. Private forest ownership in Europe. Geneva timber and forest study paper 26. Geneva, UN, UNECE, FAO, 110 s.
- SURS, 2013. Podatkovne baze statističnega urada RS. Ljubljana, SURS.
- ZGS, 2013. Podatki za FRA, 2015. Ljubljana. Zavod za gozdove Slovenije (nepublicirano).
- ZGS, 2014. ZGS domača stran. O gozdovih Slovenije. (<http://www.zgs.si/slo/gozdovi-slovenije/o-gozdovih-slovenije/gozdatost-in-pestrost/index.html>)
- ZRSVN, 2013. Zbirno poročilo po Direktivi o habitatih 2013. Ljubljana, Zavod RS za varstvo narave (preglednica v eksel obliki).
- VESELIČ, Ž., 2002. Optimalni modeli gozdov: Strokovna izhodišča in način oblikovanja modelov ob izdelavi gozdnogospodarskih načrtov območij za obdobje 2001. Gozdarski vestnik 60, s. 445–460.
- VESELIČ, Ž., et al. 2000. Pregled rastišč v računalniški bazi ZGS po skupinah in podskupinah rastišč z navedbo njihove okvirne naravne in modelne drevesne sestave na ravni Slovenije. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije, 14 s. (neobjavljeno).
- WaV, 2013. Verordnung über den Wald vom 30. November 1992 (Stand am 1. Juli 2013). Bern, SR 921.01 (<http://www.admin.ch/opc/de/classified-compilaton/19920310/201307010000/921.01.pdf>)
- WSL, 2014. Landesforstinventar home page. (<http://www.lfi.ch/resultate/aktuell-en.php>) (dostop 11. 2. 2014)
- YUDEGO, B.M., 2002. A comparison between National Forest Programmes of some EU-member states. Jönköping, National Board of Forestry, 25 s.

Nacionalni gozdni program in razvoj gozdov v Sloveniji

National Forest Programme and Development of Forests in Slovenia

Živan VESELIČ¹, Zoran GRECS², Jurij BEGUŠ³, Dragan MATIJAŠIČ⁴, Marko JONOZOVIČ⁵

Izvleček

Veselič, Ž., Grecs, Z., Beguš, J., Matijašič, D., Jonozovič, M.: Nacionalni gozdni program in razvoj gozdov. Gozdarski vestnik, 72/2014, št. 2. V slovenščini z izvlečkom v angleščini. Cit. lit. 2. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

V prispevku je prikazano uresničevanje Nacionalnega gozdnega programa glede razvoja gozdov na podlagi podatkov o gozdovih in podatkov o izvajanju dejavnosti, ki določajo njegov razvoj in jih strokovno usmerja Zavod za gozdove Slovenije. Navedeni so podatki o razvoju gozdov, izvajanju obnove, nege in varstva gozdov, gradnji gozdnih prometnic, vzdrževanju gozdnih cest, uporabi sodobnih tehnologij pri delu z gozdom, usposabljanju lastnikov gozdov za delo v gozdu, spreminjanju funkcij gozdov, razvoju populacij divjadi ter ocene o razvoju življenjskega okolja divjadi in izvajanju ukrepov za njegovo izboljšanje. Navedeni so tudi neugodni trendi na področju financiranja javne gozdarske službe in njegove kadrovske zasedbe.

Ključne besede: gojenje gozdov, varstvo gozdov, gozdna tehnika, gozdnogospodarsko načrtovanje, divjad, lovstvo, javna gozdarska služba, Slovenija.

Abstract

Veselič, Ž., Grecs, Z., Beguš, J., Matijašič, D., Jonozovič, M.: National Forest Programme and Development of Forests in Slovenia. Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry), 72/2014, vol. 2. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 2. Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

These articles presents realization of the National Forest program with regard to development of forests on the basis of data on forests and data on realization of activities determining its development and are professionally channeled by Slovenia Forest Service. Data on development of forests, carrying out forest regeneration, care and protection, construction of forest traffic ways, maintenance of forest roads, implementation of modern technologies in forest work, training owners for forest work, changing forest functions, development of game populations, evaluation of development of game habitat an carrying out measures for its improvement are listed. The unfavorable trends in the field of financing public forestry service and its staffing levels are also mentioned.

Key words: forest cultivation, forest protection, forest technology, forest management planning, game, hunting, public forestry service, Slovenia.

1 UVOD

Nacionalni gozdni program (NGP) moramo razumeti kot obvezujoč dokument pri usmerjanju razvoja gozdov, saj je bil oblikovan v široki strokovni razpravi in tudi v širokem dialogu z javnostjo, sprejel pa ga je Državni zbor, in to celo soglasno. Proces njegovega oblikovanja in sprejemanja zagotavlja usmeritve dela z gozdom kot celovitega ekosistema, vključno z divjadjo, ki kar najbolj uravnoteženo upošteva potrebe oziroma interese najrazličnejših skupin ljudi, ki se včasih tudi zelo razhajajo. Z zavezo po upoštevanju NGP se izognemo tveganju, da bi obravnavanje gozda postalo parcialno.

Uresničevanje NGP na področju razvoja gozdov otežujejo številni dejavniki, med katerimi sta najpomembnejša razdrobljena gozdna posest, ki je v zdajšnjih razmerah zahtevnejši dejavnik

kot v preteklosti, ko so bila za izvedbo gojitvenih in varstvenih del in gradnjo gozdnih prometnic tudi v zasebnih gozdovih zagotovljeni sredstva in kadri, ter pomanjkanje proračunskega denarja za sofinanciranje vlaganj v gozdove, ki ga je splošna ekonomska kriza še zaostрила. Očitno se pojavlja pomanjkanje denarja za vlaganja v gozdove tudi v državnih gozdovih, na kar kaže skromen obseg gradenj gozdnih cest v teh gozdovih. V zadnjih letih postaja vedno pomembnejši dejavnik manj uspešnega uresničevanja NGP pomanjkanje denarja za delovanje javne gozdarske službe, saj je povsem

¹ Mag. Ž. V., univ. dipl. inž. gozd.; ² Z. G., spec., univ. dipl. inž. gozd.; ³ J. B., spec., univ. dipl. inž. gozd.; ⁴ D. M., univ. dipl. inž. gozd.; ⁵ M. J., univ. dipl. inž. gozd.; vsi Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, SL – 1000 Slovenija

jasno, da z razpoložljivim denarjem in številom kadrov ni več mogoče izvajati nalog javne gozdarske službe, kot jih določajo predpisi, pa tudi NGP.

V Strategiji razvoja slovenskega turizma 2012–2016 je na str. 44 v okvirju zapisano: »Dobro ohranjena narava in naravne danosti so ključna konkurenčna prednost Slovenije ...«. V načrtih gospodarskega razvoja Slovenije se vse bolj poudarja nujnost boljšega izkoriščanja bogate lesne surovinske baze, ki jo nudijo slovenski gozdovi. Ko je beseda o okolju in biotski pestrosti, ima gozd vselej osrednje mesto – v Sloveniji gozd zajema tudi kar 70 % območij Natura 2000. Gozdovi so glavni vir zdrave pitne vode.

Vendar navedeno očitno ne pomeni veliko. Ob obilju materialnih in nematerialnih dobrin, ki nam jih dajejo naši gozdovi, v veliki meri prav zaradi že več kot polstoletnega strokovnega dela z njimi, se ne zavedamo pomena celovitega strokovnega dela z gozdovi. Usmerjati razvoj gozda s številnimi vlogami pomeni zahtevno in kompleksno strokovno delo, kjer je načrtnost dela bistvena, da lahko z izbiro drevja za posek, ki je končno dleto pri oblikovanju gozda, le-tega oblikujemo po meri vseh njegovih vlog. Če kompleksnosti dela z gozdom ne razumemo niti v gozdarskih krogih in vso strokovno »nadgradnjo« v gozdarstvu označimo kot nepotrebno, kar je v zadnjem času zaznati pri nekaterih najodgovornejših v slovenskem gozdarstvu, je NGP seveda odveč in vse, kar je zapisano v njem, moteče.

Naj opozorimo: če je v glavnem odveč vse, kar je nad ravnijo zagotavljanja neposrednih storitev lastnikom gozdov, potem je odveč tudi raziskovalno delo in izobraževanje univerzitetnih kadrov. To ni nič kaj spodbudno za prihodnji razvoj gozdarske stroke na Slovenskem.

Prav zaradi navedenega odnosa do javnih gozdarskih nalog in ljudi, ki jih uresničujejo, je treba NGP skrbno prebirati in zahtevati njegovo uresničevanje. Kot dokument Državnega zbora NGP varuje odnos do gozda pred najrazličnejšimi parcialnimi materialnimi interesi, ki dandanes napadajo vse, kar je javnega dobrega in tako tudi gozd. S tega vidika je koristno, da NGP ni le proces, kot ga določa resolucija št. 1 Ministrske konference o varstvu gozdov v Evropi (Dunaj, 2003), ampak tudi pisni dokument. Nanj bomo opozarjali tudi ob pripravi novega Zakona o gozdovih.

V opisanih razmerah bi bilo iluzorno pričakovati optimalno uresničevanje NGP. ZGS se zelo trudi za uresničevanje NGP, vendar se pogoji za delovanje javne gozdarske službe in uresničevanje NGP vztrajno poslabšujejo. Zdi se, da je slabitev javne gozdarske službe nekaterim cilj in morda je to celo pomembnejši dejavnik vse slabših razmer za delo ZGS kot gospodarska kriza.

V nadaljevanju je prikazano uresničevanje NGP po posameznih gozdarskih področjih, po katerih so navedeni najpomembnejši cilji in usmeritve iz NGP ter ocene, kako se uresničujejo. Nekatero ugotovitve so obrazložene podrobneje.

2 POVRŠINA, LESNA ZALOGA IN PRIRASTEK GOZDOV*

Cilj: Povečati izkoriščenost proizvodnega potenciala gozdnih rastišč

Usmeritev:

– Z zmernim in selektivnim akumuliranjem prirastka povečevati lesno zalogo in prirastek gozdov.

– se uresničuje

– Na zemljiščih v zaraščanju, ki jih je smiselno prepustiti gozdu, je treba z gojitvenimi deli pospešiti razvoj v donosen gospodarski gozd kakovost gozdnih lesnih sortimentov.

– se ne uresničuje

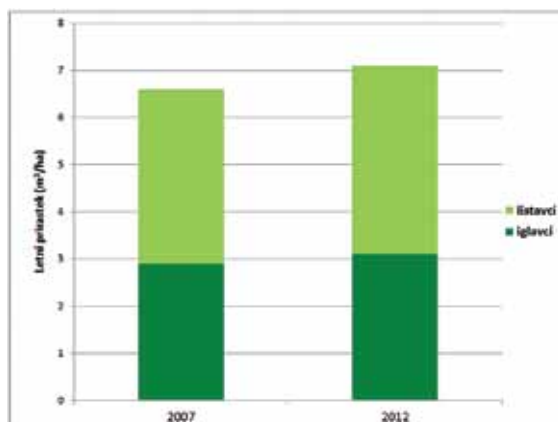
Upoštevajoč podatke iz gozdnogospodarskih načrtov GGE, se je 2012 v slovenskih gozdovih v obdobju od leta 2007 do leta povprečna lesna zaloga na hektar povečala od 267 na 285 m³/ha oz. za 6,7 %; povprečni prirastek lesa na hektar se je povečal od 6,6 m³/ha na 7,1 m³/ha oz. za 7,4 %, možni posek (po gozdnogospodarskih

* Pri interpretaciji podatkov je potrebno upoštevati, da navedeni podatki o lesni zalogi, primerjani z njimi sorodnimi lanskimi podatki, iz metodoloških razlogov ne kažejo resnične spremembe lesne zaloge v preteklem letu. V njih se odražajo 10-letne spremembe lesne zaloge GGE, za katere so bili v preteklem letu izdelani gozdnogospodarski načrti. Ti podatki torej kažejo trend gibanja lesne zaloge gozdov v smislu drsečih sredin s povprečnim petletnim časovnim zamikom. Enako velja za podatke o prirastku.

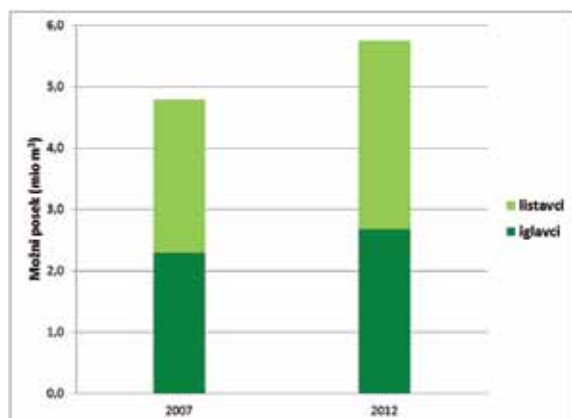
Lesna zaloga

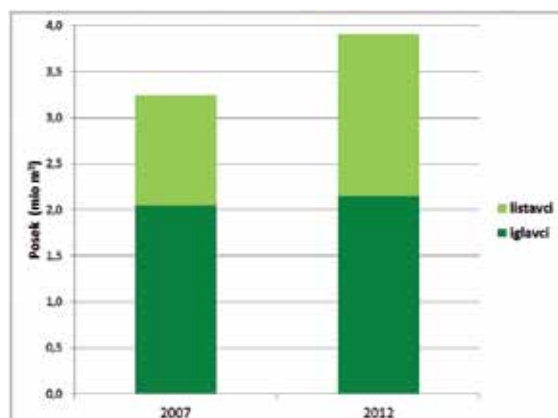
Letni prirastek

Možni posek

Posek

Grafikon 1: Sprememba lesne zaloga, letnega prirastka, možnega poseka in poseka v obdobju 2007–2012

načrtih GGE) se je povečal od 4.791.066 m³ na 5.748.834 m³ oz. za 20,0 %, evidentiran posek pa od 3.242.070 m³ na 3.910.807 m³ oz. za 20,6 %. Uvedba meritev na stalnih vzorčnih ploskev nima več pomembnega vpliva na povečanje lesne zaloge in prirastka (le še pri načrtih, sestavljenih v letu 2007), z metodološkega vidika pa na njuno povečanje nekoliko vpliva sprememba tarif za izračun lesne mase, ki jih v zadnjih letih preverjamo in jih ob izdelavi gozdnogospodarskih načrtov GGE večinoma nekoliko povečamo.

3 GOJENJE GOZDOV

Cilj: Ohranjati biotsko raznovrstnost gozdov na vrstni ravni

Usmeritev:

- Pri načrtovanju in gospodarjenju z gozdovi je treba pozornost nameniti avtohtonim drevesnim vrstam.
- Naravno sestavo drevesnih vrst je treba zagotavljati zlasti z naravnim obnavljanjem sestojev.

– se uresničuje

Cilj: Zagotoviti optimalno učinkovanje gozdov na ogroženih območjih

Usmeritev:

- Omogočiti naravno pomlajevanje gozdov.
- Skrbeti za rastišču primerno sestavo drevesnih vrst.
- Skrbeti za trajno optimalno strukturo gozdnih

sestojev glede stabilnosti in zmožnosti preprečevanje erozije in plazov.

– **pretežno se uresničuje**

Cilj: *Prilagajati gospodarjenje z gozdovi podnebnim spremembam*

Usmeritev:

– Z ustrezno vrstno in sestojno strukturo je treba zagotoviti odpornost gozdov proti ekstremnim podnebnim razmeram.

– **pretežno se uresničuje**

3.1 Obnova gozda

Cilj: *Ohranjati biotsko raznovrstnost gozdov na ekosistemski ravni.*

Cilj: *Vzdrževati in oblikovati zdrave in vitalne gozdove, ki so se sposobni prilagoditi škodljivim vplivom.*

Usmeritev:

– Pri obnavljanju sestojev s sajenjem ali setvijo je treba uporabljati rastišču prilagajene drevesne vrste ustrezne genske pestrosti in lokalne provenience.

– **se uresničuje**

(Opomba: Usmeritvi k navedenim ciljem sta zelo podobni, oblikovan je enoten zapis.)

Cilj: *Povečati izkoriščenost proizvodnega potenciala gozdnih rastišč.*

Usmeritev:

– s pravočasnim obnavljanjem gozdnih sestojev povečati kakovost gozdnih lesnih sortimentov.

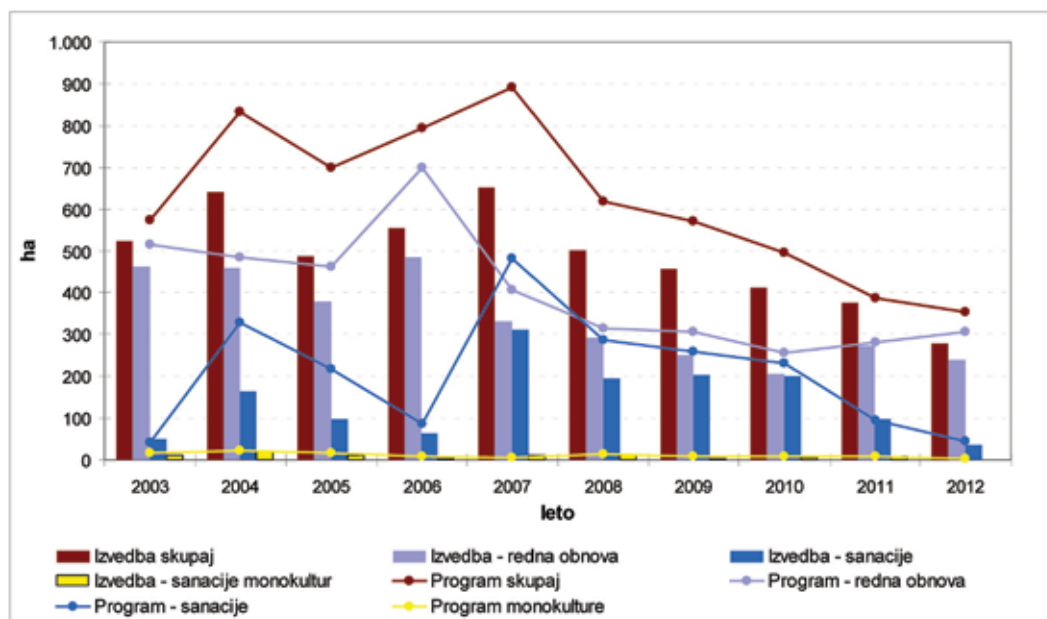
– **delno se uresničuje**

V slovenskih gozdovih je preveč starih sestojev in premalo mladovja. V nekaterih območjih je to še posebno izraženo, zlasti v državnih gozdovih. V mnogih primerih segajo razlogi za takšno stanje desetletja nazaj, delno je k temu prispevalo šibko pomlajevanje gozda zaradi preveč številčne rastlinojede divjadi, ponekod pa se tudi v zadnjem času v načrtih in pri izbiri drevja za posek namenja premalo pozornosti pravočasnemu obnavljanju gozdnih sestojev.

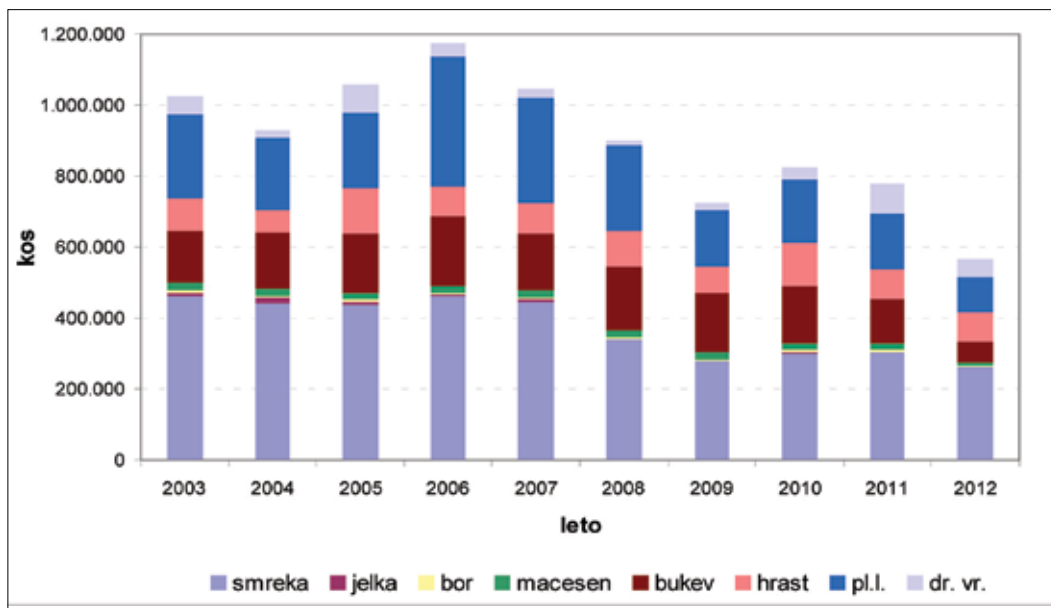
Na zemljiščih v zaraščanju, ki jih je smiselno prepustiti gozdu, je treba z gojitvenimi deli pospešiti razvoj v donosen gospodarski gozd.

– **se ne uresničuje**

Predpisi ne omogočajo sofinanciranja pogodivite opuščenih kmetijskih zemljišč, preden le-ta niso z gozdnogospodarskim načrtom določena za gozdna zemljišča. Kadar je očitno, da je zaradi interesa lastnika zemljišča in naravnih danosti

Grafikon 2: Obseg izvedene obnove s sajenjem oz. setvijo glede na namen obnove v obdobju 2003–2012

Grafikon 3: Količina posajenih sadik (kosov) po drevesnih vrstah v obdobju 2003–2012

zemljišče smotrno prepustiti gozdu, bi bilo smiselno zagotoviti sredstva za sofinanciranje premene.

Ohranjanje biotske raznovrstnosti gozdov na ekosistemski, vrstni in genski ravni se zagotavlja s prevladujočim naravnim obnavljanjem gozdov. V Sloveniji delež naravne obnove gozdov zelo prevladuje, saj gozdove skoraj v celoti obnavljamo naravno – zaradi manjših vlaganj v gozdove v zadnjih letih kar 98 %, kar je celo preveč, saj bi aktivno usmerjanje razvoja gozdov terjalo pogostejše posredovanje s sajenjem oz. setvijo v primerih, ko je to potrebno. Obnova gozda s sajenjem oz. setvijo je sicer najdražji gozdnogojitveni ukrep – povprečni strošek obnove s sajenjem znaša kar 3.150 €/ha –, zato je pred izvedbo tega ukrepa smotrno skrbno pretehtati odločitve.

Vzroki za zmanjševanje obsega izvedene obnove s sajenjem oz. setvijo so zlasti:

- nezainteresiranost nekaterih lastnikov za gospodarjenje z gozdovi,
- zmanjševanje proračunskih sredstev za vlaganje v gozdove.

3.2 Nega gozda

Z nego krepimo vsestransko stabilnost gozda, povečujemo kakovost lesne mase in njeno vrednost ter krepimo druge koristne vloge gozda.

Cilj: Povečati izkoriščenost proizvodnega potenciala gozdnih rastišč

Usmeritev:

- Z nego in pravočasnim obnavljanjem gozdnih sestojev povečati kakovost gozdnih lesnih sortimentov.

– delno se uresničuje

Cilj: Ohranjati in oblikovati mehansko stabilne gozdove ...

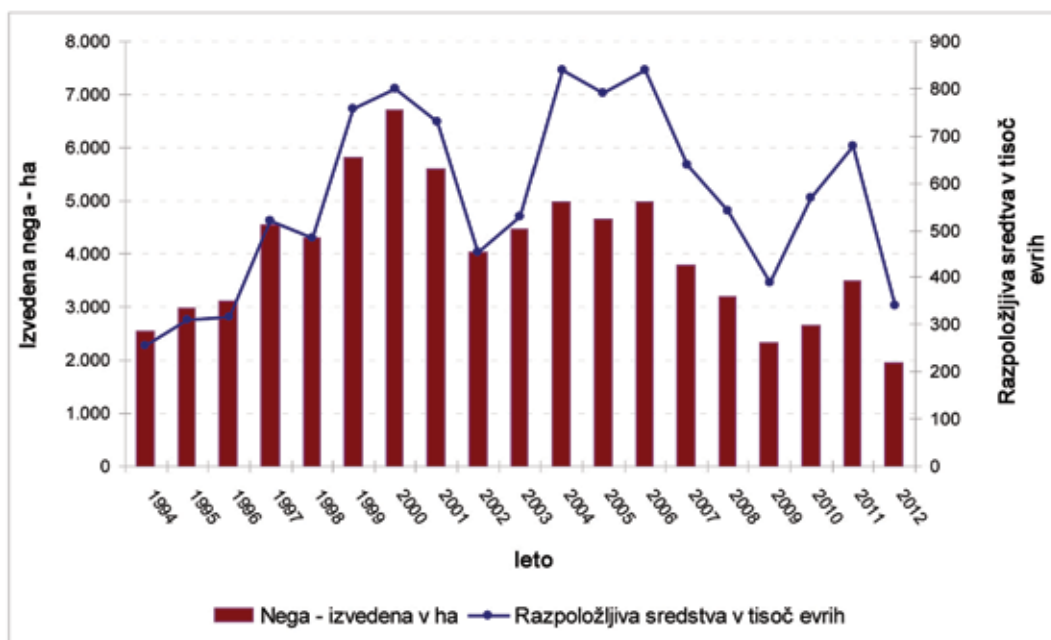
Usmeritev:

- S pravočasnim in dovolj intenzivnim redčenjem krepiti mehansko stabilnost sestojev.

– delno se uresničuje

Zaradi pomanjkanja proračunskih sredstev se v zadnjih letih v glavnem izvajajo le negovalni ukrepi, ki preprečujejo ogroženost gozda. Lastniki gozdov praviloma dela izvajajo sami. Kljub izobraževanju in svetovanju lastnikom gozdov vsa dela niso opravljena optimalno.

V obdobju 1993–2012 so bila v povprečju na leto opravljena negovalna dela na 8.570 ha v mladem gozdu, kar v odnosu do načrtovane nege po gozdnogospodarskih načrtih GGE pomeni 57 %, v zasebnih gozdovih pa le dobro tretjino, v zadnjih letih celo le petino.

Grafikon 4: Obseg opravljene nege mladega gozda in razpoložljiva sredstva v obdobju 1994–2012 – zasebni gozdovi

Vzroki za majhen obseg opravljenih negovalnih del v gozdovih so zlasti:

- nezadostna sredstva za vlaganja v gozdove, ki se še znižujejo,
- nezainteresiranost lastnikov za izvajanje negovalnih del.

4 VARSTVO GOZDOV

Cilj: Vzdrževati in oblikovati zdrave in vitalne gozdove, ki so se sposobni prilagoditi škodljivim vplivom.

Usmeritev:

- Postopoma opraviti premeno monokultur.
 - se uresničuje
- Vzdrževati oziroma vzpostaviti usklajenost populacij rastlinojede divjadi z okoljem.
 - delno se uresničuje
- Sanirati poškodovane gozdove.
 - se uresničuje
- Sistematično spremljati zdravje in vitalnost gozdov.
 - se uresničuje

Cilj: Zmanjšati vplive negativnih dejavnikov na gozdove.

Usmeritev:

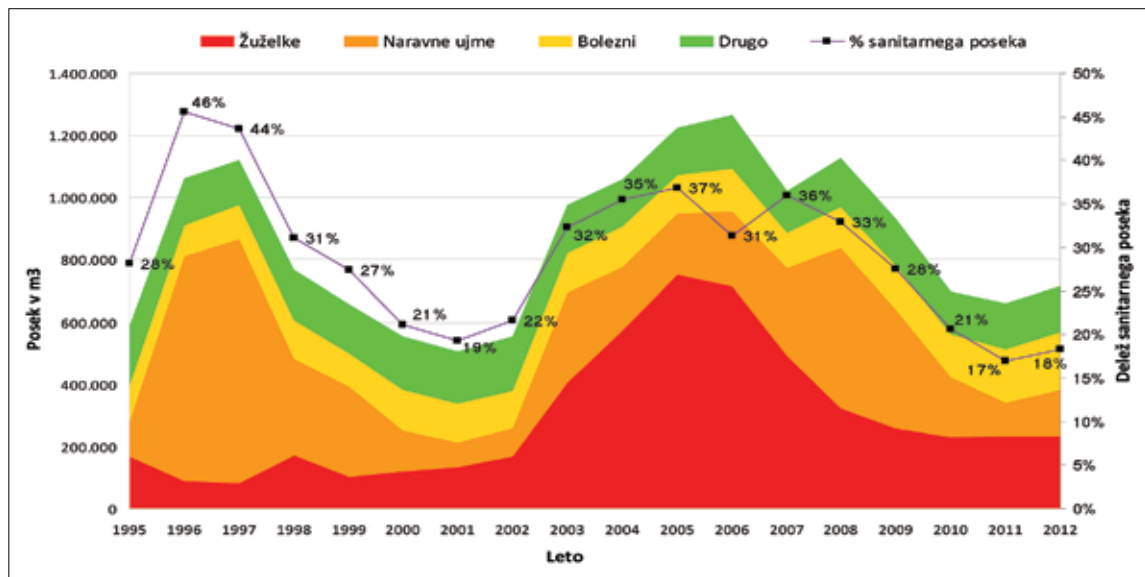
- Izvajati je treba preventivno varstvo pred požari. V sistem varstva pred nesrečami vključiti gozdarske službe.

– se uresničuje

Poškodbe v gozdovih spremljamo:

- z evidentiranjem vzrokov poseka,
- z evidentiranjem lokacij, obsega in stopenj poškodb zaradi abiotičnih in biotičnih škodljivih dejavnikov, ki niso povezani s posekom,
- s posebnim nadzorom nad karantenskimi organizmi,
- z elektronskim sistemom evidentiranja podatkov o poškodovanosti gozdov. Spletni portal za varstvo gozdov je informacijsko središče za varstvo gozdov v Sloveniji.

V dvajsetletnem obdobju sanitarni posek zajema približno eno četrtno skupnega poseka. V letih brez večjih naravnih ujm ali drugih vzrokov poškodb je znašal delež sanitarnega poseka v skupnem poseku približno 20 %, v letih večjih naravnih ujm, požarov ali namnožitve podlub-

Grafikon 5: Sanitarni posek v obdobju 1995–2012 glede na vzroke oz. skupine vzrokov

nikov pa je bil delež sanitarnega poseka več kot ena tretjina. Izstopata obdobji 1995–1999, ko so se dogajali snegolomi in žledolomi večjih razsežnosti in gradacija podlubnikov v obdobju 2003–2007.

ZGS je doslej pripravil trinajst načrtov sanacije gozdov, ki so zajemali 287.000 ha površin poškodovanega gozda. Za tri načrte so bila zagotovljena dodatna sredstva, preostale sanacije so se sofinancirale iz rednih sredstev.

Protipožarno varstvo gozdov

Naloge ZGS na področju protipožarnega varstva gozdov:

- določa stopnje požarne ogroženosti gozdov,
- sestavlja načrte varstva gozdov pred požarom,
- načrtuje in zagotavlja vzdrževanje protipožarnih presek (cest in vlak),
- nudi pomoč pri gašenju požarov (kartno gradivo, orientacija na terenu, podatki o vegetaciji),
- evidentira gozdne požare in posreduje podatke v Informacijski sistem za poročanje o intervencijah in nesrečah (SPIN) na Upravo RS za zaščito in reševanje,
- vključen je v pripravo in izvajanje letnega nacionalnega programa varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki ga sprejme Vlada RS,

- vključen je v Državni načrt zaščite in reševanja ob velikem požaru v naravnem okolju, ki ga je sprejela Vlada RS.

5 PRIDOBIVANJE LESA (GOZDNA TEHNIKA)

5.1 Gradnja gozdnih prometnic

Cilj: Povečati odprtost gozdov z gozdnimi prometnicami

Usmeritev:

- Zagotoviti spodbude za novogradnje in rekonstrukcije gozdnih cest in vlak.

– **pretežno uresničeno**

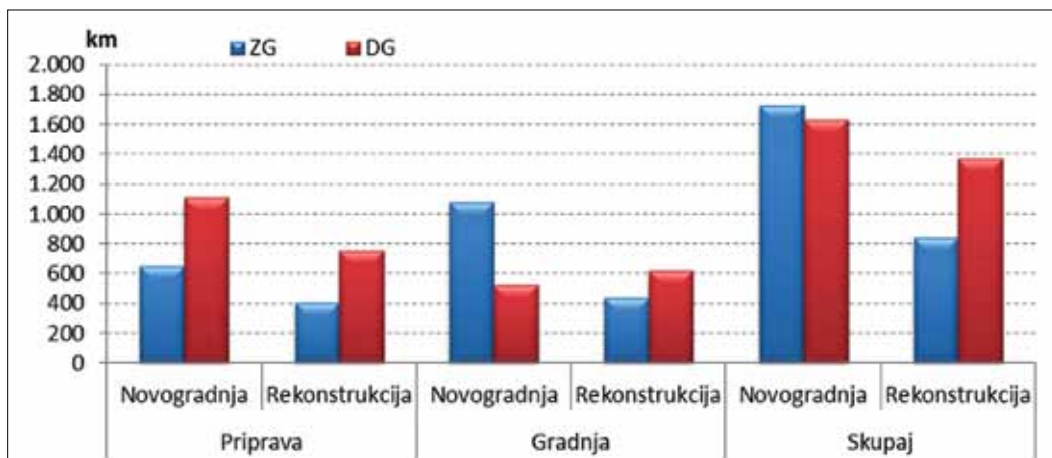
Sredstva so bila zagotovljena, vendar ne v pričakovanem obsegu. Sofinanciranje je potekalo na podlagi Programa razvoja podeželja za obdobje 2007–2013, sredstva pa so prispevale tudi lokalne skupnosti.

Usmeritev:

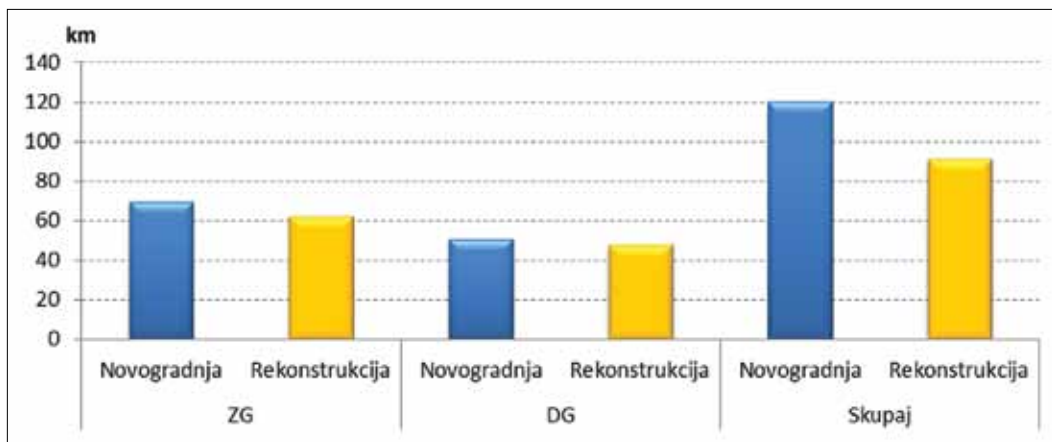
- Gozdne prometnice načrtovati kompleksno ne glede na posestne meje.

– **ni bilo uresničeno**

V določeni meri je h kompleksnemu načrtovanju gozdnih prometnic prispeval že Program razvoja podeželja za obdobje 2007–2013, saj je lastnike gozdov privedel do tega, da so se o gra-

Grafikon 6: Priprava, gradnja in rekonstrukcija gozdnih vlak v obdobju 2005–2012

Grafikon 7: Gradnja in rekonstrukcija gozdnih cest v obdobju 2005–2012

dnji prometnice med seboj dogovorili, sicer ne bi mogli izkoristiti sredstev na podlagi omenjenega programa. Več možnosti za načrtovanje gozdnih prometnic ne glede na posetne meje je nastalo s spremembo Zakona o gozdovih (2013), po katerem je gradnja gozdnih prometnic mogoča ob soglasju lastnikov gozdov z več kot 75 % površine zemljišč na trasi.

Usmeritev:

- Racionalizirati postopke za pripravo projektov in pridobitev dovoljenj za gradnjo gozdnih cest.
– delno uresničeno

Na področju gozdarske zakonodaje so se postopki racionalizirali, ne pa tudi na drugih področjih; postopki so postali na primer zahtevnejši na območjih Nature 2000.

Usmeritev:

- Izdelati in izpeljati program ozaveščanja lastnikov gozdov o koristih vlaganj v gozdne prometnice.

– pretežno uresničeno

Usmeritev je bila uresničena s svetovalnimi aktivnostmi, ki so del programov dela ZGS.

5.2 Vzdrževanje gozdnih cest

Cilj: Primerno vzdrževane gozdne ceste

Usmeritev:

- Zagotoviti ustrezno višino sredstev za vzdrževanje gozdnih cest.

– delno uresničeno

Razlog za le delno uresničenje cilja in usmeritve je v tem, da nikoli ni bilo dovolj sredstev za vzdrževanje gozdnih cest (grafikon 8).

Usmeritev:

- Sofinanciranje vzdrževanja gozdnih cest iz sredstev proračuna RS uskladiti z javno uporabo gozdnih cest. **- uresničeno**

Sofinanciranje iz proračuna RS je bilo usklajeno z javno uporabo gozdnih cest, višina sredstev pa je bila odvisna od zbranih pristojbin. Javni značaj gozdnih cest je na podlagi ocen javnega značaja posameznih gozdnih cest ocenjen na 35 %, delež proračuna RS pri financiranju vzdrževanja gozdnih cest v skupnem znesku proračunskih sredstev in pristojbin pa znaša v zadnjih letih 39 %. Sredstva za vzdrževanje gozdnih cest prispevajo tudi občine.

Usmeritev:

- V skladu s potrebami dopolniti sistem zbiranja in razporejanja sredstev za vzdrževanje gozdnih cest.

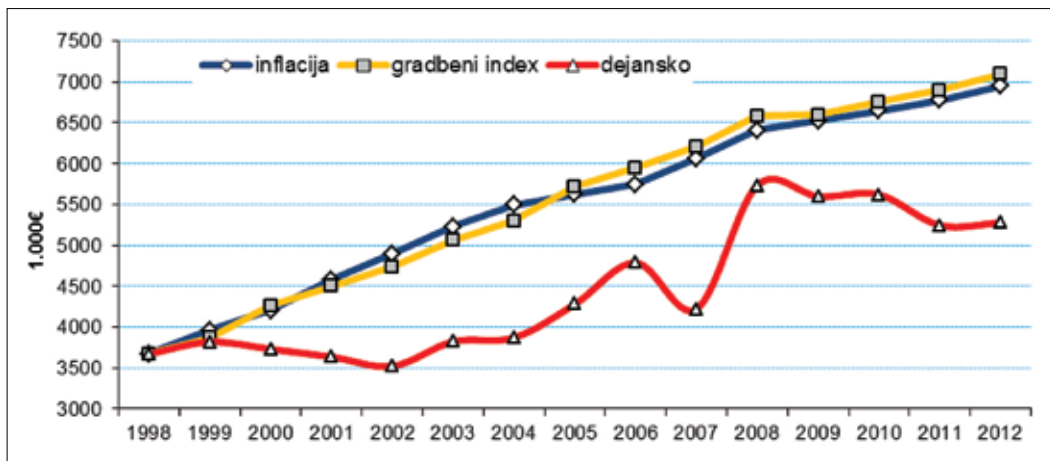
- ni uresničeno

Sistem financiranja ni bil dopolnjen, na podlagi novega Zakona o davku na nepremičnine pa se je spremenil: ukinjene so pristojbine za vzdrževanje gozdnih cest, sredstva za vzdrževanje gozdnih cest se bodo odslej zagotavljala iz državnega proračuna, iz sredstev, ki se bodo zbrala iz davka na nepremičnine od gozdov. Učinek sprememb ni mogoče zanesljivo napovedati.

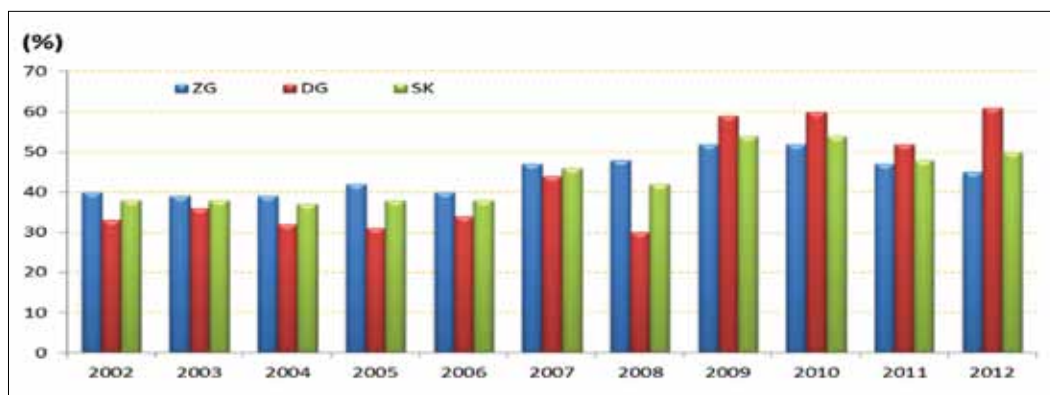
Usmeritev:

- Določiti režime rabe gozdnih cest.

- uresničeno

Grafikon 8: Primerjava sredstev za vzdrževanje gozdnih cest z rastjo inflacije in rastjo gradbenih indeksov

Grafikon 9: Delež porabljenih sredstev za vzdrževanje gozdnih cest glede na potrebna sredstva

Usmeritev:

- Zagotoviti sanacijo gozdnih cest po ujmah.
- uresničeno

Sanacije so se večinoma izvajale iz sredstev za vzdrževanje gozdnih cest, redkeje iz sredstev državnega proračuna za sanacijo škode.

5.3 Tehnologija

Cilj: *Racionalna gozdna proizvodnja*

Usmeritev:

- pospeševati uporabo sodobnih tehnologij in organizacijskih oblik ob presoji sprejemljivosti na varovanih območjih.
- se uresničuje

K sodobnim tehnologijam štejemo:

- strojno sečnjo,
- izvoz s traktorskimi prikolicami,
- uporabo procesorskih glav na žičnih žerjavih.

K uresničevanju cilja in usmeritev je pomembno prispeval Program razvoja podeželja za obdobje 2007–2013, na podlagi katerega sta bila lastnikom gozdov subvencionirana gradnja gozdnih prometnic in nakup gozdarske mehanizacije. Za gradnjo gozdnih prometnic je bilo na tej podlagi lastnikom gozdov izplačano 4,9 milijona EUR, za nakup gozdarske mehanizacije pa 15,6 milijona EUR.

Preglednica 1: Nabavljena gozdarska mehanizacija na podlagi Programa razvoja podeželja za obdobje 2007–2013

Vrsta mehanizacije	Število kosov
Stroj za strojno sečnjo	8
Gozdarski traktorji	300
Gozdarska prikolica	92
Gozdarski vitel	119
Motorna žaga	169
Osebna zaščitna sredstva	141
Žični žerjav	8

Preglednica 2: Dolžine gozdnih prometnic, zgrajenih, rekonstruiranih oz. pripravljenih na podlagi Programa razvoja podeželja za obdobje 2007–2013

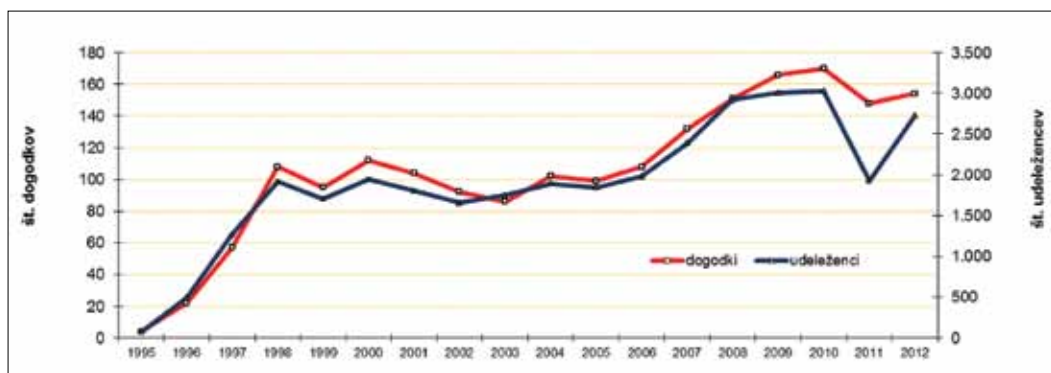
Vrsta vložka v gozdne prometnice	Dolžina m
Gradnja gozdne ceste	49.904
Rekonstrukcija gozdne ceste	3.530
Gradnja gozdne vlake	426.885
Rekonstrukcija gozdne vlake	173.838
Priprava gozdne vlake	219.272
Skupna vsota	873.429

Cilj: *Zagotoviti izvedbo del na tehnološko sodoben in varen način*

Usmeritev:

- Zagotoviti sofinanciranje za posodabljanje gozdarske mehanizacije.
- delno uresničeno

Kljub Programu razvoja podeželja za obdobje 2007–2013 in finančnega prispevka sredstev od občin je bilo za uresničitev ciljev in usmeritev NGP na voljo premalo sredstev.

Grafikon 10: Izobraževanje lastnikov gozdov s področja gozdne tehnike v obdobju 1995–2012

Usmeritev:

- Povečati delež del v zasebnih gozdovih, ki jih izvedejo poklicni izvajalci.

– **delno uresničeno**

Usmeritev je bila uresničevana predvsem ob sanacijah gozdov po ujmah.

Usmeritev:

- Intenzivirati usposabljanje lastnikov gozdov za delo v gozdu.

– **uresničeno**

6 RAZVOJ GOZDA KOT NARAVNEGA ELEMENTA KRAJINE

Cilj: *Ohranjati biotsko raznovrstnost gozdov na ekosistemski ravni*

Usmeritev:

- Ohranjati mrežo gozdnih rezervatov in jo primerno razširiti.

– **se ne uresničuje**

Po letu 2000 se zmanjšuje površina gozdnih rezervatov – leta 2000: 13.400 ha, leta 2010: 9.600 ha, leta 2013: 9.500 ha.

Usmeritev:

- Ohranjati vlogo varovalnih gozdov in jo krepiti.

– **se uresničuje**

V obdobju po letu 2000 se je površina varovalnih gozdov povečala – leta 2001: 62.154 ha, leta 2011: 99.248 ha.

Površina gozdov s 1. stopnjo varovalne funkcije se je povečala – leta 2001: 160.000 ha, leta 2011: 190.000 ha.

Usmeritev:

- Povečati površino gozdov v krajini, kjer jih primanjkuje.

– **se ne uresničuje**

Analiza krčitev v kmetijske namene med letoma 2008 in 2012 kaže, da je bilo v tem obdobju 30 % vseh krčitev v kmetijski in primestni krajini.

Površina biotske funkcije na 1. stopnji poudarjenosti

– **se je povečala**

Površina navedene funkcije – leta 2001: 59.840 ha, leta 2011: 62.470 ha.

Cilj: *Ohranjati biotsko raznovrstnost gozdov na vrstni ravni*

Usmeritev:

- Pri ohranjanju...habitatnega drevja, vključno z odmrlim, se zagotovi sofinanciranje ustreznih ukrepov

– **se ne uresničuje**

- V gozdovih je treba usmerjati rekreacijske dejavnosti na območja, kjer se bistveno ne moti življenjskega ritma gozdnih živali ...

– **se uresničuje**

Za uresničevanje druge usmeritve je pomembna izdelanost karte conacije gozdnega prostora.

Cilj: *Ohranjati in vzpostavljati pestre krajinske vzorce...*

Usmeritev:

- Ohranjati primeren delež gozdov v krajini.

– **se delno uresničuje**

Tudi glede uresničevanja te usmeritve ni ustrezno, da se kar 30 % krčitev za kmetijske namene realizira v kmetijski in primestni krajini.

Cilj: *Ohraniti naravne vrednote v gozdu*

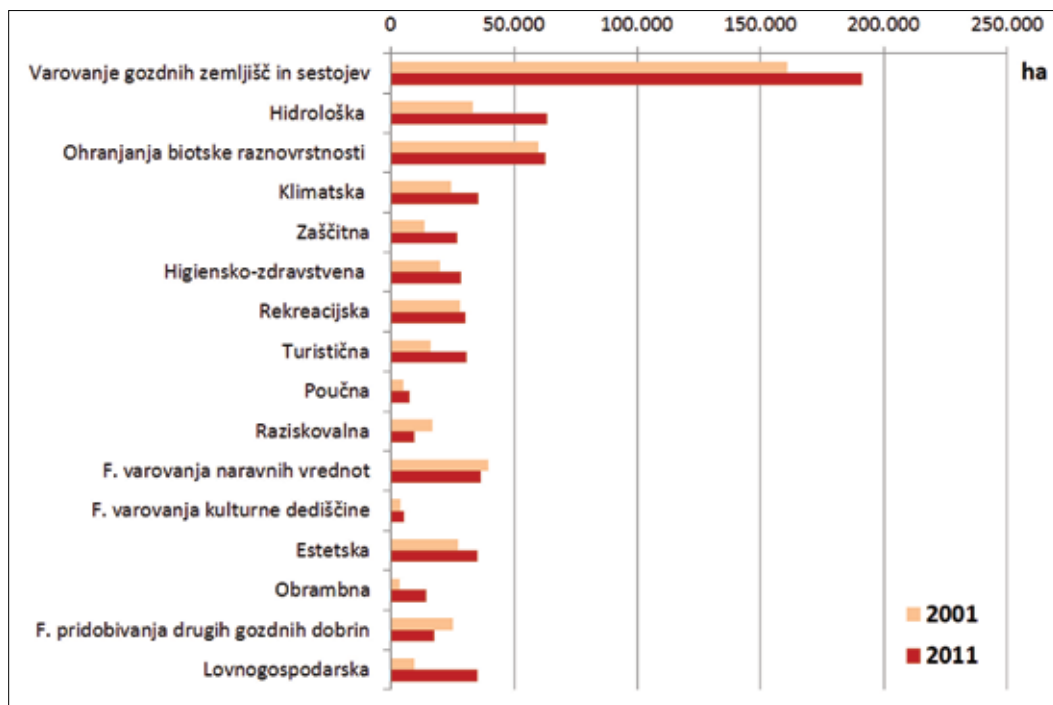
Usmeritev:

- Organizirati učinkovit naravovarstveni nadzor.

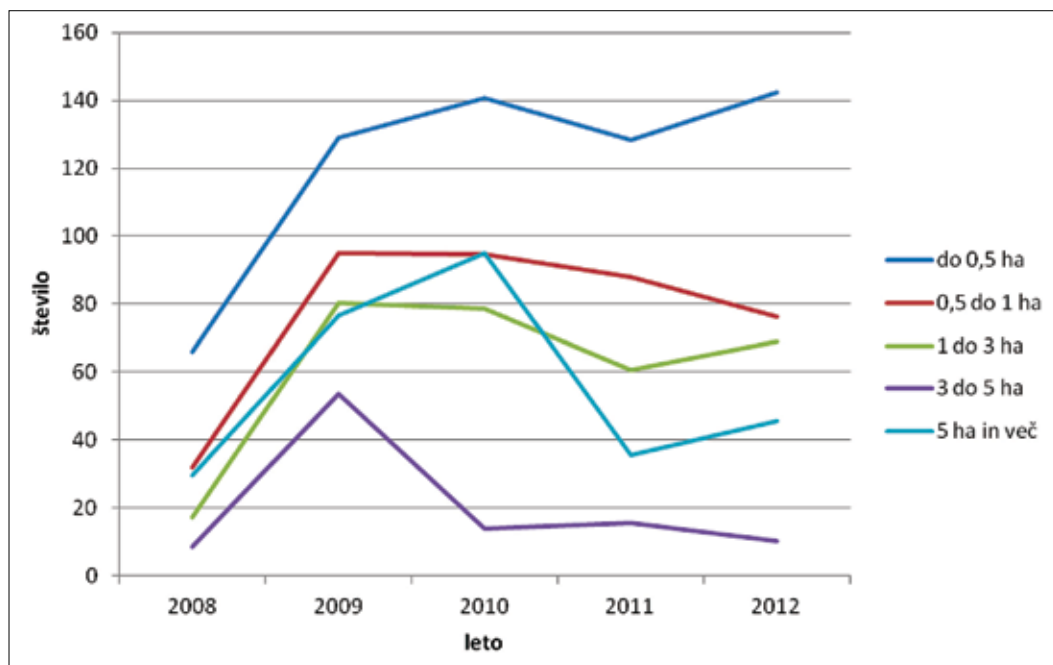
– **se ne uresničuje**

ZGS se je pripravil za izvajanje naravovarstvenega nadzora, izdelal projekt in ga v letih 2006 in 2007 tudi poskusno izvajal v štirih pilotnih območjih. Zaradi pomanjkanja denarja, ki bi ga moralo zagotoviti tedanje Ministrstvo za okolje in prostor, ZGS naravovarstvenega nadzora ni uvedel v redno delo.

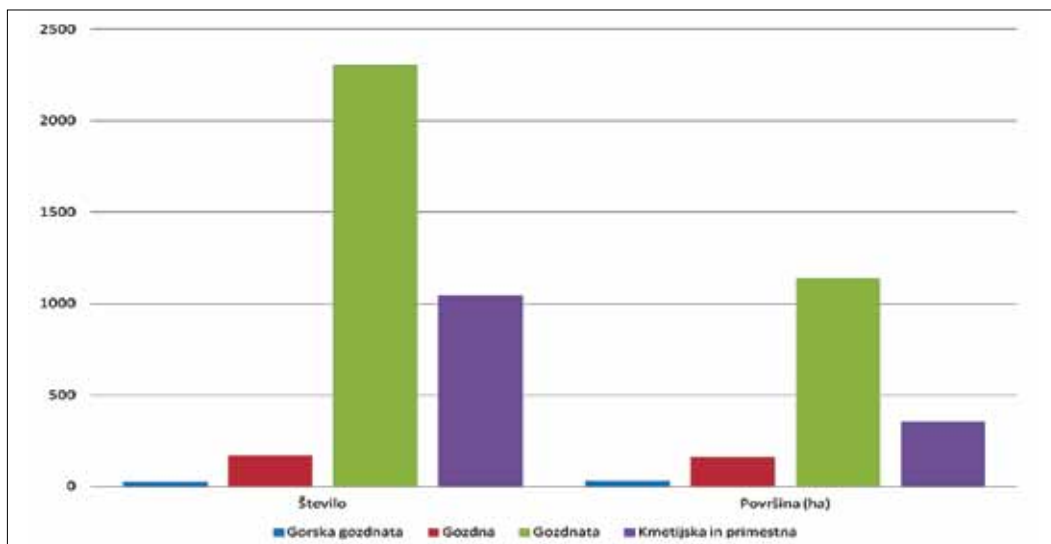
Funkcije gozdov

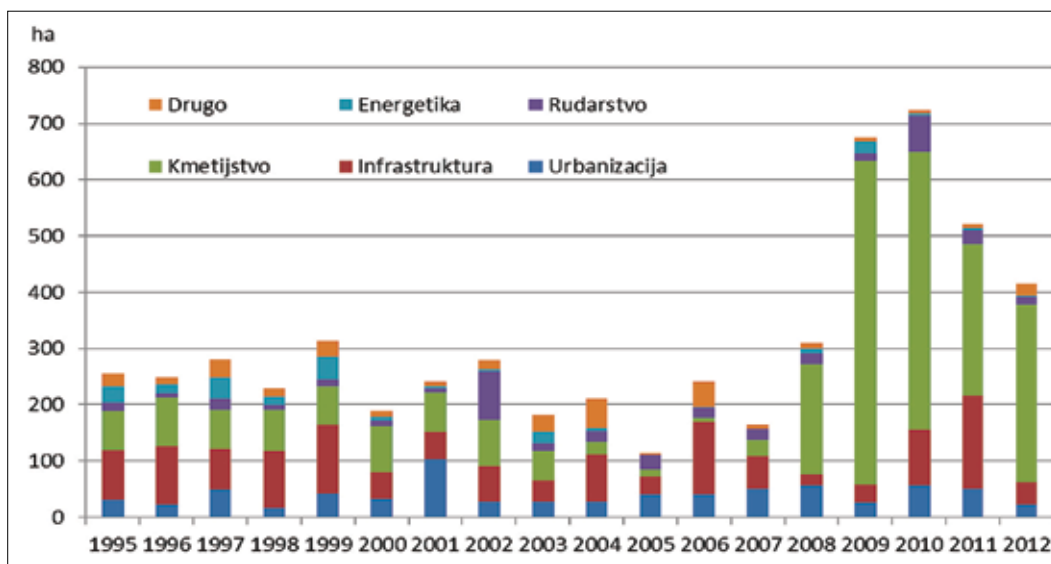
Grafikon 11: Sprememba površin s poudarjenimi funkcijami gozdov na 1. stopnji poudarjenosti v obdobju 2001–2011.

Grafikon 12: Število krčitev za kmetijske namene v obdobju 2008–2012 po velikostnih razredih

Grafikon 13: Krčitve gozdov v kmetijske namene v obdobju 2008–2012 po vrstah krajine

Grafikon 14: Površina posegov v gozd in gozdni prostor po namenu v obdobju 1995–2012

Cilj: Zagotoviti optimalno učinkovanje gozdov z zaščitno funkcijo.

Usmeritev:

- Z ustrezno sestojno strukturo je treba zagotoviti optimalno učinkovanje gozdov.
- **pretežno se uresničuje**

Površina gozdov s 1. stopnjo zaščitne funkcije se je po letu 2000 povečala – leta 2001: 13.500 ha, leta 2011: 27.100 ha.

Cilj: Zagotoviti optimalno učinkovanje gozdov na ogroženih območjih.

Usmeritev:

- Okrepiti izvajanje del na področju urejanja hudournikov.
- **se ne uresničuje**

V Sloveniji se kljub opozorilom na posledice že desetletja zanemarljivo področje urejanja hudournikov. Z Nacionalnim gozdnim programom

se je na pomen tega področja in nujnost urejanja hudournikov poskušalo ponovno opozoriti, vendar, žal, tudi tokrat brez uspeha.

Cilj: Prispevati k dobremu stanju površinskih in podzemnih voda ter stalnosti dotoka pitne vode na vodovarstvenih območjih

Usmeritev:

- Sodelovati je treba pri oblikovanju vodovarstvenih območij v okviru načrtov upravljanja z vodami.

– se ne uresničuje

Premalo je bilo sodelovanja pristojnih služb, pomen gozdov za zagotavljanje zdrave pitne vode pa se je okreplil, saj se je površina gozdov s 1. stopnjo hidrološke funkcije po letu 2000 povečala – leta 2001: 33.000 ha, leta 2011: 63.200 ha.

Cilj: Optimirati prispevek gozdov k dobremu stanju površinskih in podzemnih voda, izravnavanemu vodnemu režimu ... in ohranjanju naravnega ravnovesja vodnih in obvodnih ekosistemov.

Usmeritev:

V interdisciplinarnem načrtovalskem procesu (gozdarstvo,) je treba ohraniti in osnovati obvodno vegetacijo.

– se ne uresničuje

Sistem GERK-ov spodbuja uničenje/odstranitev obvodne vegetacije, omejkje in manjše skupine gozdnega rastišča.

Cilj: Ohranjati in oblikovati mehansko stabilne gozdove zlasti na izpostavljenih legah v okolici večjih emisijskih virov ter v območjih močnih vetrov.

Usmeritev:

- Zagotoviti trajno prisotnost gozda v okolici večjih emisijskih virov ter na izpostavljenih legah in vzpostaviti protivetrne pasove.

– se uresničuje

Površina gozdov s klimatsko in higiensko-zdravstveno funkcijo se je po letu 2000 povečala – leta 2001: 44.100 ha, leta 2011: 64.100 ha.

7 LASTNIŠTVO GOZDOV IN NJIHOVE SOCIALNE VLOGE

Cilj: Spodbude za gozdove, v katerih ekološke ali socialne funkcije določajo način gospodarjenja.

Usmeritev:

- Ovrednotiti ekološke in socialne koristi gozdov za celotno družbo.

– se ne uresničuje

- Določiti spodbude ob upoštevanju rastiščnega potenciala in večnamenskosti gozdov.

– se ne uresničuje

Zelo zahtevno je ovrednotiti ekološke in socialne funkcije gozdov. Problem zahteva resne znanstvene analize, nameniti bi mi bilo treba več pozornosti.

Cilj: Povečano sodelovanje lastnikov pri načrtovanju razvoja njihovih gozdov.

Usmeritev:

- Lastnike gozdov je treba intenzivneje vključevati v procese gozdarskega načrtovanja in intenzivirati vse oblike svetovanja.

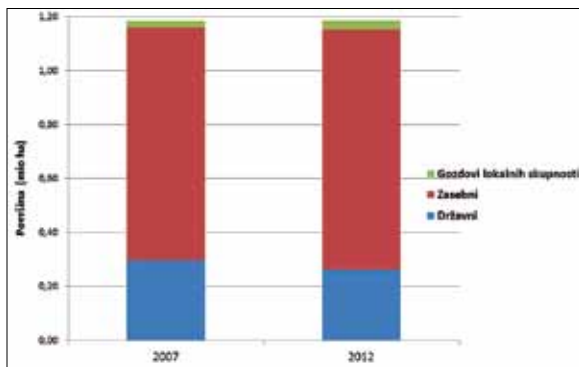
– delno se uresničuje

Cilj: Povečati delež državnih gozdov.

Usmeritev:

- Izdelati merila za prednostni odkup gozdov s poudarjenimi ekološkimi in socialnimi funkcijami ter izvajati aktivno politiko odkupa.

– se ne uresničuje

Grafikon 15: Sprememba lastniške strukture slovenskih gozdov v obdobju 2007–2012

Delež državnega gozda se je v obdobju 2007–2012 zmanjšal od 24,95 % na 22, 17 %.

Cilj: Na gozdu neškodljiv način izkoristiti možnosti glede pridobivanja nelesnih gozdnih proizvodov.

Usmeritev:

- V gozdnogospodarske načrte je treba vključiti usmeritve in morebitne omejitve glede nelesnih gozdnih proizvodov.
- Urediti je treba nabiralništvo.
- Novelirati je treba predpis glede varstva gliv, vključno s seznamom zavarovanih vrst.
- Z nadaljnjo obdelavo oziroma predelavo dobrin povečati dodano vrednost nelesnim gozdnim proizvodom.

– **usmeritve se ne uresničujejo**

V zadnjih letih je ZGS precej pozornosti namenjal področju pridobivanja nelesnih gozdnih proizvodov, uspešno in odmevno je bilo tudi njegovo sodelovanje v mednarodnem projektu SylvaMed v letih 2010–2013, ki je obravnaval to področje. Skupaj s čebelarstvo Slovenije je izdal knjižico o čebelarjenju v gozdovih. V Sloveniji pa je bilo v zadnjih letih premalo narejenega glede dopolnitve predpisov, s katerimi bi uredili nabiralništvo, in glede spodbujanja dejavnosti njihove dodelave oz. predelave, tudi v okviru dopolnilnih dejavnosti na kmetiji, s katerimi bi nelesnim gozdnim proizvodom povečali dodano vrednost.

Cilj: Funkcijam gozda prilagojena izraba gozdnega prostora za turizem.

Usmeritev:

- Opredeliti gozdni prostor glede primernosti za različne oblike turizma in rekreacije ter različne intenzivnosti, povezane z obema dejavnostma.
- **se uresničuje**

Za uresničevanje je pomembno pripraviti karto conacije gozdnega prostora.

Cilj: Pomembno prispevati h kakovosti življenja, zlasti zdravju vseh prebivalcev.

Usmeritev:

- Ohraniti in urediti je treba prost dostop javnosti v gozdove, pri tem pa z učinkovitim nadzorom v gozdnem prostoru preprečiti njegove zlorabe.
- **usmeritev je ogrožena**

- Povečati delež državnih in občinskih gozdov v bližini večjih mest ...; z lokalnimi skupnostmi določiti območja mestnih in primestnih gozdov.
- **se ne uresničuje**
(Izjema in primer dobre prakse je Celje.)

V povezavi s prvo alineo je treba opozoriti, da se v zadnjih letih krepijo zahteve po zapiranju zasebnih gozdov. Za javnost vsekakor dragocena dobrina prostega dostopa v gozd je torej ogrožena. K ohranitvi prostega dostopa v gozdove je mogoče bistveno prispevati s tem, da z nadzorom preprečimo zlorabe te dobrine, ko posamezniki ali skupine v gozdu izvajajo dejavnosti, ki so škodljive za gozd.

Usmeritev:

- Opredeliti gozdni prostor glede primernosti za različne oblike in intenzivnosti turističnih in rekreacijskih dejavnosti ter zagotoviti nadzor nad izvajanjem rekreacijske dejavnosti.
- **delno se uresničuje**

Pomembno je pripraviti karto conacije gozdnega prostora; naravovarstveni nadzor in gozdarski nadzor še nista uvedena v prakso. Za gozdarski nadzor je pripravljeno vse potrebno in se bo v okviru razpoložljivih finančnih sredstev začel izvajati v letu 2014.

Cilj: Oblikovati urejeno okolje objektom kulturne dediščine, in sicer zaradi dediščine same in kot prispevek k razvoju turizma.

Usmeritev:

- V območjih enot kulturne dediščine in njihovih vplivnih območjih v gozdu je treba prilagojeno izvajati dela v gozdovih ter čas izvajanja del prilagoditi ritmu obiska ljudi.
- **se uresničuje**

Površina gozdov s funkcijo varovanja kulturne dediščine s 1. stopnjo poudarjenosti se je po letu 2000 povečala – leta 2001: 4.000 ha, leta 2011: 5.400 ha.

Cilj: Povečati vedenje lastnikov gozdov in javnosti o gozdu ter jih aktivno vključiti v načrtovanje razvoja gozdov.

Usmeritev:

- Pospešiti izobraževanje lastnikov gozdov in svetovanje o gozdu ter uvesti metode partici-

pacije javnosti pri načrtovanju razvoja gozdov in del v gozdovih.

– delno se uresničuje

8 GOZDNE ŽIVALI IN LOVSTVO

Cilji:

- Ohranitev vseh avtohtonih vrst divjadi in drugih prostoživečih živali ter njihovih habitatov.
- Stabilne, vitalne (viabilne) in genetsko raznovrstne populacije naravne spolne in starostne strukture, usklajene z okoljem in s populacijami drugih vrst divjadi.
- Vzdrževanje naravnega ravnovesja populacij

divjadi z okoljem in njegova vzpostavitev v primerih, ko niso usklajene z življenjskimi možnostmi okolja.

- Trajnostna gospodarska raba vseh lovnih vrst.

Usmeritve:

- Ohranjanje in vzdrževanje struktur ustreznega števila divjadi.
- Poseganje v populacije z odstrelom zaradi gospodarskih, veterinarsko-sanitarnih, zdravstvenih in drugih, posebej utemeljenih razlogov.
- Izvajanje ukrepov za ohranjanje, vzdrževanje in izboljšanje življenjskih razmer divjadi.
- Varstvo divjadi z zagotavljanjem mirnih con divjadi.

Preglednica 3: Prikaz razvoja populacij divjadi, izvajanja ukrepov za izboljšanje življenjskega okolja divjadi ter razvoja življenjskega okolja divjadi

Velika parkljasta divjad	Srna	Nav. jelen	Gams	Damjak	Muflon	Divji prašič	Lisica	Jazbec	Poljski zajec	Raca	Druga pernata divjad
Ohranjanje števila in strukture populacij	√/-	-/+		√/-	√/-	-/+	√	√	-/+	√/+	√/-
Izboljšanje življenjskih razmer divjadi, tudi z mirnimi conami	√/-	√/-	√/-	√/-	√/-	√	√	√	-/?	√	-/?
Poseganje v populacije zaradi gospodarskih in drugih razlogov	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√

Legenda:

- √/+ - cilj NGP se uresničuje, stanje populacije je napredujoče
- √ - cilj NGP se uresničuje, stanje populacije je stabilno
- √/- - cilj NGP se uresničuje, stanje populacije je nazadujoče, tudi ukrepi v okolju
- /+ - cilj NGP se delno uresničuje, stanje populacije je zelo napredujoče
- /+ - cilj NGP se delno uresničuje, stanje populacije je napredujoče
- /+ - cilj NGP se delno uresničuje, stanje populacije je nihajoče s trendom nazadovanja
- /? - cilj NGP se le delno uresničuje, splošna degradacija okolja in izguba habitatov

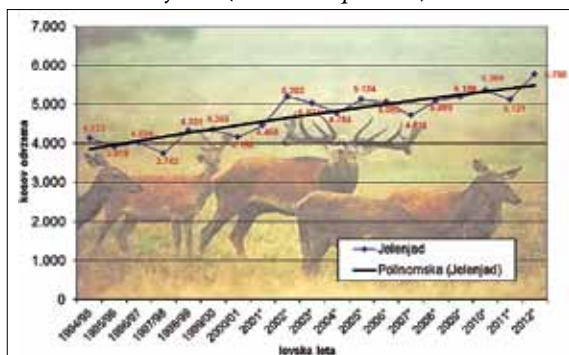
Preglednica 4: Obseg opravljenih ukrepov za izboljšanje življenjskega okolja divjadi v obdobju 2001–2010

Vrsta ukrepa	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Košnja travn./pašn. (ha)	1059	1123	1400	1297	700	600	627	580	487	448
Grmišča (ha)	35	34	29	23	50	65	61	37	34	27
Sajenje plodon.vrst (št.)	4308	2203	2662	2467	5582	7535	7475	4605	4767	4050
Vodni viri (št.)	33	66	76	91	76	71	234	222	230	249
Gnezdnice (št.)	90	58	84	228	277	178	246	230	352	338
Ohranjanje biotopov (ha)			1	16	10	2	12	16	16	17

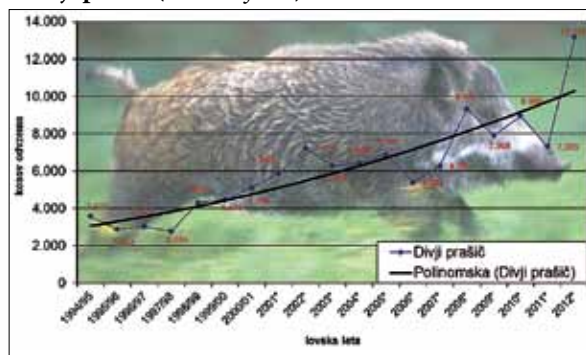
Legenda: Barvne puščice označujejo trend merljivih kazalcev izvedbe ukrepov. (Vir: Podatki lovskih organizacij za Območne načrte 2011–2020.)

Trendi razvoja populacij nekaterih vrst divjadi

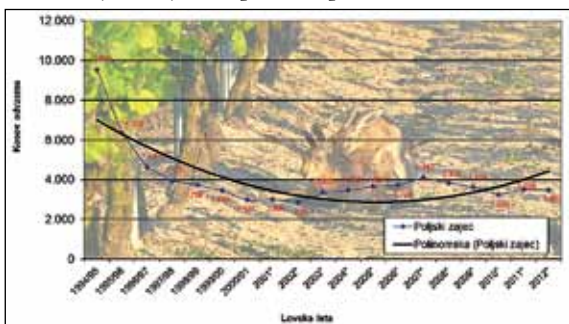
Navadni jelen (*Cervus elaphus* L.)

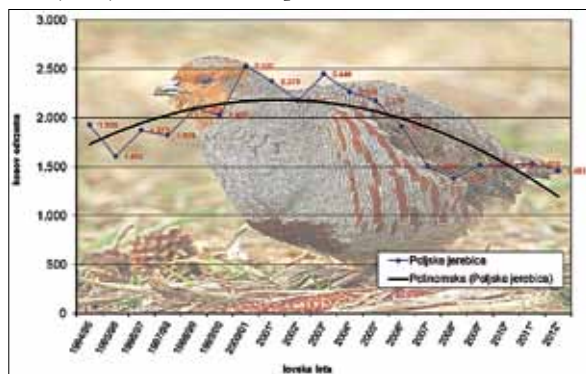
Divji prašič (*Sus scrofa* L.)

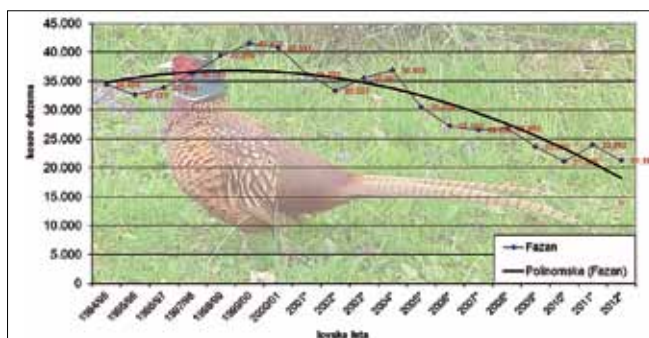
Poljski zajec (*Lepus europaeus* Pallas)

Poljska jerebica (*Perdix perdix* L.)

Fazan (*Phasianus colchicus* L.)

Grafikon 16: Odvzem nekaterih vrst divjadi v Sloveniji v obdobju 1994–2012

Sklepni poudarki o uresničevanju NGP glede divjadi in njenega življenjskega okolja

- Opazna sta splošna degradacija okolja in neustrezen odnos do njega, in sicer v gozdovih in še posebno zunaj gozda, širjenje urbanizacije in „poljedelskih monokulturnih puščav“ ter pohlep po materialnem, kar prizadene vse živalske vrste.

- Odziv odgovornih na težave je neustrezen ali ga sploh ni – z vidika uporabljenih instrumentov politike in izdaje predpisov.
- Nekaterih pomembnih kazalcev kontrolne metode ne pridobivamo – npr. zaradi pomanjkanja finančnih sredstev na ZGS ne spremljamo trenda objedenosti gozdnega mladja zaradi rastlinojede divjadi.
- Sredstva za vlaganja v gozdove se zmanjšujejo

tudi na proračunski postavki za živalski svet, pred nekaj leti so se zmanjšala za več kot polovico.

- Na dobrih 10 % površine Slovenije v LPN (10 od 12 LPN v Sloveniji je v ZGS) se soočamo s hudo finančno, kadrovsko, posledično pa tudi z organizacijsko in strokovno krizo, ki bo prizadela tudi divjad, njeno okolje in lovstvo tudi širše, ne le v teh loviščih.

9 JAVNA GOZDARSKA SLUŽBA

Cilj: *Razvoj gozdov učinkovito in smotrno usmerja enotna za vse gozdove, kadrovsko zadostna, dobro organizirana, strokovno kompetentna javna gozdarska služba, ki gozd obravnava celovito, vključno z živalskim svetom, ter pravnimi in ekonomskimi mehanizmi ter svetovanjem.*

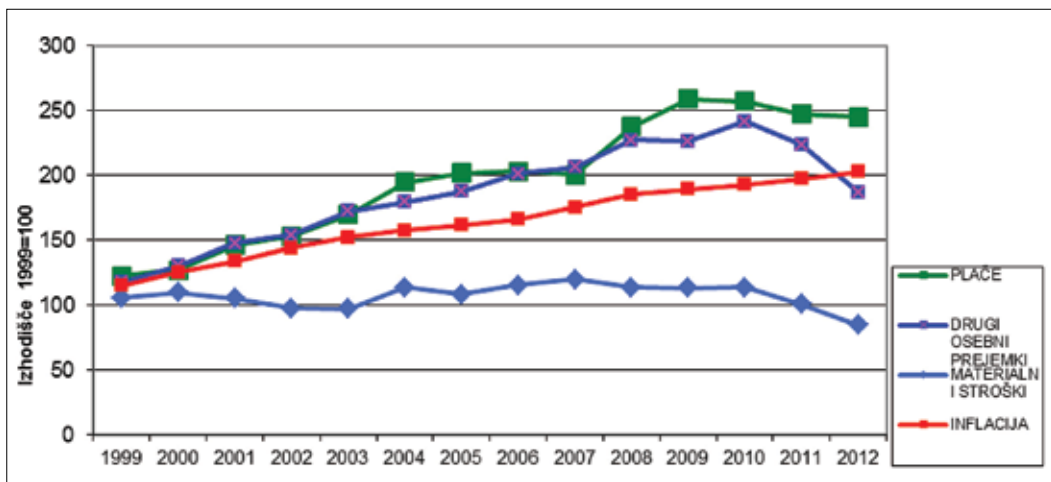
Usmeritve:

- Ohraniti ustrezno kadrovsko zasedenost javne gozdarske službe, tudi s strokovnjaki strok sosednjih področij, ter njeno stabilno financiranje.
- Delo in organiziranost javne gozdarske službe prilagajati aktualnim potrebam gozda, lastnikov gozdov in javnosti ter smotrni izvedbi nalog.
- Intenzivirati svetovanje vseh oblik in vzpostaviti učinkovito sodelovanje z drugimi svetovalnimi službami za kmetije ter z organizacijami lastnikov gozdov.
- Zagotavljati stalno izobraževanje celotne kadrovske strukture.

– **usmeritve se ne uresničujejo**

Število zaposlenih v ZGS na področju javne gozdarske službe, ki se (poleg pridobivanja sredstev na trgu in izvajanja plačanih projektov) še lahko ukvarjajo z javnimi gozdarskimi nalogami, se je iz števila 803 ob začetku njegovega delovanja (755 redno zaposlenih, 23 pripravnikov in še za 6.000 delovnih dni pomožnih delavcev, kar pomeni 25 ljudi, če bi jih zaposlili vse razpoložljive delovne dni v letu) zmanjšalo na 660 (od 678 redno zaposlenih je za deset polno zaposlenih opravljenih delovnih ur na projektih, za tri polno zaposlene opravljenih ur na področju varstva narave /velikih zveri/ in za pet polno zaposlenih na različnih tržnih aktivnostih). Zavodu ni dovoljeno zaposlovati pripravnikov in pomožnih delavcev. V istem obdobju se je količina poseka približno podvojila, število presojev posegov v prostor približno potrojilo, ZGS pa je pridobil tudi kar nekaj novih nalog (npr. izvajanje gozdarskega nadzora /formalno tudi naravovarstvenega/, ocenjevanje škode po divjadi na nelovnih površinah, izdaja prevoznic). Zaradi pomanjkanja sredstev je nekaj manj le dela z gojitvenimi deli; žal. Ker ZGS ne dobi soglasja za nadomestne zaposlitve niti za Lovišča s posebnim namenom (LPN), se je v letu 2013 število zaposlenih v njih zmanjšalo iz 73 na 61 in zato ne zmorejo opraviti niti odstrela, ki bi prinašal dohodek.

ZGS je z novo sistemizacijo, uveljavljeno v začetku leta 2013, zmanjšal število krajevnih enot iz 94 na 69, do skrajnosti racionaliziral opise gozdov ob izdelavi gozdnogospodarskih načrtov, zelo

Grafikon 17: Financiranje javne gozdarske službe v ZGS v obdobju 1999–2012

zmanjšal obseg priprave gozdnogojitvenih načrtov v drobni posesti in obseg prevzema delovišč, ni še uveljavil gozdarskega nadzora (vse zadnje troje navedeno je nezakonito), opustil obnovo mej ureditvenih enot (kar je dolgoročno nesprijemljivo), približno razpolovil obseg meritev na stalnih vzorčnih ploskvah (kar je z vidika dosežene natančnosti tudi zunaj predpisov), v letu 2013 pa opustil tudi popis objedenosti gozdnega mladja zaradi rastlinojede parkljaste divjadi, ki daje ključne podatke za pripravo lovskoupravljaljskih načrtov; pomožna dela pri meritvah gozdnih sestojev in izbiri drevja za posek v državnih gozdovih so opravili gozdarski strokovnjaki, ki bi sicer v tem času lahko opravljali strokovne naloge. Vendar ZGS kljub temu nima materialnih sredstev, ki bi mu omogočila pozitivno zaključiti leto. Za leto 2014 je zagotovljenih še manj proračunskih sredstev ...

10 SKLEPNE MISLI O POMENU CELOVITE STROKE ZA RAZVOJ GOZDOV

Razvoj gozda, ki je obsežen in zelo kompleksen naravni ekosistem, je mogoče uspešno usmerjati samo, če ga obravnavamo celovito po vsebini in prostoru. Zato mora gozdarska stroka gozd nujno obravnavati na tak način. To je tudi v prid enotni in celoviti javni strokovni gozdarski službi, ki strokovno usmerja gospodarjenje z vsemi gozdovi, ne glede na lastništvo, in enakovredno obravnava vse prvine gozdnega ekosistema. Zaposluje gozdarske, lovske in druge strokovnjake s splošnim in tudi specialnim znanjem. Čeprav so ta dejstva v gozdarski stroki že dolgo znana, jih na tem mestu poudarjamo zato, ker so celo nekateri najbolj odgovorni za zdajšnji in prihodnji razvoj gozdarstva na Slovenskem pripravljene videti le pomen posameznih ožjih segmentov gozdarskih strokovnih vsebin in nalog.

Slovenski gozdarski stroki nikoli ne bi uspelo doseči tolikšnih uspehov pri usmerjanju razvoja gozdov ter takšne strokovne ravni in ugleda doma in v tujini, kot smo jim priča, če razvoja gozdov ne bi obravnavala celovito, od celovitega načrtovanja odločitev na višjih ravneh do skrbne izvedbe ukrepov v podrobnostih. V času, ko obiramo plodove pravih strateških odločitev

gospodarjenja s slovenskimi gozdovi, ki so jih pred desetletji oblikovali strokovnjaki velike strokovne širine (Mlinšek, Pipan, Gašperšič in drugi), je skrajno ozko in nestrokovno spregledati pomen dejavnosti, kot so analiziranje stanja gozdov in njihovih vlog v prostoru, analiziranje učinkov opravljenih ukrepov v gozdovih in v populacijah divjadi ter odločanje o načinu dela z njimi v prihodnje, kar je temeljna naloga zlasti načrtovanja v gozdarstvu in lovstvu. Analizirati in načrtovati dejavnosti je treba tudi na področjih gozdnih prometnic, uporabe tehnologij, svetovanja lastnikom gozdov in ozaveščanja javnosti. Kot bi delo s slovenskimi gozdovi lahko zašlo na stran pot pred desetletji, če ga ne bi ustrezno usmerili že omenjeni in številni drugi strokovnjaki, se to kaj kmalu lahko zgodi v prihodnje, če v stroki ne bomo razumeli in zagotovili ustreznih strokovnih pogledov tudi v smeri »od velikega k malemu«.

Nacionalni gozdni program je namenjen prav temu in v tem je njegov velik pomen. Pomen enotne in po vsebini celovite strokovne službe je predvsem v tem, da zagotovi, da se temeljna načela in strateške usmeritve za delo s slovenskimi gozdovi, zapisane v Zakonu o gozdovih in Nacionalnem gozdnem programu, prek gozdarskih in lovskih načrtov uresničujejo tudi v podrobnem. V zadnjem obdobju to zahtevno nalogo opravlja ZGS. Pomanjkanje finančnih sredstev za delo ZGS v zadnjih letih resno ogroža njegovo delovanje. Po mnenju mnogih gre za načrtno slabitev pomembne institucije z javnimi pooblastili, s ciljem, da se jo diskreditira in na tak način zagotovi zdaj in zlasti v prihodnje v naših gozdovih manjši vpliv stroke, ki je moteča pri uveljavljanju parcialnih (materialnih) interesov do gozdov.

Nacionalni gozdni program je glede strokovne javne gozdarske službe zelo jasen. Ali smo v nekaj letih pri razvoju gozdarske misli tako nazadovali, da je treba na njegovo sporočilo glede javne gozdarske službe posebej opozarjati?

11 VIRI

- Resolucija o Nacionalnem gozdnem programu, Ur. l. RS, št. 111/07
 Letna poročila Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za obdobje 1994–2012

Uresničevanje Nacionalnega gozdnega programa na področju razvoja podeželja, podpore lastnikom gozdov in ozaveščanje javnosti

Realization of National Forest Programme in the Fields of Rural Area Development, Support to Forest Owners and Awareness-Raising of the Public

Andrej BREZNIKAR¹, Damjan ORAŽEM²

Izvleček:

Breznikar, A., Oražem, D.: Uresničevanje Nacionalnega gozdnega programa na področju razvoja podeželja, podpore lastnikom gozdov in ozaveščanje javnosti. *Gozdarski vestnik*, 72/2014, št. 2. V slovenščini in izvlečkom v angleščini, cit. lit. 3. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

V prispevku je predstavljeno uresničevanje Nacionalnega gozdnega programa na področjih, ki so povezana z razvojem podeželja, lastniki gozdov in ozaveščanjem javnosti o pomenu in vlogi gozdov in gozdarstva. Podane so: ocena realizacije posameznih ciljev na teh področjih, vloga Zavoda za gozdove Slovenije pri uresničevanju posameznih ciljev in ocena posameznih kazalnikov, s katerimi merimo realizacijo posameznih ciljev.

Ključne besede: Nacionalni gozdni program, razvoj podeželja, lastniki gozdov, splošna javnost, Zavod za gozdove Slovenije

Abstract:

Breznikar, A., Oražem, D.: Realization of National Forest Programme in the Fields of Rural Area Development, Support to Forest Owners and Awareness-Raising of the Public. *Gozdarski vestnik* (Professional Journal of Forestry), 72/2014, vol. 2. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 3. Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

The article presents realization of the National Forest Programme in the fields linked to rural area development, forest owners and awareness-raising of the public concerning importance and role of forests in forestry. Listed are: evaluation of realization of individual goals in these fields, role of Slovenia Forest Service in realization of individual goals and evaluation of individual indicators we use for measuring realization of individual goals.

Key words: National Forest Programme, rural area development, forest owners, general public, Slovenia Forest Service

1 UVOD

Nacionalni gozdni program (NGP) je glede razvoja podeželja, lastnikov gozdov in splošne javnosti določil vrsto ciljev in usmeritev, ki so neločljivo povezani z ekološkimi, socialnimi in gospodarskimi vidiki gospodarjenja z gozdovi. Zavod za gozdove Slovenije (ZGS) ima pri uresničevanju teh ciljev ključno vlogo kot osrednja inštitucija na področju javne gozdarske službe. Analizo realizacije v NGP postavljenih nalog na področju razvoja podeželja, podpore lastnikom gozdov in ozaveščanja javnosti smo sestavili na podlagi analize vloge in delovnih ciljev ZGS na tem področju, preverili smo aktualnost posameznih ciljev in ustreznost kazalnikov, na podlagi katerih preverjamo uresničevanje usmeritev NGP.

2 RAZVOJ PODEŽELJA IN PODPORA LASTNIKOM GOZDOV

Cilji NGP na področju razvoja podeželja in podpore lastnikom gozdov so naslednji:

- ohranjanje kmetij v hribovitem in gorskem svetu (tudi s koncesijami v državnih gozdovih),
- izboljšanje organiziranosti lastnikov gozdov,
- intenziviranje izobraževanja lastnikov gozdov in svetovanja,
- povečanje povprečne gozdne posesti,
- uvajanje spodbud za gozdove, v katerih nelesne funkcije določajo način gospodarjenja,

¹ Mag. A. B., Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, SL – 1000 Slovenija

² D. O., Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, SL – 1000 Slovenija

- povečanje obsega in posledično zaslužka iz tistih dejavnosti na podeželju, ki uporabljajo gozd in les,
- izboljšanje vedenja oziroma ozaveščenosti lastnikov gozdov in javnosti o gozdu.

Pomembna cilja, ki podpirata prej omenjene, sta tudi zagotovitev enotne, kadrovske zadostne, dobro organizirane in strokovno usposobljene javne gozdarske službe ter davčna politika, ki spodbuja aktivnejše, vendar sonaravno, okolju prijazno gospodarjenje z gozdom.

Vsi cilji na področju razvoja podeželja in podpore lastnikom gozdov so še vedno zelo aktualni. Z namenom ohranitve kmetij in podeželja v gorskem in hribovitem svetu so bile določene aktivnosti za podeljevanje koncesij za izkoriščanje gozdov v lasti RS kmetijskim gospodarstvom v gorskem in hribovitem svetu z omejenimi možnostmi gospodarjenja na podlagi razpisa. ZGS je nudil pomoč zainteresiranim lastnikom gozdov pri izpolnjevanju dokumentacije in pripravi enostavnega poslovnega načrta kmetije na področju gozdne proizvodnje. Rezultati razpisov niso prispevali k uresničevanju ciljev NGP, saj kmetije v gorskem in hribovitem svetu na razpisu niso bile uspešne. Za zagotovitev prednostne pravice gorskih kmetij za podelitev koncesij za izkoriščanje državnih gozdov je bila v letu 2012 spremenjena uredba, ki ureja to področje. Tako naj bi se izboljšala možnost kmetij za uspešno kandidiranje na razpisih Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije.

K ohranitvi podeželja in kmetij prispevata tudi povečanje obsega in pospeševanje tistih dejavnosti na podeželju, ki uporabljajo gozd in les ter tako vplivajo na zaposlitev in zaslužek ljudi. K uresnitvi tega cilja so bili usmerjeni predvsem razpisi za sredstva Programa razvoja podeželja 2007–2013 za nabavo mehanizacije, gradnjo gozdnih prometnic in vlaganja v primarno predelavo lesa. Skupna dodeljena sredstva so preseгла 20 MIO €. Podrobnejša analiza indikatorjev v NGP – število kmetij z ustreznimi dopolnilnimi dejavnostmi, število novih delovnih mest in število novih podjetij – ni bila narejena. Vloga ZGS pri izvedbi razpisov PRP je bila: informiranje upravičencev do sredstev, pomoč lastnikom gozdov pri pripravi dokumentacije, vnosu podatkov, poročanju in prevzemu del. V letu 2012 je ZGS v tej povezavi

opravil skupaj 1.465 aktivnosti, ki jih je treba nadaljevati tudi v prihodnje in jih vključiti med predlagane ukrepe Programa razvoja podeželja v obdobju 2014–2020.

Na področju organiziranosti lastnikov gozdov še vedno ni njihovega večjega povezovanja. Zveza društev lastnikov gozdov (ustanovljena l. 2006) ima (2012) 22 društev s 3.000 člani, kar je malo v primerjavi s 460.000 lastniki gozdov v Sloveniji. Povezovanje lastnikov gozdov je ena od ključnih usmeritev NGP, ki lahko izboljša učinkovitost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi. Ovire na tem področju je treba iskati predvsem v pomanjkanju zanimanja pri lastnikih gozdov in odsotnosti ustreznih vzpodbud s strani države.

Na uspešnost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi pomembno vplivata tudi obseg usposabljanja in izobraževanja lastnikov gozdov. Zaradi številnih nesreč pri delu v gozdovih si je ZGS prizadeval povečati število izobraževalnih aktivnosti za lastnike gozdov, vendar so le-te odvisne od finančnih sredstev. V zadnjih letih se je trend števila aktivnosti v ZGS povečeval predvsem zato, ker je ZGS v letih 2012 in 2013 pomanjkanje finančnih sredstev za izobraževanje lastnikov gozdov delno nadomestil s sredstvi, pridobljenimi v okviru svoje uspešne kandidature na razpisu PRP 2007–2013 (t. i. ukrep 111) za usposabljanje lastnikov gozdov s področja varnega dela v gozdu in ekonomike gospodarjenja. V letu 2012 je bilo v ZGS izvedenih skupno 265 aktivnosti (tečaji, usposabljanja, delavnice, ekskurzije ipd.), ki se jih je udeležilo 6.654 udeležencev. Individualna svetovanja lastnikom gozdov potekajo ob izdaji odločb (v letu 2012 je bilo izdanih 72.503 odločb), poleg tega je bilo v medijih objavljenih 157 člankov, potekale pa so tudi izobraževalne aktivnosti v okviru dveh študijskih krožkov. Zaradi zaključka financiranja izobraževanja lastnikov gozdov s strani PRP 2007–2013 in krčenja sredstev za izobraževanje v okviru javne gozdarske službe lahko pričakujemo negativne trende na tem področju v prihodnosti.

Zaradi zmanjševanja obsega gozdarskih subvencij se zmanjšujejo tudi spodbude za gozdove, v katerih nelesne funkcije določajo način gospodarjenja. Povečevanje obsega teh spodbud je eden od ciljev NGP, ki prispeva h krepitvi splošno koristnih funkcij gozdov. Spodbude za

krepitev nelesnih funkcij gozdov so vključene v sistem subvencij za gojitveno-varstvena dela v gozdovih. Trenutni obseg spodbud za krepitev splošnokoristnih funkcij se zmanjšuje, na drugi strani pa se povečuje pomen teh vlog gozda. Za izboljšanje stanja na tem področju bi bilo treba okrepiti spodbude na celotni površini gozdov v območju NATURA 2000 in zgostiti mrežo ekocelic v gozdnih sestojih. Tovrstno podporo je smiselno vključiti v Program razvoja podeželja 2014–2020. Koncept plačil za okoljske storitve gozdov, ki bi prispeval h krepitvi splošnokoristnih funkcij, še ni razvit, ZGS pa je začel s pripravo podlag v okviru evropskih projektov (SylvaMed).

Povprečna velikost zasebne gozdne posesti se, kljub zakonskim spremembam na tem področju, še vedno zmanjšuje, število gozdnih posestnikov pa povečuje, kar je v nasprotju z usmeritvami NGP. Prav tako država še nima izdelane celovite davčne politike, ki bi spodbujala izrabo gozdnih virov in aktivnejše, gozdu prijazno gospodarjenje z njim.

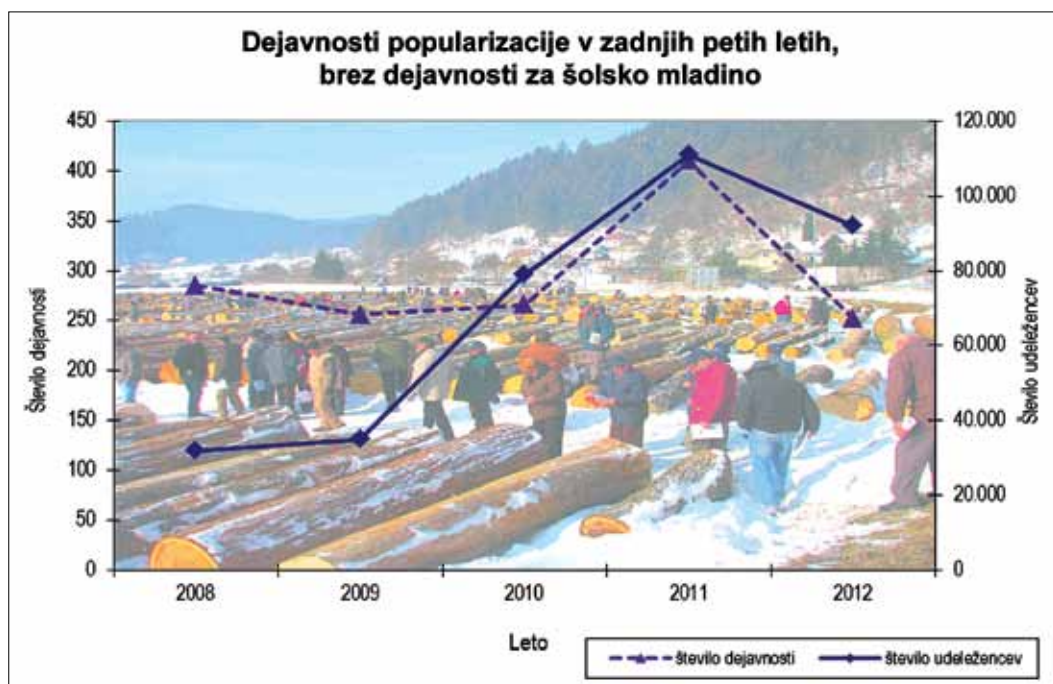
Ključni element podpore lastnikom gozdov je ustrežna javna gozdarska služba, ki pa se vsako leto bolj srečuje s trendi povečevanja obsega nalog ter zmanjševanja finančnih sredstev in kadrov. Tako

se zmanjšujeta tudi obseg in kakovost storitev za lastnike gozdov.

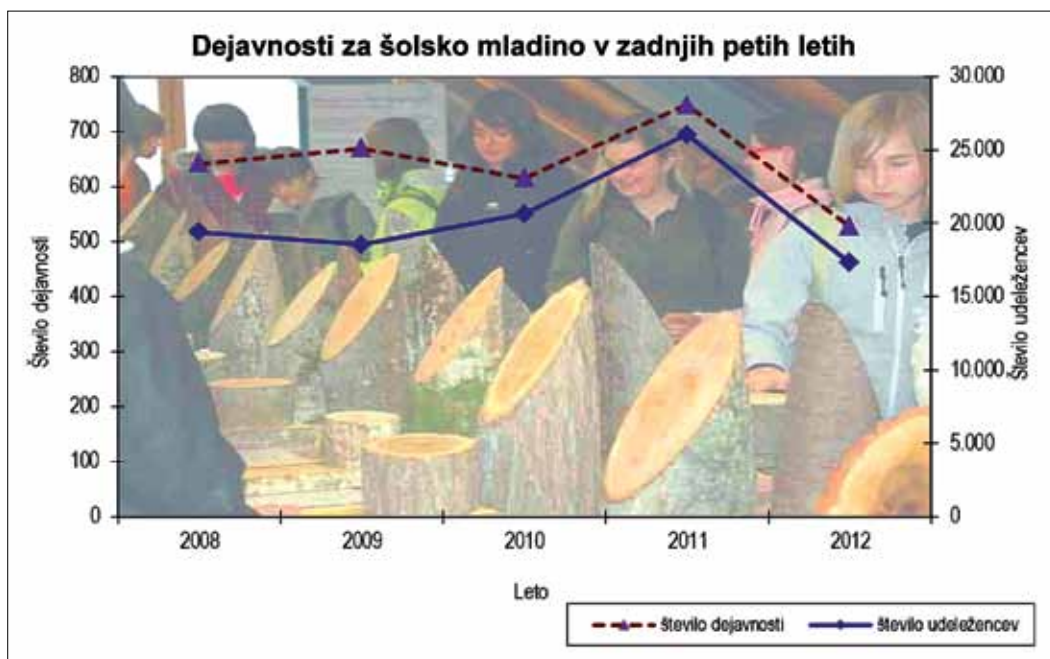
3 OZAVEŠČANJE LASTNIKOV GOZDOV IN JAVNOSTI

V okviru družbenega vidika gozdov je NGP določil več ciljev, ki se nanašajo na področje ozaveščanja lastnikov gozdov in javnosti o gozdu in gozdarstvu.

Povečevanje vedenja in ozaveščenosti lastnikov gozdov in javnosti o gozdu je eden od ciljev, ki se prepleta z že omenjenim konceptom izobraževanja lastnikov gozdov na eni strani in popularizacijo gozdov gozdarstva, lovstva, lesa in drugih dobrin na drugi. Na tem področju ima ključno vlogo ZGS. Število in obseg popularizacijskih aktivnosti sta odvisna od količine finančnih sredstev in števila kadrov. Trendi na tem področju pa so negativni zaradi iskanja prioritet pri nalogah na drugih področjih v razmerah splošnega zmanjševanja stroškov. Tako se je v letu 2012 trend števila popularizacijskih dejavnosti in udeležencev za splošno javnost (brez dejavnosti za šolsko mladino) obrnil navzdol, po svoji kulminaciji v letu 2011 – mednarodnem letu gozdov –, ko je bilo izvedenih 410 aktivnosti s 111.000 udeleženci.

Grafikon št. 1: Število dejavnosti za splošno javnost in število udeležencev teh dejavnosti v ZGS v obdobju 2008–2012

Grafikon št. 2: Število dejavnosti za šolsko mladino in število udeležencev teh dejavnosti v ZGS v obdobju 2008–2012

V NGP predlagan kazalnik za spremljanje uresničevanje tega cilja (število popularizacijskih dejavnosti) je treba še razširiti, in sicer na področje načinov za vrednotenje znanja pri ciljnih skupinah in analiz obveščeniosti prek spremljave javnega mnenja. V prihodnje je treba uresničevanju tega cilja nameniti več pozornosti, ker brez znanja in ozaveščenosti javnosti o pomenu gozdov ni mogoče uveljaviti gozdov in gozdarstva kot ključne razvojne priložnosti Slovenije in temelja trajnostnega razvoja družbe nasploh.

Uspešnejši kot pri ozaveščanju splošne javnosti smo pri razvoju dejavnosti za predšolsko in šolsko mladino. NGP navaja usmeritev, da je treba poučno funkcijo gozda razširiti iz gozdnih učnih poti na gozdove blizu šol ter zasnovati bolj interdisciplinarne učne poti v gozdnem okolju. Dandanes se razvijajo nove aktivnosti gozdne pedagogike, vodenje po gozdnih učnih poteh pa nadomešča izkustveno učenje o gozdu, s čimer se uresničuje ta usmeritev NGP. Prek evropskih razvojnih projektov je bil v Slovenijo prenesen srednjeevropski model gozdne pedagogike (PAWS – MED), ki na podlagi izkustvenega učenja v gozdu zagotavlja prenos vedenja o gozdu in gozdarstvu na ciljne populacije. Pri tem ZGS išče partnerje

v šolskem sistemu in pri nevladnih organizacijah, ki delujejo na področju okoljske vzgoje. V takšnem sistemu je že navedenemu indikatorju v NGP (število gozdnih učnih poti) treba dodati še kazalnike, ki ponazarjajo večjo ozaveščenosti otrok in mladine.

Število dejavnosti za šolsko mladino, ki jih je izvedel ZGS, je tako kot preostale popularizacijske dejavnosti doseglo svoj vrh leta 2011. V zadnjih dveh letih se zmanjšuje zaradi krčenja finančnih sredstev. Na drugi strani pa se v šolstvu več znanje za te aktivnosti ZGS, tudi zaradi uvajanja novih, učinkovitejših didaktičnih metod.

Prispevek gozdov h kakovosti življenja, zlasti k zdravju vseh prebivalcev, je cilj, ki se uresničuje prek več usmeritev. Prvi dve usmeritvi za doseganje tega cilja sta ohranitev prostega dostopa v gozdove in učinkovit nadzor v gozdnem prostoru. Prost dostop v gozdove je dobrina, ki je zakonsko zagotovljena, ogrozi pa jo lahko pomanjkanje odgovornosti na strani uporabnikov in neusklajenost njihovih interesov z lastniki gozdov. Narava, gozd in zeleni turizem so ključna konkurenčna prednost Slovenije na področju turizma, ki v Sloveniji prispeva 12 % BDP. Prost dostop kot dobrina in odgovornost hkrati je treba usmer-

jati, zato je bila v območnih načrtih 2011–2020 izvedena conacija gozdnega prostora glede na možnost rekreativne rabe. Conacija je temelj za prostorske načrte lokalnih skupnosti. Gozdni nadzor je v ZGS vzpostavljen na sistemski ravni, zaradi pomanjkanja finančnih sredstev pa se operativno na terenu ne izvaja. Promocija odgovornega dostopa javnosti v gozd je del vseh dejavnosti ozaveščanja, ki jih izvaja ZGS, še posebno pri predšolski in šolski mladini.

Prispevek gozda h kakovosti življenja in zdravja vseh prebivalcev se uresničuje tudi prek povečane deleža državnih in občinskih gozdov v bližini večjih mest zaradi lažjega usklajevanja rabe gozda v razmerah poudarjenih socialnih funkcij gozdov, s spremljanjem poudarjenosti posameznih socialnih funkcij v gozdovih, analizami območij konfliktnih rab gozda ter z usmerjanjem rabe gozda. V zadnjih petih letih se delež državnih gozdov še vedno zmanjšuje (–26.000 ha), občinskih pa rahlo povečuje (+ 5.900 ha). Z zainteresiranimi lokalnimi skupnostmi je treba določiti območja mestnih in primestnih gozdov. V večini primerov to še ni uresničeno, uspešna opredelitev mestnih gozdov v Celju pa kaže, da je to mogoče. Pri tem je pomembna tudi natančna valorizacija funkcij gozdov na teh področjih in prilagojeno načrtovanje ukrepov. Metodologija določanja mestnih gozdov in valorizacije splošnokoristnih funkcij se je razvijala tudi v okviru razvojnih projektov EU, kot je projekt SylvaMed, ki je potekal pod okriljem programa Evropskega teritorialnega sodelovanja, projekt EmonFUR (Life+) in v Mreži urbanih gozdov, kjer sodeluje tudi ZGS. Nekatere sistemske aktivnosti na tem področju so bile izvedene, manjka pa celosten načrt usmerjanja razvoja urbanih gozdov. Zaradi večanja števila konfliktov pri rabi gozdnega prostora v urbanih okoljih in velike pozornosti javnosti je treba temu cilju in usmeritvam NGP nameniti več pozornosti.

NGP je poseben poudarek namenil tudi zagotavljanju zaščitne funkcije gozda na ogroženih območjih in analizi optimalnih stanj gozda za uspešno opravljanje higiensko-zdravstvene funkcije. Razvojno in raziskovalno delo na področju

zaščitnih gozdov je bilo načrtovano v okviru domačih in evropskih raziskovalnih projektov. V slovenske razmere so bile prenesene izkušnje iz alpskih držav, kot sta sistem NaiS (Švica) in GSM (Francija). Koncept gospodarjenja z zavarovanimi gozdovi je tako doživel več izboljšav, v Logarski dolini pa je bil zasnovan učni poligon za terenske gozdarje. Zaščitna in higiensko zdravstvena funkcija pridobivata na pomenu tudi zaradi negativnih vplivov podnebnih sprememb. Zagotavljanje ustreznega gospodarjenja za obe funkciji v veliki meri temelji na projektnih finančnih virih.

4 ZAKLJUČEK

Uresničevanje ciljev NGP, ki so povezani z razvojem podeželja, lastniki gozdov in splošno javnostjo, sicer poteka, vendar je zelo odvisno od razpoložljivih finančnih sredstev. V razmerah splošnega zmanjševanja stroškov se prioritete pri realizaciji nalog v gozdarstvu mnogokrat iščejo na drugih področjih dela. Tako se ogroža uveljavljanje gozdov in gozdarstva kot ključne razvojne priložnosti Slovenije in uresničevanje strategije razvoja gozdno-lesne verige. Razvito podeželje, usposobljeni lastniki gozdov, učinkovita organiziranost in povezanost lastnikov gozdov, ki omogoča naravi prijazno in ekonomsko uspešno gozdno proizvodnjo, učinkovit sistem spremljanja in krepitve vseh funkcij gozdov, ozaveščena javnost, ki se zaveda pomena gozdov in gozdarstva, ter mladina z jasno vizijo sonaravnega, trajnostnega in večnamenskega gospodarjenja z gozdovi so podlage, brez katerih ni mogoče uresničiti večine ciljev NGP.

5 VIRI

- Resolucija o Nacionalnem gozdnem programu, Ur. l. RS, št. 111/07
- Poročila o delu Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za obdobje 2007–2012
- Medved, M., Matijašič, D., Pisek, R. (2010) Private property conditions of Slovenian forests in 2010: Preliminary results. v: Small Scale Forestry in a Changing World. Opportunities and Challenges and the Role of Extension and Technology Transfer

Gozdna vladavina in nacionalni gozdni program

Forest Governance and National Forest Programme

Milan ŠINKO*

Izvleček:

Šinko, M.: Gozdna vladavina in nacionalni gozdni program. *Gozdarski vestnik*, 72/2014, št. 2. V slovenščini z izvlečkom v angleščini, cit. lit. 35. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic

V prispevku je predstavljen koncept gozdna vladavina (ang. *forest governance*), ki je v rabi za opisovanje sodobnega oblikovanja gozdne politike. Predstavljamo njegovo povezanost z nastajanjem nacionalnih gozdnih programov v Evropski uniji. S pomočjo načel nacionalnih gozdnih programov (Dunajska resolucija 2003, Forest Europe) ugotavljamo, da v Sloveniji po letu 2007, ko smo sprejeli resolucijo o nacionalnem gozdnem programu, ni javnopolitičnega okvira oblikovanja gozdne politike, ki bi ga lahko označili kot nacionalni gozdni program.

Ključne besede: gozdna politika, nacionalni gozdni program, vladavina naravnih virov

Abstract:

Šinko, M.: Forest Governance and National Forest Programme. *Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry)*, 72/2014, vol. 2. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 35. Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

The article presents concept of forest governance used for describing modern forest policy making. We present its connection with formation of national forest programs in European Union. Using the principles of national forest programs (Vienna Resolution 2003, Forest Europe) we ascertain that after 2007, when we adopted the resolution on national forest programme, there is no public-political framework for forest policy making that could be labeled as national forest program.

Key words: forest policy, national forest programme, natural resources forest governance

1 UVOD

Resolucija o nacionalnem gozdnem programu (ReNGP 2007) je bila soglasno sprejeta leta 2007 v Državnem zboru s 76 glasovi za in nobenim proti. Velika politična podpora programu je pri gozdarskih strokovnjakih vzbujala pričakovanja o uspešnejšem reševanju gozdarske problematike. Šest let kasneje lahko ocenimo, da so bila njihova pričakovanja v veliki meri neuresničena (npr. Perko, 2013), in to predvsem na področjih, ki so povezana z razvojem in stabilnostjo gozdarstva kot dejavnosti, ki je nujna za zagotavljanje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. Tako smo lahko konec leta 2013 opazovali celo zastoj delovanja javne gozdarske službe zaradi zapletov pri financiranju Zavoda za gozdove (ZGS), ki so bili nadaljevanje nekajletnega sistematičnega zmanjševanja sredstev, namenjenih ZGS. Ob tem dogodku smo lahko občutili odsotnost koordinacije na najvišji ravni gozdarske oblasti¹, pri čemer želimo posebej poudariti, da je koordinacija ena temeljnih

¹ ZGS je npr. konec leta 2013 zmanjkalo 280.000 € za materialne stroške prevoza in sprejev za označevanje drevja za morebitni posek, kar je povzročilo medijsko zelo odmevno neizvajanje javne gozdarske službe

lastnosti nacionalnih gozdnih programov (NGP). Na raven izvajanja ReNGP po našem mnenju niso vplivale zgolj okoliščine, ki so posledica finančne in gospodarske krize, ki se je začela prvo leto po njenem sprejemu 2008 in je vplivala na vsa področja v Sloveniji, ampak ocenjujemo, da je bilo izvajanje ReNGP posledica tudi (ne)razumevanja koncepta NGP. Prevelika pričakovanja glede ReNGP pa so bila posledica precenjenega pomena, ki se je pripisoval njenemu soglasnemu sprejemu v Državnem zboru kot najvišjem zakonodajnem državnem organu. Po sprejemu resolucije so se praktično končale vse dejavnosti, povezane z uresničevanjem NGP, ne pa tudi dejavnosti, povezane z ReNGP! Prav razlikovanju med ReNGP in NGP bomo namenili vsebino prispevka. V njem bomo predstavili teoretične koncepte, pomembne za razumevanje neuresničenih pričakovanj, s katerimi opisujemo nove oblike družbenega upravljanja z naravnimi viri oz. gozdovi v našem primeru, in sicer koncept

* Mag. M. Š., Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire milan.sinko@bf.uni-lj.si

gozdna vladavina (ang. forest governance) in NGP. Vlogo Državnega zbora v sodobnem oblikovanju gozdne politike bomo osvetlili s teorijo post parlamentarne postparlamentarne vladavine (Andersen in Eliassen, 1996) in predstavili teoretične vidike NGP ter njihov razvoj od leta 1992 v svetu in Sloveniji. V prispevku bomo s pomočjo načel, ki so bila opredeljena na Dunajski ministrski konferenci o zaščiti gozdov v Evropi leta 2003, poskušali najti odgovor na vprašanje: Ali v Sloveniji imamo NGP? Namen prispevka ni ocenjevati procesa nastajanja NGP v obdobju od 2005 do 2007, ampak obravnavati teoretične vidike morebitnega novega cikla procesa NGP, na katere bi morali biti pozorni njegovi pripravljalci.

2 ALI SLOVENIJA IMA NACIONALNI GOZDNI PROGRAM?

V nadaljevanju bomo ugotavljali prisotnost NGP v sedanji slovenski gozdni politiki. V ta namen bomo najprej prikazali razvoj koncepta in veljavne opredelitve NGP v svetu in Evropi, ki vsebujejo načela NGP in omogočajo presojo obstoja NGP v Sloveniji.

2.1 Razvoj koncepta nacionalni gozdni program v svetu in Evropi

Prva opredelitev NGP se je pojavila po konferenci OZN o okolju in razvoju (UNCED) leta 1992 in ima svoje korenine v Akcijskem načrtu za tropske gozdove (Glück in Humphreys, 2002). V devetdesetih letih prejšnjega stoletja je bil koncept NGP pomembno prisoten v dejavnostih OZN (npr. Intergovernmental panel on Forests - IPF) in postal osrednji predmet obravnave po ustanovitvi UN Intergovernmental Forum on Forests (IFF) leta 2001. V Evropi se je ideja NGP razvijala predvsem v okviru procesa Gozdovi Evrope – Ministrske konference o varstvu gozdov v Evropi² (ang. Forest Europe - The Ministerial Conference on the Pro-

tection of Forests in Europe/MCPFE). Ideja NGP je že bila vključena v resolucijo L2 na ministrski konferenci v Lizboni leta 1998, s katero so se države zavezale upoštevati nacionalne posebnosti in jih vključiti v nacionalne gozdne programe ali druge pomembne javnopolitične okvire. Ideja NGP je dobila pomembno vlogo tudi v Uredbi Sveta (ES), 1257/1999, o podpori razvoja podeželja (Uredba ... 1999), po kateri mora podpora za gozdarske ukrepe temeljiti na nacionalnih ali subnacionalnih programih za gozdove ali na enakovrednih instrumentih, ki bi morali upoštevati zaveze, sprejete na ministrskih konferencah o varstvu gozdov v Evropi (Glück in Humphreys, 2002). Koncept NGP je dobil dokončno utemeljitev na ministrski konferenci o „polnoživih gozdovih“ na Dunaju leta 2003 v deklaraciji Evropski gozdovi – skupne koristi, skupna odgovornost, v kateri so se države zavezale, da bodo na področju gozdarstva in z gozdom povezanih področjih vzpostavile trdno sodelovanje tudi z uporabo NGP kot sredstvom za uspešno medsektorsko koordinacijo in uravnoteženo odločanje. Načela NGP so natančno opredeljena v prilogi Dunajske resolucije Gozd V1. Označujejo ga participativni, celosten in medsektorski proces načrtovanja gozdne politike, izvajanja, nadzora in vrednotenja na nacionalni in/ali podnacionalni ravni.

NGP je nov način družbenega upravljanja naravnih virov, ki med drugim vključuje določitev trajnostnega gospodarjenja z gozdovi, reševanje konfliktov različnih interesov, obravnava probleme koordinacije in kompleksnosti medsektorskega sodelovanja in spodbuja uspešne metode participacije.

2.2 Program razvoja gozdov in Resolucija o nacionalnem gozdnem programu

V slovenski gozdni politiki zasledimo dva javnopolitična dokumenta, ki sta povezana s pojmom NGP, in sicer Program razvoja gozdov (PRG 1996) in Resolucija o nacionalnem gozdnem programu (ReNGP 2007).

Državni zbor (DZ) je program razvoja gozdov sprejel februarja 1996 na podlagi zakona o gozdovih (ZG, 1993), ki je v poglavju o načrtovanju gospodarjenja z gozdovi določal, da se s PRG med drugim določita nacionalna politika sona-

² Gozdovi Evrope so vseevropski politični proces za trajnostno gospodarjenje z evropskimi gozdovi. Deluje od leta 1990, najprej pod imenom Ministrska konferenca o varstvu gozdov v Evropi (ang. MCPFE). Trenutno vključuje 46 evropskih držav podpisnic, Evropsko unijo, mednarodne organizacije opazovalke ter zunajevropske države opazovalke.

ravnega gospodarjenja z gozdovi in usmeritve za ohranitev in razvoj gozdov ter program ohranitve in gospodarjenja z živalskim svetom v gozdnem prostoru (ZG 7. čl.). DZ je PRG sprejel na predlog Vlade Republike Slovenije. Strokovne podlage je pripravil Zavod za gozdove Slovenije, predlog PRG za obravnavo na Vladi pa je pripravilo ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Slovenija je bila med evropskimi prvimi državami³, ki se je sklicevala na sprejetje nacionalnega gozdnega programa, ki je bil kot koncept prvič predstavljen na Konferenci v Rio de Janeiru leta 1992. Predvidevamo, da je bilo hitro sprejetje PRG v samostojni Sloveniji posledica dveh dejavnikov. Prvi je bila tradicija hierarhičnega načrtovanja gospodarjenja z gozdovi v prejšnjem gozdno-političnem režimu, ki se je tudi v spremenjenem družbenem sistemu odražal v razumevanju PRG predvsem kot podlage za načrtovanje gospodarjenja z gozdovi (ZG 1993, 6. čl.). Drugi dejavnik je bilo prizadevanje za povečanje legitimnosti Slovenije kot nove države⁴. Tako je v uvodu PRG kot razlog za njegov sprejem navedeno, da program temelji tudi na »... mednarodnih obveznostih naše države, da v skladu z enajstim poglavjem Agende 21, sprejete na Konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju (UNCED) v Rio de Janeiru leta 1992 pripravi gozdarski akcijski program ...«. Obveznosti, ki so izhajale iz Agende 21, so bile pravno nezavezujoče in je njihovo izvajanje temeljilo na prostovoljnih odločitvah držav podpisnic.

PRG je bil javnopolitični dokument, ki je bil sprejet v procesu z omejenim številom in stopnjo izpolnjevanja načel NGP (Šinko in Winkler, 1998, Šinko, 2006). Nekatera načela NGP (npr. udeležbo, ozaveščanje) lahko zaznamo šele med procesom oblikovanja in sprejemanja ReNGP v obdobju 2005–2007. Po sprejemu ReNGP so prenehale vse dejavnosti, ki jih lahko označimo kot NGP in se je začelo obdobje izvajanja vsebin ReNGP.

Temeljna načela NGP so namreč povezana z dejavnostjo oz. procesom, s katerim naj bi se zagotavljalo trajnostno gospodarjenje z gozdovi

in so po dunajski resoluciji V1 Vrha o polnoživih gozdovih (ang. *Living forest summit*) (Dunajska resolucija V1 2003): participacija, celostni in med-sektorski pristop, iterativni proces z dolgoročno zavezanostjo, izgradnja zmogljivosti, javnopolitične in institucionalne reforme, usklajenost z nacionalno zakonodajo in javnimi politikami, povečevanje ozaveščenosti, integracija z nacionalnimi strategijami trajnostnega razvoja, usklajenost z mednarodnimi zavezami, reforme institucij in javnih politik, ekosistemski pristop in partnerstvo pri izvajanju.

Po letu 2007 nismo zasledili organizirane dejavnosti, ki bi temeljila na navedenih načelih. Zato ocenjujemo, da Slovenija po letu 2007 nima NGP, ki bi izpolnjeval načela, sprejeta na dunajski ministrski konferenci leta 2003.

3 GOZDNA VLADAVINA (ANG. FOREST GOVERNANCE)

Forest governance ali gozdna vladavina je koncept, s katerim opisujemo nov vzorec družbenega upravljanja rabe gozdnih virov. Omogoča nov pogled na politične institucije in odločanje v gozdni politiki za uspešno obvladovanje družbenih problemov, povezanih z gozdom. Je razmeroma nov koncept in tudi zato še ni mednarodno sprejete definicije gozdne vladavine. V politologiji je vladavina opredeljena kot »struktura načinov in sredstev, v kateri se razhajajoče preference medsebojno odvisnih igralcev prevajajo v javnopolitične izbire za razdeljevanje vrednosti tako, da se pluralnost interesov preoblikuje v koordinirano delovanje in doseže skladnost igralcev« (Eising in Kohler-Koch, 2005; po Glück, 2010; 10). Navedena politološka definicija je normativno nevtralna, medtem ko na izvedbeni ravni (npr. v gozdni politiki) zasledimo veliko prizadevanj za oblikovanje normativne definicije, kriterijev, določil, meril ter indikatorjev kazalnikov dobre vladavine, ki vodijo k trajnostnemu razvoju gozdov (npr. Secco, 2013; Müller in Tuomasjukka, 2010: 25). Zato pogosto dobro gozdno vladavino označujejo zaželene lastnosti vladajočih institucij, kot so preglednost, odsotnost korupcije, uspešnost, učinkovitost, usklajenost, odgovornosti, legitimnost, stabilnost, družbena pravičnost, enakost, upoštevanja pravnega reda in druge (Secco, 2011, Secco, 2013).

3 Npr. Nemčija je začela s procesom oblikovanja NGP leta 1999, Švica leta 2002 in Avstrija leta 2003

4 PRG je bil preveden v angleški jezik leta 1995; The forest development programme of Slovenia. Gozdarska založba, Ljubljana.

Koncept vladavine (*ang.* governance) se je pojavil na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko je postalo očitno, da države/vlade ne morejo tako kot včasih vladati po klasičnem razumevanju in praksi vladanja, ki vključuje hierarhično izvajanje moči vlade za reševanje družbenih problemov in doseganje ciljev. Tradicionalni modeli delovanja države niso več ustrezno odlikovali resničnosti. Možnost vladanja od zgoraj navzdol se je zmanjšala zaradi sprememb, s katerimi se soočajo sodobne države, na primer deregulacija finančnih trgov, (ne)zmožnost vlade upravljati gospodarstvo, povečana moč regij in mest ter oblikovanje javnopolitičnih omrežij, ki zmanjšujejo moč države. Odločanje o rabi gozdov tako vedno pogosteje poteka v povezanih javnopolitičnih omrežjih, ki izpodbijajo sposobnost države vladati hierarhično in vsiliti svojo vlogo na družbo. *Governance* ne odraža zgolj krčenja vloge države, ampak tudi njen spremenjen položaj v družbi, kot reakcijo na temeljne spremembe v ekonomskem, političnem in družbenem okolju. Vloga države se spreminja iz njene sposobnosti vodenja (vladanja) v sposobnost usmerjanja interakcij med državo in družbo, da se dosežejo za vse sprejemljive odločitve s koordinacijo in samoupravljanjem (Hogl in sod., 2008).

Governance zato tudi označuje obliko koordinacije, ki se razlikuje od hierarhičnega upravljanja družbe in se posebej nanaša na samoorganizirajoča javnopolitična (organizacijska) omrežja. Pojem vladavina vsebuje izhodišče, da so javni in zasebni igralci vključeni v odločanje s ciljem zagotavljanja družbenih/kolektivnih dobrin, pri čemer se uporabljajo nehierarhična sredstva vodenja. Vladavina je tudi proces, v katerem koordinirano delujejo javni in zasebni igralci ter so angažirani viri za reševanje kolektivnih problemov. V slovenski gozdni politiki so sicer najpomembnejši javni oz. državni igralci, vendar ne zgolj tisti z gozdarskega področja, ampak tudi iz mejnih in prekrivajočih se sektorjev (npr. vodarstvo, naravovarstvo, razvoj podeželja).

3.1 Državni zbor in ReNGP – postparlamentarna vladavina

Spremenjene oblike upravljanja družbenih pod-sistemov in tudi stopnjo (ne)izvajanja ReNGP,

kljub soglasni podpori v Državnem zboru, lahko pojasnimo s pojmom postparlamentarna vladavina (*angl.* post-parliamentary governance) ali postparlamentarna demokracija, ki opisuje novo vlogo nacionalnega parlamenta v sodobnih družbah (Andersen in Eliassen, 1996). Postparlamentarna vladavina opisuje razmere, ko je v oblikovanju javnih politik prevladujoča vloga interesnih organizacij in vladnih teles, ko imajo velik vpliv strokovnjaki in je odločanje o gozdni politiki premeščeno zunaj parlamentarnih teles. Razlog za velik vpliv strokovnjakov je velika kompleksnost sodobnih družbenih sistemov in javnopolitičnih področij ter prizadevanja za racionalizacijo procesov oblikovanja javnih politik, ki so povečale potrebo po vključevanju v oblikovanje javnih politik strokovnega znanja, ki ga nimata dovolj niti vlada niti parlament (Andersen in Eliassen, 1996). Osrednja funkcija parlamenta je sicer sprejemanje zakonodaje in drugih javnopolitičnih dokumentov, kar pa vsebinsko lahko pomeni predvsem legitimiranje politične moči in oblasti tistih, ki so pripravili predloge zakonov zunaj parlamentarnega okvira. Skupni imenovalc sodobnih ‚zahodnih‘ sistemov je namreč vključevanje zasebnih in polzasebnih igralcev v oblikovanje javnih politik, kar je na ravni področnih (npr. gozdne) politik povzročilo oblikovanje stabilnih omrežij, ki postajajo osrednje jedro političnega sistema (Hogl in sod., 2008). Javnopolitična omrežja opisujejo delovanje številnih javnopolitičnih igralcev, ki so med seboj bolj ali manj sistematično povezani (Kustec Lipicer, 2007). Javnopolitična omrežja obsegajo vse vrste razmerij med vlado in interesnimi skupinami (Daugbjerg, 1998), v katerih obe strani delujeta v smeri za doseganje prednosti, razvijata vire, ki jih nadzorujeta za čim večji vpliv na odločitve, in si prizadevata za neodvisnost od drugih igralcev v javnopolitičnem procesu. Interesne skupine v procesu izmenjujejo javnopolitične vire za položaj v javnopolitičnem procesu in nadzor nad javno politiko (Daugbjerg, 1998).

Če se ta omrežja ne zavežejo k uresničevanju skupnih ciljev oz. ukrepov, je izvajanje odločitev in ukrepov manj verjetno kljub soglasni podpori v parlamentu oz. državnem zboru. Še posebno se zdi to verjetneje v razmerah negativne gospodarske

rasti, ko se sredstva lahko namenijo za programe gozdne politike samo na račun drugih projektov. Seveda pa so politične institucije še vedno pomembne za razumevanje koncepta vladavine, ker pogosto oblikujejo razmerja moči, določajo vključenost v oblikovanje gozdne politike in vodijo interakcije med igralci.

3.2 Sestavine gozdne vladavine in nacionalnih gozdnih programov

Nekatere sestavine gozdne vladavine najdemo tudi v načelih NGP (glej poglavje 2): participacija javnosti, medsektorska in večnivojska koordinacija, adaptivno in iterativno oblikovanje gozdne politike ter odgovorno strokovno znanje (ekspertiza). Predstavljamo jih v nadaljevanju. Podobnost izhaja tudi iz razumevanja NGP kot pomembnih postopkovnih okvirov za spodbujanje dobrega družbenega upravljanja in s tem trajnostnega gospodarjenja z gozdom.

Izbrane sestavine gozdne vladavine so bile del metodološkega okvira raziskave *New Modes of Governance for Sustainable Forestry in Europe (GoFOR)*⁵, ki je bila prva primerjalna analiza nacionalnih gozdnih programov z uporabo koncepta gozdna vladavina in ocenjujemo, da je lahko koristna tudi za razumevanje oblikovanja slovenske gozdne politike.

Gozdno vladavino opredeljuje šest sestavin (Hogl, in sod., 2008). Prva je **pluralnost centrov odločanja**, med katerimi ni mogoče zaznati jasne hierarhije. Konflikti med interesnimi skupinami se rešujejo v relativno stabilnih omrežjih relativno avtonomnih organizacij in igralce. Odločitve vlade in parlamenta niso edine pomembne. Na izvajanje NGP prav tako ne vplivajo samo odločitve pristojnega resornega ministrstva, ampak ima pomemben vpliv tudi na primer ministrstvo za finance. Druga sestavina so **meje sektorjev**, ki so opredeljene predvsem funkcionalno in manj teritorialno ter so tudi premakljive z vidika vključevanja igralcev in učinkov odločitev. Tretja so **igralci**, ki jih delimo na strokovnjake, javne igralce (vladni uradniki in javna uprava) in civilnodružbene igralce kot predstavnike zasebnih interesov, pri čemer so izvoljeni politiki vse manj pomembni.

Četrta sestavina gozdne vladavine so **tematike**, ki se jih obravnava. Prednostne tematike določijo kolektivni igralci, ki jih zastopajo individualni igralci v procesu odločanja in v javnopolitičnih omrežjih. Pri določanju prednostnih tematik imajo pomembno vlogo korporativni igralci (podjetja). Peta sestavina vladavine vključuje mešanico različnih **načinov kontrole in koordinacije**. Prevladuje medsebojno prilagajanje v procesih pogajanj, čeprav se lahko pojavijo enostranske odločitve. Organizacije sicer med seboj tekmujejo, a sodelujejo. Pričakuje se, da so kot članice omrežij nagnjene h kompromisom in da se bodo učile ena od druge. Šesta sestavina je **manj formalno odločanje** znotraj struktur, ki niso del uradnih institucij predstavniške demokracije.

3.2.1 Participacija – sodelovanje javnosti

V evropskih državah se je pričakovalo, da bo participacija pomembno prispevala k uspehu NGP (Hogl in sod., 2008). Tudi slovenski zakon o gozdovih predvideva obravnavo predloga NGP, v katero je vključena zainteresirana javnost (Zakon o spremembah ..., 2007, 7.čl.). Zaradi splošnosti omenjene zakonske vsebine in zaradi zahtevnosti organiziranja participativnih procesov, na kar opozarjamo v nadaljevanju, lahko sklepamo, da je cilj zakona zgolj 'participacija zaradi participacije'. To je tudi sicer pogost pojav v NGP evropskih držav, kjer je sodelovanje javnosti pri oblikovanju gozdne politike zgolj simbolično (Hogl in sod., 2008).

Participacija javnosti je prostovoljni proces, v katerem lahko ljudje posamično ali prek organiziranih skupin izmenjujejo informacije, izražajo mnenja in oblikujejo interese ter **imajo možnost vplivati** na odločitve ali rezultate obravnavanih zadev (MCPFE, 2002; krepko M. Š.). V slovenskih razmerah oblikovanja gozdne politike velja poudariti prav možnost vplivanja na odločanje, kar ni samoumevno. Udeleženci participacije si prizadevajo za vsaj nekaj skupnega dogovora o prihodnji gozdni politiki, pri čemer je tak dogovor odvisen od pogajanj udeležencev in pravil, ki urejajo pogajanja. Participacija je lahko pasivna in obsega manj ambiciozen cilj seznaniti deležnike udeležence z odločitvami drugih in zagotavlja preglednost sprejemanja odločitev, ali

⁵ <http://gofor.boku.ac.at/>

interkativna, v kateri deležniki zahtevajo skupno odločanje in lahko vključuje tudi prevzemanje skupne odgovornosti (Elsasser, 2002).

Literatura o participaciji navaja različne razloge za obstoj in pospeševanje participacije javnosti v gozdni politiki, in sicer so to pragmatična gozdna politika, mednarodna raven človekovih pravic in legitimnost sprejete gozdne politike (Appelstrand, 2002). Pragmatični razlogi za participacijo javnosti temeljijo na morebitni koristnosti laičnega znanja javnosti in njenih zaznav na področju gozdarstva, kar širi informacijsko podlago za uspešno reševanje družbenih problemov, povezanih z gozdom. V mednarodnem okolju se je razumevanje človekovih pravic razširilo tudi na področje političnega delovanja ljudi, kar med drugim vključuje tudi pravico do informacij (npr. Konvencija o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (MKDIOZ) 2004 oz. t.i. Aarhuska konvencija). Udeležba javnosti je tudi pogoj za legitimnost, ki pomeni sprejemljivost zakonov, pravil in odločitev v javnosti. Legitimnost institucij gozdne politike je tako merilo kakovosti demokracije (legitimnost vhodov, *ang.* input legitimacy) in tudi vpliva na uspešnost izvajanja gozdne politike (legitimnost izhodov, *ang.* output legitimacy) (Boon in sod., 2008; Hogl in sod., 2008).

Participacijo se pogosto ocenjuje po številu udeležencev v procesu oblikovanja gozdne politike, in sicer po načelu ‚več je bolje‘. Vendar je pomemben tudi izbor deležnikov, ki lahko vplivajo ali nanje vplivajo odločitve. Na participacijo in izbor deležnikov vpliva tudi smer, od koder pride pobuda za delovanje oz. participacijo. V evropskih državah večina NGP poteka od zgoraj navzdol (*ang.* top-down), kar pomeni, da začne vlada NGP in ne zainteresirana civilna družba (*ang.* bottom-up)⁶. Pristop od zgoraj navzdol ima slabosti, ki se izražajo s preveliko udeležbo javnih uradnikov in preveliko usmerjenostjo v ekspertno znanje, ki izriva preostale interese ali znanja. Dejavnik participacije v NGP je tudi javnost, ki kaže omejeno zanimanje za aktivno vključevanje v participativne procese (Boon in sod., 2008; Hogl

in sod., 2008). Participacija javnosti tudi zato ni samodejna, ampak jo je treba za pričakovane rezultate ustrezno upravljati z zagotavljanjem virov, ki jih potrebujejo deležniki za enakopravno udeležbo, kot so zadostni človeški viri, čas, znanje/ekspertiza in finančni viri.

3.2.2 Večnivojska koordinacija

Večnivojska koordinacija (tudi večnivojsko vladavina (npr. Lajh, 2006)) opisuje razpršitev odločanja med različnimi teritorialnimi enotami (npr. občinami, pokrajinami, zveznimi deželami) in vključuje delitev oblasti med različne teritorialne ravni ter razdelitev pristojnosti in nalog med ravnmi (Nordbeck in sod., 2008). Večnivojska koordinacija je pomembna predvsem v državah s teritorialno razdeljenimi političnimi enotami (regije, pokrajine), na primer federalna struktura države z ločenimi pristojnostmi za gozdno politiko. Na nacionalne politike vedno pomembneje vpliva tudi mednarodna raven, na primer skupna evropska politika oz. proces evropeizacije. Težave, ki se pojavijo v večnivojskih sistemih, so morebitne blokade pri odločanju, tveganje podoptimalnih kompromisov ter neizvajanje zaradi nizke ravni zavezanosti posamezne ravni pri odločanju.

V Sloveniji oblikovanje gozdne politike v primeru NGP ne poteka na različnih teritorialnih ravneh, zato je večnivojska koordinacija manj pomembna sestavina gozdne vladavine, bo pa treba raziskati pojav evropeizacije slovenske gozdne politike.

3.2.3 Medsektorska koordinacija

Medsektorska koordinacija postaja pomembna sestavina družbenega upravljanja gozdov, saj na stanje gozdov in gozdarstva vedno bolj vplivajo številni sektorji, ki sicer niso neposredno povezani z gozdom (npr. razvoj podeželja, gospodarstvo, lesarstvo, varstvo narave, ribištvo). Ustrezno obravnavanje vseh sektorjev, ki vplivajo na gozdove, je postala tudi usmeritev EU (npr. Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor, 2013).

Medsektorska koordinacija je struktura ali proces usklajenega odločanja ali delovanja dveh oziroma več organizacij, pri čemer je bilo odločanje ali delovanje opravljeno hkrati v celoti ali delno in

⁶ V študiji procesov z lastnostmi NGP v desetih evropskih državah je bil samo en od devetnajstih procesov voden po načelu od spodaj navzgor (Hogl in sod., 2008).

so se pri tem organizacije namerno prilagodile z določeno stopnjo (Verbij in Schanz, 2002).

Med vprašanja medsektorske koordinacije sodi tudi vprašanje, kaj je sektor. Ponavadi določajo meje sektorjev administrativne strukture, kot je na primer struktura državnih organov, ki so formalno pristojni za politiko nekega sektorja in imajo formalno moč. Meje med sektorji niso stalne in jih različni igralci različno definirajo in interpretirajo, kar lahko opazujemo tudi v Sloveniji. Prav gozdarstvo se je tako soočilo z novo interpretacijo razumevanja sektorjev ob reorganizacij ministrstev leta 2012, ko se je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano združilo z Ministrstvom za okolje in prostor in se je oblikovalo novo Ministrstvo za kmetijstvo in okolje. Iz imena ministrstva izpadlo besedo gozdarstvo lahko obravnavamo simbolno, vendar ima lahko tudi učinek v resničnem svetu. Še posebno je lahko prizadevanje različnih igralcev za spreminjanje mej sektorjev pomembno za gozdarstvo v državah članicah Evropske unije, v kateri postaja gozdarstvo vedno bolj sestavni del politike razvoja podeželja, ki pridobiva na moči zaradi institucionalizacije v pogodbah o EU in ekonomskih ukrepov, ki jih ima na voljo.

Medsektorska koordinacija ni samoumevna lastnost sodobnih procesov vladavine in je večinoma prisotna predvsem kot retorika 'dobrih namenov' in je redko dolgoročen proces. Posledica neustrezne koordinacije so mehke politike, ki vsebujejo nezavezujoče, splošne, omejene in težko uresničljive cilje (Hogl in sod., 2008). Posebno je to očitno, ko sta v igri prerazdeljevanji proračunskih sredstev in formalnih pristojnosti. Razlogi za pomanjkanje koordinacije med sektorji so administrativni interesi in obramba sektorjev za svoje pristojnosti, zakoreninjene sektorske organizacije ministrstev in vpliv z njimi povezanih interesnih skupin. Močni sektorji lahko blokirajo koordinacijo, dokler ni zadostnega zunanjega pritiska, ki ga povzročijo težave.

Uspešne medsektorske koordinacije ne zagotavljajo dobri nameni in institucionalizacija delovanja. Motivi za delujočo medsektorsko koordinacijo so konkretne medsektorske težave oz. krize, pravila igre (npr. mednarodna načela, ki jo zahtevajo), ekonomske spodbude (npr. trg,

programi financiranja, pridobivanje dodatnih sredstev v primeru povezanosti) in decentralizacija (teritorialni pristop). Medsektorska koordinacija je ambiciozen in zelo zahteven projekt, ki temelji na pritiskih na udeležence in nagradah za vključene sektorje. Pogosti instrumenti za spodbujanje medsektorske koordinacije so medsektorski stalni ali začasni odbor, ki po navadi deluje na podlagi konsenza. Politična zavezanost za medsektorsko koordinacijo je odvisna od gozdnopolitične tematike (Hogl in sod., 2008). Taka tematika je bila v prejšnjih letih mobilizacija rabe lesa v Sloveniji, kar je spodbudilo medsektorsko koordinacijo med MKO in ministrstvom pristojnim za gospodarstvo pri oblikovanju Akcijskega načrta za povečanje konkurenčnosti gozdno-lesne verige v Sloveniji do leta 2020.

Ocenjujemo, da lahko opazujemo nedelujočo medsektorsko koordinacijo gozdarstva z drugimi sektorji v Sloveniji na primeru razmerja med NGP (ReNGP) in Programom razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020 (PRP 2014–2020). Čeprav je ReNGP temeljni dokument za gospodarjenje z gozdovi, ni omenjen v PRP 2014–2020, kjer ga je zamenjal Akcijski načrt za povečanje konkurenčnosti gozdno-lesne verige v Sloveniji do leta 2020.

3.2.4 Demokratično in odgovorno strokovno znanje

Tematike gozdne politike postajajo vedno bolj kompleksne, zato je pri odločanju potrebno znanstveno in strokovno znanje in tudi prisotnost strokovnjakov (znanstvenikov). Vendar znanost in strokovnost nista politično nevtralni, ampak se že dolgo obravnavata v družbi kot politična dejavnika (Pregernig in Böcher, 2008; 172), kar je treba upoštevati pri oblikovanju procesa NGP. Demokracija namreč poudarja enakost vseh udeležencev v političnih procesih, ne glede na njihovo raven znanja, kar je lahko ogroženo v primeru posebnega statusa strokovnega znanja. Neustrezno vključevanje strokovnjakov v NGP lahko zmanjša pripravljenost preostale javnosti k sodelovanju.

Strokovno znanje ima spoznavno, strateško in simbolno funkcijo (Pregernig in Böcher, 2008). V okviru spoznavne funkcije strokovnjaki oskrbijo deležnike procesa z ustreznim znanjem

in ima znanost v tem primeru apolitično vlogo (»oblasti povedati resnico«). Strateško delovanje strokovnjakov poteka v obliki nudenja samo tistih strokovnih argumentov politikom, ki jih lahko uporabijo za doseganje svojih političnih ciljev. V tem primeru delovanje strokovnjakov temelji na uresničevanju tudi lastnih interesov. Simbolna funkcija strokovnega znanja ustvarja legitimnost oz. verodostojnost posameznega igralca v odnosu do preostalih igralcev (npr. Komisija EU uporablja znanje za povečanje legitimnosti do držav članic, ministrstvo do civilnodružbenih igralcev). Zato morajo biti udeleženci procesa NGP usposobljeni pri prepoznavanju posameznih funkcij strokovnega znanja. Pretirana raba tehničnega in znanstvenega jezika namreč lahko zmanjša politično težo in legitimnost NGP.

V NGP je zaradi njegove dolgoročne in strateške narave manj spodbud za vključevanje znanstvenikov in strokovnjakov, saj se od njih kot reševalcev problemov ne pričakuje takojšnjih rezultatov pri reševanju trenutnih težav (Pregernig in Böcher, 2008). Strokovnjaki imajo poleg spoznavnih, strateških in simbolnih vlog tudi vlogo spodbujanja NGP v njegovi zgodnji fazi, uvajajo nove koncepte, svetujejo pri vrednotenju gozdne politike in opravljajo vlogo mediatorjev med interesnimi skupinami. V Sloveniji so proces sprejemanja ReNGP oblikovali samo gozdarski strokovnjaki (npr. velika vloga Zveze gozdarskih društev Slovenije v organizaciji participativnih dejavnosti), kar z vidika gozdne vladavine zahteva ustrezno presojo o primernosti takšnega pristopa tudi v prihodnje.

3.2.5 Ponovljivost in prilagodljivost

Značilnost gozdne vladavine je tudi velika stopnja negotovosti in kompleksnosti, saj proces NGP na primer lahko poteka v okoljih, novih za gozdarstvo, in z novimi deležniki. Negotovost zmanjšuje možnost racionalnega in linearnega načrtovanja, vendar se hkrati povečuje pomen družbenega učenja. Rezultati procesa so odvisni od sposobnosti deležnikov, da med procesom pridobivajo informacije, se učijo in prilagodijo na spremembe (Halvorsen in sod., 2008). Strategija za zmanjševanje negotovosti je ponovljivost procesa, ki vključuje postopnost približevanja ciljem in občasno vrednotenje novih okoliščin, ki vplivajo na

izbor in izvajanje ukrepov. Sposobnost odzivanja na nove okoliščine označuje prilagodljivost. Pristopi za vključevanje ponovljivosti in vrednotenja so spremljanje (monitoring), vrednotenje (evalvacija) in predpisane ponovitve. S spremljanjem in vrednotenjem se tudi povečata legitimnost NGP in učinkovitost izvajanja ter vzpostavi demokratični nadzor, kar naj bi bili temeljni motivi za zavestno vključevanje ponovljivosti in prilagodljivosti v NGP. Vrednotenje lahko zahtevajo tudi plačniki programov (npr. EU v primeru PRP). Pomemben motiv za spremljanje in vrednotenje je lahko prizadevanje za spodbujanje učenja.

Da spremljanje izvajanja gozdne politike ni samodejni proces in terja ustrezne dejavnosti upravljanja procesa, lahko ponazorimo na primeru spremljanja ReNGP. V Sloveniji Zakon o gozdovih predpisuje ministrstvu, pristojnemu za gozdarstvo, da vsakih pet let pripravi poročilo o izvajanju NGP oz. ReNGP in njegovih petletnih operativnih programov, ki ga sprejme Vlada Republike Slovenije (ZG-B, čl. 7), vendar ministrstvo do leta 2014 omenjenih dokumentov ni pripravilo. Priprava poročila, v katero je bila vključena strokovna javnost, se je začela na začetku leta 2014. Neinstitutionalno spremljanje NGP poteka v okviru Zveze gozdarskih društev Slovenije (ZGDS), ki je pripravilo dva posveta z vsebino, povezano z izvajanjem NGP (ReNGP?), in sicer leta 2009 (Kako uresničevati cilje slovenskega gozdarstva in leta 2013 (Kje smo z uresničevanjem vsebin nacionalnega gozdnega programa).

Učinkovitosti posveta ZGDS leta 2009 ne moremo obravnavati, ker ni bila narejena analiza njegovih učinkov. Po izkušnjah evropskih držav, kjer imajo za NGP in podobne programe večinoma institucionalizirano obliko spremljanja in vrednotenja, pa lahko predvidevamo, da je njegov vpliv na razvoj NGP majhen. Majhen bi bil tudi vpliv z vidika poročila, ki bi ga pripravilo ministrstvo. Ocenjuje se namreč, da je v evropskih NGP pomen načel ponovljivosti in prilagodljivosti precenjen in imata v resničnem svetu majhno vlogo (prevladuje navidezna povratna informacija). Zato spremljanje in vrednotenje nista vedno pomembna vzroka sprememb (Hogl in sod., 2008). Med pomembnejšimi razlogi za majhno možnost učenja prek spremljanja in vrednotenja je smer procesa od zgoraj navzdol. Učenje se namreč

pojavlja predvsem na ravni deležnikov in ne na institucionalni in procesni ravni, zato je v procesu pomembna stabilnost in trajnost deležnikov, česar ni mogoče doseči brez načrtovane ponovljivosti.

4 ZAKLJUČEK

V slovenski gozdni politiki od leta 2007 do danes ne zasledimo pomembnega uresničevanja načel, ki v Evropi opredeljujejo proces NGP in zato ocenjujemo, da Slovenija nima delujočega NGP. Resolucija o nacionalnem gozdnem programu, ki je nezavezujoč javnopolitični dokument, se v Sloveniji zamenjuje z NGP, kar ne ustreza mednarodnim opredelitvam NGP.

Načela NGP določajo javnopolitični okvir, v katerem poteka oblikovanje gozdne politike in upoštevajo spremembe v oblikovanju sodobne gozdne politike, ki jih opisuje tudi koncept gozdna vladavina. Za večjo uspešnost sprejetih ukrepov gozdne politike in stabilno delovanje gozdarstva bi bilo treba sistematično upoštevati predvsem medsektorsko koordinacijo, udeležbo/participacijo in vlogo strokovnega znanja. Meje gozdarskega sektorja (gozdarstva) niso več nepremakljive in gozdarstvo mora biti dejavno pri njihovem določanju. Organizatorji participacije morajo več pozornosti nameniti izboru deležnikov in manj njihovem številu, predvsem pa morajo z udeležbo deležnikov zagotoviti določeno stopnjo njihove zavezanosti k uresničevanju sprejetih odločitev. Gozdarska stroka bo morala ovrednotiti, kako igrati svojo vlogo v razmerah sodobnega družbenega upravljanja gozdov, ko postaja specializirano strokovno znanje samo eno izmed znanj, ki sodelujejo v procesu oblikovanja javnih politik.

5 VIRI

- Akcijski načrt za povečanje konkurenčnosti gozdno-lesne verige v Sloveniji do leta 2020. 2012. http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/Gozdarstvo/Akcijski_nacr_t_Les_je_lep.pdf (10. 1. 2014).
- Andersen, S. Svein in Eliassen, A. Kjell. 1996. *The European Union: How Democratic Is It?* London: Sage: 295.
- Appelstrand, M., 2002. Participation and societal values: the challenge for lawmakers and policy practitioners. *Forest Policy and Economics* 4, 4: 281–290.
- Boon, T. E., Nathan, I., Lund, D.H., 2008. Participation. V
- Hogl, K. in sod. (ur.), *New Modes of Governance for Sustainable Forestry in Europe (GoFOR)*. Synthesis report. Dunaj, BOKU: 58 – 89. <http://www.boku.ac.at/gofor> (10. 1. 2014).
- Daugbjerg, C., 1998. *Policy Networks under Pressure, Pollution Control, Policy Reform and the Power of Farmers*. Aldershot: Ashgate: 225 s.
- Dunajska deklaracija o polnoživih gozdovih. 2003. Forest Europe. http://www.foresteuropa.org/ministerial_conferences/vienna2003 (10. 1. 2014).
- Dunajska resolucija, Gozdovi V1 »Medsektorsko sodelovanje in nacionalni gozdni programi. Cross-Sectoral Co-operation and NFPs«. 2003. Forest Europe. http://www.foresteuropa.org/ministerial_conferences/vienna2003 (10. 1. 2014).
- Eising, R., Kohler-Koch, B. (ur.) 2005. *Interessenpolitik in Europa*. Nomos, Baden-Baden. 389 s.
- Elsasser, P. 2002. Rules for participation and negotiation and their possible influence on the content of a National Forest Programme. *Forest Policy and Economics* 4, 4: 291–300.
- Folke, C., T. Hahn, P. Olsson, J. Norberg, 2005. Adaptive Governance of Social-ecological systems. *Annu. Rev. Environ. Resour.* 30: 441–473.
- Glück, P., 2010. Governance as Choice of Policy Options. V Tuomasjukka, T. (ur.) *Forest Policy and Economics in Support of Good Governance*. EFI Proceedings, 58. Joensuu:EFI: 9–16.
- Glück, Peter in David Humphreys (2002): *Research into--258*.
- Halvorsen, L. J., Ouff, L.J., Barstad, J., 2008. Adaptive and iterative processes. V Hogl, K. in sod. (ur.), *New Modes of Governance for Sustainable Forestry in Europe (GoFOR)*. Synthesis report, Dunaj: BOKU: 202–232.
- Hogl, K., Nordbeck, R. in Nufßbaumer, E., 2008. General introduction: concept of governance. Hogl, K. in sod. (ur.), *New Modes of Governance for Sustainable Forestry in Europe (GoFOR)*. Synthesis report, Dunaj: BOKU:1–3.
- Hogl, K., Nordbeck, R. in Pregernig, M., 2008. Conclusions: policy-relevant findings. Hogl, K. in sod., (ur.), *New Modes of Governance for Sustainable Forestry in Europe (GoFOR)*. Synthesis report, Dunaj: BOKU: 243–258.
- Kustec Lipicer, S., 2007. *Javnopolitična omrežja. V Uvod v analizo politik: teorije, koncepti, načela*, Fink Hafner, Danica (ur.), Ljubljana: Fakulteta za družbene vede: 87–101.
- Lajh, D., 2006. *Evropeizacija in regionalizacija. Sprememba (sub)nacionalni ravni in implementacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede: 271.
- Lebel, L., Anderies, J.M., Campbell, B., Folke, C.,

- Hatfield-Dodds, S., Hughes, T.P., Wilson, J., 2006. Governance and the capacity to manage resilience in regional social-ecological systems. *Ecology and Society* 11(1), 19.
- MCPFE, 2002. Public participation in forestry in Europe and North America. http://www.foresteurope.org/documentos/public_participation_in_forestry.pdf. (10. 1. 2014).
- Müller, E. in Tuomasjukka, T., 2010. Governance as and Element of Global Political Agendas. V Tuomasjukka, T. (ur.) *Forest Policy and Economics in Support of Good Governance*. EFI Proceedings, 58. Joensuu:EFI: 25–30.
- Nordbeck, R., Pregernig, M., Bancu, M., 2008. Multilevel coordination. Hogl, K. in sod. (ur.), *New Modes of Governance for Sustainable Forestry in Europe (GoFOR)*. Synthesis report Dunaj: BOKU: 90–153.
- Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor. 2013. COM (21103) 659. http://ec.europa.eu/agriculture/forest/strategy/communication_en.pdf. (10. 1. 2014).
- Perko, Franc (2013): Kje smo z uresničevanjem Nacionalnega gozdnega programa? *Gozdarski vestnik*, 71, 10: 442.
- Pregernig, M. in Böcher, M., 2008. Democratic and accountable expertise. V Hogl, K. in ost. (ur.), *New Modes of Governance for Sustainable Forestry in Europe (GoFOR)*. Synthesis report, 172 - 201. Dunaj: BOKU: 172–201.
- Program razvoja gozdov v Sloveniji /NPRG/. 1996. Ur. l. RS, št. 14/1996.
- Program razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020 (PRP 2014–2020). <http://www.program-podezelja.si/sl/> (30. 1. 2014).
- Resolucija o nacionalnem gozdnem programu /ReNGP/. 2007. Ur. l. RS, št. 111/2007.
- Secco, L., Da Re, R., Gatto, P., Tassa, D. T., 2011. How to Measure Governance in Forestry: Key Dimensions and Indicators from Emerging Economic Mechanisms. *Allg. Forst Jagdztg.* 182, 69–82.
- Secco, L. in drugi., 2013. Why and how to measure forest governance at local level: A set of indicators. *Forest Policy and Economics* xxx.
- Šinko M., 2006. Evalvacija programa razvoja gozdov Slovenije z vidika nacionalnih gozdnih programov : ekspertiza. Ljubljana, 150 str.
- Šinko, M., Winkler, I., 1998. Koncept nacionalnih gozdnih programov in primerjava s programom razvoja gozdov v Sloveniji. *Zbornik gozdarstva in lesarstva* 56: 87–114.
- Uredba sveta (ES) št. 1257/1999 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS) ter o spremembi in razveljavitvi določenih uredb. UL L 160.
- Verbij, Evelien in Heiner Schanz, 2002. „State of Art and Beyond“. V Tikkanen, I., Glück, P. in Pajuoja, H. (ur.). *Cross Sectoral Impacts on Forests*. Savonlinna: EFI: 92–101.
- Zakon o gozdovih. 1993. Ur. l. RS, št. 30/1993.
- Zakon o ratifikaciji Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (MKDIOZ). 2004. Ur. l. RS št. 62.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o gozdovih (ZG-B). 2007. Ur. l. RS, št. 110/2007.

Uresničevanje ciljev Nacionalnega gozdnega programa z vidika lastnika gozda

Andrej ANDOLJŠEK¹

1 UVOD

Štiri leta po posvetu na podobno temo na Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije ugotavljamo, da so se na določenih področjih stvari premaknile k ciljem NGP, pri določenih vsebinah stopicamo na mestu, pri določenih vsebinah pa nekatera dogajanja vsaj z vidika lastnika gozda vzbujajo skrb in nezadovoljstvo.

2 OKOLJSKI VIDIK

Veliko je območij gozdov, kjer je potreben prilagojen način gospodarjenja: varovalni gozdovi, gozdovi s posebnim namenom, območja Natura 2000, ki so se v tem času še povečala. Ostaja nedorečenost glede povračil, nadomestil za prilagojen način gospodarjenja. Vedno bo ostal konflikt interesov med zasebnim in javnim.

Divjad je naravna vrednota, toda ... Več v družbenem vidiku.

Vključenost lastnikov gozdov v procese gozdnogospodarskega in še predvsem lovskoupravljavskega načrtovanja je premajhna. Lastnike bi morali vključiti že v pripravo osnutka lovskoupravljavskega načrta, takrat kot lovce, in ne šele na koncu, na javni predstavitvi. Razen tega se upošteva le malo njihovih predlogov.

3 GOSPODARSKI VIDIK

Certifikacija gozdov po sistemu PEFC

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije je letos prejela certifikat PEFC kot regijski predstavnik za regijo Slovenija. Regijska certifikacija omogoča vključitev v sistem tudi manjšim lastnikom gozdov.

V začetni fazi je projekt izdatno financiralo takratno Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Po devetih letih je KGZS le prejela omenjeni certifikat. Na tak način bo tudi manjšim lastnikom omogočeno, da skozi sistem regijske certifikacije PEFC vstopajo tudi na tiste trge, kjer je potreben certifikat.

Gozdne prometnice

Na tem področju so bili narejeni premiki v pozitivno smer. Morda ne v zelenem obsegu, pa kljub temu.

K izboljšanju stanja so prispevala sredstva iz Programa razvoja podeželja. Posledično se je povečala odprtost gozdov. Edina ovira je bilo pridobivanje soglasij za posege v drobni posesti; treba je bilo namreč pridobiti 100 % soglasje lastnikov za pridobitev dovoljenja. Sprememba Zakona o gozdovih je prinesla spremembo tudi na tem področju: omogoča pravico graditi s 75 % soglasjem lastnikov na dolžini trase. KGZS je sicer predlagala dvotretjinsko soglasje, vendar se je zakonodajalec odločil drugače.

Uveljavljeni sistem vzdrževanja gozdnih cest in zbiranje sredstev prek pristojbine od katastrskega dohodka se je na splošno izkazal kot dober, vendar z nekaterimi pomanjkljivostmi. Obeta pa se sprememba na tem področju, saj se bodo sredstva zbirala prek davka na nepremičnine. Izkušnje iz preteklosti vzbujajo bojazen, da bi se zaradi spremembe sistema poslabšal standard vzdrževanja gozdnih cest.

Državni gozdovi

V okviru izvajanja Programa ohranjanja hribovskih kmetij je potekal prvi razpis za oddajo koncesij za državne gozdove, ki niso predmet 20-letnih koncesij. Narejene so bile določene nerodnosti zaradi neuskkljenosti zakonskih aktov, vendar se je neskladje odpravilo s popravkom Uredbe. Pričakujemo, da bodo dela na omenjenih površinah oddana hribovskim kmetom, saj so zato usposobljeni in ustrezno opremljeni. Hribovski kmetje tudi pričakujejo, da jim bo po letu 2016 s spremembo Zakona o gozdovih omogočeno pridobiti dela tudi v zdaj koncesijskih gozdovih.

¹ A. A., višji koordinator za področje gozdarstva, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

Zasebni gozdovi

Povezovanje lastnikov

Povezovanje lastnikov je proces, ki se je pri nas začel pred dobrim desetletjem, in se nadaljuje. Nekoliko počasi, pa vendarle so bili že narejeni prvi poskusi skupnega delovanja na trgu. V ta namen je bila ustanovljena prva tovrstna zadruga. Procese povezovanja lastnikov gozdov je treba spodbujati tudi vnaprej. Ustanavljanje skupin proizvajalcev je eden izmed ukrepov iz Programa razvoja podeželja 2014–2020, ki bo, upamo, omogočil lažje delovanje takšnih povezav. Le takšen način dela bo kos razdrobljeni gozdni posesti.

Posodabljanje strojev in opreme

Program razvoja podeželja 2007–2013 je omogočil sredstva tudi za nakup gozdarskih strojev in opreme. Zanimanje za tovrstna sredstva je bilo zelo veliko. Nabava novih strojev in opreme bo nedvomno prispevala k večji učinkovitosti dela, ki bo tako varneje opravljeno, kar je najpomembnejše glede na dejstvo, da smo v samem vrhu po številu nezgod v gozdovih.

Trženje lesa

Velikokrat slišimo očitke, da se večino lesa, in to kakovostnega, izvozi. Očitki, tudi lastnikom gozdov, o upravičenosti ali neupravičenosti tega je neutemeljena. Tudi lastniki gozdov se morajo obnašati tržno in les prodajajo najboljšemu ponudniku. Da pa naša lesnopredelovalna panoga ni konkurenčna, ni krivda lastnikov gozdov, ampak države. Država je tista, ki mora ustvariti konkurenčnejše razmere za panogo, da bo sposobna konkurirati tudi pri odkupnih cenah lesnih sortimentov.

Nerealizacija etata

Dejstvo je, da z realizacijo etata in drugih načrtovanih del v zasebnih gozdovih ne moremo biti zadovoljni. Vzroki za majhno realizacijo so različni: od majhne posesti, razdrobljene posesti, ekonomske neodvisnosti od gozda, neusposobljenosti in neustrezne opremljenosti za delo v gozdovih, lesni trg, ki ne vzpodbuja sečenj, nezadostna odprtost gozdov z gozdnimi prometnicami ... V povezavi z majhno realizacijo etata nas skrbijo razmišljanja v smer, da bi morali

lastnika gozda na neki način prisiliti, da bi več posegal v svoj gozd. Takšna stališča o možnostih prisile so bila večkrat izražena v javnosti, tudi s strani uslužbencev MKO. Na KGZS nas takšni pristopi skrbijo, saj menimo, da takšen način razmišljanja sodi v zgodovino. Menimo, da bi se morali drugače lotiti reševanja majhne realizacije etata v zasebnih gozdovih; ne s prisilo, ampak z vzpodbudami. Zaradi različnih socioekonomskih posesti in konec koncev posledično tudi različnih načinov poseganja v svoj gozd menimo, da bi morali lastniku gozda pustiti možnost, da se sam odloči, kdaj bo posegel v svoj gozd. Seveda v primerih, ko ne gre za sanitarne sečnje. Kajti znano je, da sila rodi nasprotno silo.

Nadzor nad prometom z lesom

KGZS podpira prizadevanja glede nadzora nad prometom z lesom. Zaradi zastopanja interesov lastnikov moramo upoštevati tudi tiste lastnike gozdov, ki so žrtev lesnih trgovcev in netransparentnega ali celo nelegalnega trgovanja. Zavzemamo se za stališče, da je takšnim kršiteljem treba stopiti na prste. Vendar menimo, da uvedba prevoznice v obliki, kot je bila predpisana s spremembo ZOG julija 2013, ni pravi način za to. KGZS je takšnim prevoznicam nasprotovala, saj menimo, da je prevoznica stvar prevoznika in ne lastnika gozda.

V povezavi s tem velja omeniti enega od argumentov za uvedbo prevoznic, to je en milijon m³ nelegalno posekanega lesa. V javnosti in medijih se je v povezavi s tem milijonom prikazovalo lastnike na način, kot da kradejo les v svojem gozdu. Takšen način predstavljanja razmer je jemal verodostojnost in ugled lastnikom gozdov. Dejstvo pa je, četudi je številka resnična, da se je večina tega lesa porabilo za domačo rabo, večinoma za kurjavo. Razen tega se zaradi takšnih posegov v gozdovih ni dogajalo nič dramatičnega. Če bi se, bi na to opozorila ne samo stroka, ampak tudi javnost, ki je najučinkovitejši nadzornik gospodarjenja z gozdovi. To priznava tudi Zavod za gozdove Slovenije. Ravno tako priznava, da je številka obremenjena z veliko napako in je kot take ni upravičeno jemati kot argument za uvedbo določenih ukrepov za zmanjšanje nelegalnega poseka. Če je številka prava, potem je šlo v povprečju 2500 m³ mimo evidenc vsakega revirnega

gozdarja. Posledično se nam potem postavljajo nova in nova vprašanja.

Razdrobljena in majhna posest

Razdrobljena in majhna posest je velika ovira pri učinkovitem gospodarjenju z gozdovi. V zadnjem obdobju se za zmanjšanje razdrobljenosti ni naredilo nič; drobljenje se še naprej nadaljuje. KGZS je že večkrat predlagala, da se za kmetijska in gozdna zemljišča prepove solastnine. Vsaj za naprej, če že za nazaj tega ni mogoče urediti. Posest v solastnini velikokrat pomeni mrtvo površino za normalno in učinkovito gospodarjenje.

4 DRUŽBENI VIDIK

Socialne funkcije gozdov postajajo vse pomembnejše.

Pri nas je prost dostop v gozdove samoumevna vrednota, ki pa je velikokrat tudi zlorabljena.

Velika težava so odpadki, ki jih obiskovalci puščajo v gozdovih, naša zakonodaja pa tovrstno odgovornost nalaga lastniku gozda (157 a člen Zakona o varstvu okolja). To je popolnoma nelogično in v nasprotju z evropskim načelom odgovornosti povzročitelja.

V gozdovih poteka tudi veliko neprilagojenih turističnih in rekreacijskih dejavnosti. Ravno tako ni učinkovito urejeno nabiranje gozdnih plodov (25. čl ZOG). Zaradi novih davčnih bremen za gozdove so interesna združenja lastnikov (KGZS, Zveza lastnikov gozdov Slovenije, Zadržna zveza Slovenije, Zveza agrarnih skupnosti Slovenije in Sindikat kmetov Slovenije) na MKO vložila pobudo za spremembo 5. čl. ZOG. Združenja v pobudi zahtevajo, da se med drugim uredi nabiranje gozdnih plodov v komercialne namene s strani nelastnikov gozdov (dovolilnice ali druga, za lastnike sprejemljiva rešitev).

Lov

KGZS se zavzema za aktivno varstvo divjadi, saj se je kot tako pokazalo za najučinkovitejši način upravljanja z njo. Zavzemamo se za ohranitev vseh avtohtonih vrst divjadi ob vzpostavljenem ravnovesju v naravi. Neavtohtone vrste naj se iztrebijo iz proste narave, ker sodijo le v obore.

Na KGZS menimo, da ravnovesje v naravi ni vzpostavljeno, saj preveč številčna divjad povzroča

veliko škode na kmetijskih in gozdnih zemljiščih v velikem delu Slovenije. Večino bremena tega neravnovesja pa v danem trenutku nosijo na svojih plečih ravno lastniki zemljišč.

Postavlja se vprašanje, v čigavem interesu ohranjamo tolikšne populacije divjadi? V interesu lastnikov zagotovo ne, saj od divjadi sedaj nimajo nič, razen veliko obveznosti (zaščita premoženja). Upravičeni so le do odškodnine za nastalo škodo, pa še to le pod določenimi pogoji. Velike populacije divjadi večinoma tudi niso v interesu lovcev, saj morajo plačevati odškodnine za nastalo škodo. V čigavem interesu torej? Naravovarstvenikov ali celo kvazi naravovarstvenikov?

Postavlja se tudi vprašanje, ali bomo pridelovali hrano za ljudi ali za divjad oz. zveri?

Ob velikem strateškem cilju države o povečanju samooskrbe s hrano imamo občutek, da pristojni ne delujejo istosmerno. Nasprotno: velike populacije divjadi so velik moteč dejavnik za povečanje pridelave hrane, ravno tako uvajanje novega davka na nepremičnine tudi za kmetijska in gozdna zemljišča ne bo prispevalo k ohranitvi, kaj šele k razvoju našega podeželja.

Zdajšnji način upravljanja z divjadjo se je izkazal za ne dovolj učinkovitega in privedel do velikega nezadovoljstva med lastniki.

Nezadovoljstvo zaradi načina upravljanja z divjadjo, izključenosti lastnikov iz odločanja in nove davčne obremenitve so lastnike privedli do točke, ko terjajo spremembe tudi na tem področju.

Interesna združenja lastnikov zemljišč (KGZS, ZLGS, ZZS, ZASS in Sindikat kmetov Slovenije) so zato vložila pobudo za spremembo 5. člena Zakona o gozdovih, ki določa, da mora lastnik v svojem gozdu med drugim dopustiti nabiranje gozdnih, sadežev, lov, čebelarjenje ... Zahtevajo ureditev nabiranja gozdnih sadežev nelastnikov gozdov v komercialne namene. Pri tem je treba poudariti, da lastniki ne nasprotujejo prostemu dostopu v gozdove peš in za namene rekreacije, seveda na lastno odgovornost.

Obenem so podali tudi pobudo za spremembo Zakona o divjadi in lovstvu. Zahtevajo takšne spremembe, ki bi lastnikom omogočile pridobivanje dohodka tudi iz naslova lova.

Nacionalni gozdni program in državni gozdovi

National Forest Programme and State Forests

Janez POLANC¹

Izvleček:

Polanc, J.: Nacionalni gozdni program in državni gozdovi. *Gozdarski vestnik*, 72/2014, št. 2. V slovenščini z izvlečkom v angleščini, cit. lit. 10. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

V Evropski uniji se večja pomen državnih gozdov, tudi zaradi vse večjega povpraševanja po lesni surovini. Državna gozdarska podjetja iz zahodne in vzhodne Evrope, ki so člani EUSTAFORJA, evropskega združenja državnih gozdarskih organizacij, predstavljajo primere dobrih praks gozdarskih podjetij. Upravljajo večje zaokrožene gozdne posesti, kar olajšuje gospodarjenje in logistiko.

Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov upravlja z 240.731 ha gozdov, od tega jih je 92 % oddanih v dolgoročno koncesijo. Sklad povečuje in zaokrožuje državne komplekse; v letih od 2008 do 2012 je odkupil 2301,7 ha gozdov. Z nacionalnega vidika je pomembno, da se slovenske državne gozdove ohrani v celoti in da se jih upravlja enotno, za kar so nam lahko zgled državna gozdarska podjetja v tujini. Za eksperimentiranje so naši gozdovi preveč dragoceni.

Ključne besede: Evropska unija, državni gozd, Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, EUSTAFOR, državna gozdarska podjetja

Abstract:

Polanc, J.: National Forest Programme and State Forests. *Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry)*, 72/2014, vol. 2. In Slovenian, abstract English, lit. quot. 10. Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

State forests gain importance in European Union, also due to increasing demand for wood raw material. State forestry enterprises in East and West Europe, EUSTAFOR members, European association of state forestry organizations, present examples of good practices of forestry enterprises. They manage large rounded forest estates, which facilitates management and logistics.

Farmland and Forest Fund manages 240,731 ha of forests; long-term concessions have been given for 92 % of them. The Fund increases and rounds up state complexes; it bought 2301.7 ha of forests in the period 2008 – 2012. From the national viewpoint it is important to keep Slovenian state forests as a whole and to manage them uniformly; we can follow the example of state forestry enterprises abroad. Our forests are too precious to experiment with them.

Key words: European Union, state forest, Farmland and Forest Fund of the Republic of Slovenia, EUSTAFOR, state forestry enterprises

1 POMEN GOZDOV V EVROPSKI UNIJI

V Evropski uniji (EU) je pomen gozdov velik. V gozdarstvu in na njem temelječi predelovalni industriji je zaposlenih 3,5 milijona ljudi, letni promet pa znaša skoraj 500 milijard €. V EU je okrog 16 milijonov zasebnih lastnikov gozdov, kar je izziv za strokovno gospodarjenje in logistiko. Zaradi vse večjega povpraševanja po lesni surovini v EU državni gozdovi pridobivajo na pomenu, saj predstavljajo večje zaokrožene celote gozdne posesti, kar olajšuje gospodarjenje.

2 ZDRUŽENJE DRŽAVNIH GOZDARSKIH ORGANIZACIJ EUSTAFOR

Evropske državne gozdarske organizacije, ki so članice EUSTAFORJA, združenja državnih gozdarskih organizacij, upravljajo z okoli 30 % EU gozdov, ki so v državni lasti. **Združenje je mednarodna, nevladna, neprofitna organizacija, ustanovljena leta 2006. Od leta 2007 je član EUSTAFORJA tudi Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS. Članice EUSTAFORJA (skupaj**

¹ Mag. J. P., Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, Dunajska cesta 58, 1000 Ljubljana

Slika 1: Članice združenja EUSTAFOR

26 članic iz 20 držav) zaposlujejo okoli 100.000 ljudi, skupni letni posek podjetij pa znaša približno 119 mio. m³. Državna gozdarska podjetja Avstrije (Österreichische Bundesforste AG), Bavarske (Bayerische Staatsforsten), Švedske (Sveaskog) in Finske (Metsähallitus) so primeri dobrih praks gozdarsko uspešnih podjetij iz zahodne Evrope. Podobno uspešna državna gozdarska podjetja so tudi v vzhodni Evropi, npr. estonska RMK ali latvijska Latvijas valsts meži. V Evropi je opazen trend prestrukturiranja državnih gozdarskih organizacij izpod okrilja ministrstev v smer samostojnih državnih gozdarskih podjetij.

3 PRODAJA LESA V EVROPSKIH DRŽAVNIH GOZDARSKIH PODJETJIH

Evropska državna gozdarska podjetja prodajajo les iz državnih gozdov neposredno kupcem. Zaradi možnosti dobav večjih količin lesne surovine lahko vplivajo na določanje prodajnih cen lesa v regijah, s tem pa posredno tudi na razvoj zasebnih gozdnih in lesnih podjetij. Različni evropski modeli imajo svoje specifične značilnosti, saj so prilagojeni določenim lokalnim razmeram. Zato ni smiselno neposredno kopiranje organizacijskih modelov.

Javne dražbe večjega obsega so značilnost vzhodnoevropskih držav, npr. Romunije in Češke. Tako želijo zagotoviti transparentnost poslovanja državnih gozdarskih družb. V zahodni Evropi državna gozdar-

ska podjetja pripravljajo javne dražbe večinoma le za najvrednejše sortimente. Finsko državno gozdarsko podjetje Metsähallitus večji del lesa proda v sklopu pogodb vrste »general agreements«, ki jih družba individualno sklene s ključnimi strankami za več let oz. daljša časovna obdobja.

4 SLOVENSKI DRŽAVNI GOZDOVI

Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov upravlja z 240.731 ha gozdov, od tega je 92 % gozdov oddanih v dolgoročno koncesijo. V državnih gozdovih se letni posek giblje okrog 1.000.000 mio. m³. Slovenski državni les je surovinska baza številnim malim, srednje velikim in velikim slovenskim lesnim podjetjem. Tako se prek državnih gozdov oz. njihove lesne surovine ohranjajo identiteta krajine oz. delovna mesta v perifernih regijah.

Pomen slovenskih državnih gozdov se nedvomno povečuje, saj postajata biodiverzitetabotska raznovrstnost in čista voda (kot življenjski prostor, sredstvo za življenje in dejavnik produkcije) ključni strateški dobrini, ki ju moramo ohraniti zanamcem. Zaradi vsega navedenega bo načrtovanje v državnih in zasebnih gozdovih vedno intenzivnejše in pomembnejše.

Precejšen delež državnih gozdov zavzemajo ekološko pomembna območja, saj površina gozdnih rezervatov znaša 6.182 ha, ekocelic brez ukrepanja 2.275 ha in varovalnih gozdov 20.143 ha. Za dobro upravljanje gozdov je ključno, da ne nastane polarizacija proizvodne in ekološke funkcije.

5 POVEČEVANJE IN IZBOLJŠANJE ZEMLJIŠKE IN PARCELNE STRUKTURE DRŽAVNIH GOZDOV

Sklad kupuje zemljišča, ki zaokrožujejo državno posest, varovalne gozdove, gozdove, ki so naravni oz. kulturni spomenik, gozdne rezervate, gozdove, ki imajo pomembne strateške zaloge vode, gozdove z velikim donosom in razvojnim potencialom in vse tiste gozdove, ki so posebno pomembni za Republiko Slovenijo. Sklad tako povečuje površino državnih gozdov, ki so v strateškem interesu Republike Slovenije oz. imajo velik pomen za dobrobit državljanov.

Preglednica 1: Nakup gozdov Sklada od leta 2008 do 2012 (vir: letna poročila Sklada)

Leto	Površina (ha)	Vrednost v €
2008	845,8	3.854.567
2009	346,6	1.455.377
2010	170,6	567.832
2011	490,7	1.740.973
2012	448,0	3.662.266

Sklad je v letih od 2008 do 2012 kupil 2301,7 ha gozdov, za kar je porabil 11.281.015 €. Sklad prednostno povečuje državne komplekse zlasti v tistih gozdnogospodarskih enotah, kjer gospodarji z večinskim deležem (več kot 50 % državnih gozdov).

Preglednica 2: Prodaja gozdov Sklada od 2008 do 2012 (vir: letna poročila Sklada)

Leto	Površina (ha)	Vrednost v €
2008	193,0	1.256.216
2009	40,6	334.811
2010	71,8	657.251
2011	13,3	101.568
2012	40,4	318.449

Sklad je v letih od 2008 do 2012 prodal 359 ha gozdov, za kar je prejel 2.668.295 €. Prodaji so namenjene predvsem dislocirane parcele, ki z gospodarskega, ekološkega ali strateškega vidika niso zanimive za Republiko Slovenijo, obenem pa se s prodajo zaokrožuje in povečuje sklenjena zasebna posest.

6 KONCESIJE IN NACIONALNI VIDIK PRIHODNOSTI DRŽAVNIH GOZDOV

Do konca leta 2013 je bilo skupaj podeljenih 26 koncesij: 14 gozdnim gospodarstvom, 5 zasebnim podjetjem, 5 visokogorskim kmetijam in dvema šolskima ustanovama.

Koncesije, ki so bile z gozdnimi gospodarstvi sklenjene leta 1996 za dobo dvajset let, bodo potekle junija 2016. Pogoji za pridobitev koncesije so opisani v Uredbi o koncesiji za izkoriščanje gozdov v lasti Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 98/2012, s spr.).

Z nacionalnega vidika je pomembno, da se slovenske državne gozdove ohrani v celoti oz. da se jih upravlja enotno. Primeri držav EU kažejo na enotno urejeno upravljanje državnih gozdov (npr. Avstrija, nemška dežela Bavarska, Švedska, Finska, Poljska, Češka, Romunija ...). V zadnjem času je v javnosti zaslediti ideje o razdrobitvi državnih gozdov, npr. o podeljevanju koncesij sekundarnim predelovalcem lesa po sistemu zaposlovanja. To bi bilo podobno, kot če bi npr. pek dobil koncesijo za žetev pšenice, kmeta pa bi preprosto uknili, čeprav je pšenico vzgojil in zanjo skrbel do časa žetve. Takih praks Evropa ne pozna.

Pisanje nove gozdarske zakonodaje in sprejemanje novih modelov upravljanja z gozdovi terja temeljito pripravo, katere del je tudi poznavanje sistemov gospodarjenja v tujini, zlasti v državah EU. Tujih modelov upravljanja z državnimi gozdovi seveda ne smemo nekritično kopirati, saj so prilagojeni lokalnim razmeram. Vseeno pa nam zgledovanje po preizkušenih modelih gospodarjenja z državnimi gozdovi v EU lahko pokaže pot, ki ne bo peljala v slepo ulico in ki ne bo terjala popravkov oz. reform. Za eksperimentiranje so naši, po postopku denacionalizacije zelo okrnjeni državni gozdovi, preveč dragoceni.

7 VIRI:

http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-803_en.htm (8. 11. 2013)

http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-806_en.htm (8. 11. 2013)

<http://www.eustafor.eu/> (6. 11. 2013)

<http://www.metsa.fi> (11. 11. 2013)

Martin Lindell, osebna komunikacija (2. 5. 2012) – obisk izvršnega direktorja EUSTAFORJA v Sloveniji.

Poročilo o delu in zaključni račun Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS za leto 2008. Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS 114 s.

Poročilo o delu Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS za leto 2009. Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS 103 s.

Poročilo o delu in zaključni račun Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS za leto 2010. Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS, 101 s.

Poročilo o delu in zaključni račun Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS za leto 2011. Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS, 119 s.

Poročilo o delu in zaključni račun Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS za leto 2012. Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS, 123 s.

Gospodarski vidik nacionalnega gozdnega programa in njegovo uresničevanje

Ljubo ČIBEJ¹

NGP je pomemben strateški akt, ki je nujno potreben za dolgoročno in trajnostno naravnano gospodarjenje z gozdovi.

Nepogrešljiv je tudi kot akt, s katerim gozdarji komuniciramo z javnostjo in politikom.

1 PREDSTAVITEV CILJEV

Najpomembnejši cilji NGP so zajeti na strateški ravni.

Pomembnejše od vprašanja, kaj še dodati, je v tem trenutku iskanje odgovora, kako zagotoviti izvajanje programa, še posebno na področjih, kjer je razkorak med zapisanim in dejanskim največji.

Za osvežitev se najprej seznanimo z gospodarskimi cilji NGP (poglavje 7.3.1):

- cilj 1: povečati izkoriščenost proizvodnega potenciala gozdnih rastišč,
- cilj 2: povečati odprtost gozdov z gozdnimi prometnicami,
- cilj 3: primerno vzdrževane gozdne ceste,
- cilj 4: razvit trg GLS v RS.

V državnih gozdovih:

- cilj 1: povečati delež državnih gozdov,
- cilj 2: izboljšati zemljiško in parcelno strukturo državnih gozdov,
- cilj 3: ohraniti kmetije in podeželje v gorskem in hribovitem svetu z omejenimi možnostmi gospodarjenja,
- cilj 4: racionalna gozdna proizvodnja.

V zasebnih gozdovih:

- cilj 1: spodbujati povezavo lastnikov gozdov,
- cilj 2: intenzivirati izobraževanje lastnikov gozdov,
- cilj 3: zaustaviti nadaljnje drobljenje gozdne posesti,
- cilj 4: zagotoviti izvedbo potrebnih gojitvenih in varstvenih del,
- cilj 5: zagotoviti izvedbo del na tehnološko

sodoben in varen način,

- cilj 6: spodbude za gozdove, v katerih ekološke ali socialne funkcije določajo način gospodarjenja,
- cilj 7: povečano sodelovanje lastnikov pri načrtovanju razvoja njihovih gozdov,
- cilj 8: izboljšati trženje gozdnih lesnih proizvodov, drugih gozdnih proizvodov in funkcij gozdov.

Vsak izmed ciljev ima več usmeritev in po en indikator spremljanja izvajanja.

Na tej ravni bi argumentirano zelo težko oporekali kateremu od teh ciljev.

Ob upoštevanju, da naj bi bil NGP tudi akt sporazumevanja z javnostjo, bi bilo dobro razmisliti, ali ne bi bilo smotrno bolj konkretizirati cilje. Preveč splošni cilji ne omogočajo motivacije in ne aktivirajo odločitev za vlaganja v gozdove in gozdarstvo.

Vsi cilji so sicer podrobneje konkretizirani v območnih načrtih in »kompediju« le-teh, vendar so za širšo javnost napisani preveč strokovno.

Tako se bralcu NGP-ja lahko poraja misel, da so postavljeni cilji le spisak želja, gozdarskih strokovnjakov pa ne vodijo v akcijo, da bi jih v javnosti bolj poudarjali, usklajevali in uveljavljali.

2 SPREMLJANJE DOSEGANJA CILJEV

Cilji so vodilo našega delovanja. Kaj pa storiti, če se cilji ne uresničujejo oz. se ne uresničujejo z zadostno dinamiko? NGP ne opredeljuje teh postopkov, bi jih pa moral.

Za konkretno ponazoritev prepočasnega izvajanja ciljev je dober primer gradnja gozdnih cest.

V obdobju pred zadnjo reorganizacijo gozdar-

¹ Mag. L. Č., univ. dipl. inž. gozd. SGG Tolmin d.d. Brunov drevored 13, 5220 Tolmin, Slovenija

stva se je letno zgradilo več kilometrov gozdnih cest kot v vsem zadnjem desetletju.

Razumljivo je, da cilje postavimo na podlagi potreb in ne glede na trenutne gospodarske in politične situacije.

Vendar pa na odpiranju gozdnih cest temelji tudi intenzivnost gospodarjenja.

Ali je npr. načrtovanje le možnega poseka za naslednje desetletje dovolj, če pa hkrati vemo, da bo z obstoječo dinamiko gradnje gozdnih cest optimalna odprtost gozdov dosežena šele čez 190–200 let?

Na eni strani ugotovitev, da ni mogoče kaj dosti narediti, ker za ta namen ni sredstev, na drugi strani pa načrtovanje, da je mogoče v kratkem času bistveno povečati sečnjo, ne gresta skupaj.

Pričakovati, da se bo situacija izboljšala sama, je utopično. Treba je najti rešitve, ki bodo za ta namen združevale sredstva, hotenje lastnikov, poenostavile postopke ...

Gozdarska stroka bi morala javnosti in politiki ponuditi argumentirane in konkretne predloge. Čas je kljub slabi gospodarski situaciji (ali pa prav zato) pravi.

Sprejet je bil Akcijski načrt za povečanje konkurenčnosti gozdno-lesne verige v Sloveniji do leta 2020. V njem je npr. tudi ukrep št. 2.1.2.: Povečati odprtost gozdov (gradnja/rekonstrukcija gozdnih cest/vlak) in izboljšanje opremljenosti lastnikov gozdov za delo v gozdu, ki v ta namen na leto namenja 4 mio EUR. To je sicer majhen, vendar konkreten korak v pravo smer – razen če bodo sredstva v celoti usmerjena v sofinanciranje individualne nabave gozdarskih strojev in ne v gradnjo cest za več lastnikov gozdov skupaj).

3 KAJ O TEM PIŠEJO DRUGI ?

3.1 Po naročilu Ministrstva za okolje in prostor je Zavod Symbiosis leta 2012 izdelal Analizo doseganja ciljev Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, kjer v poglavju 3.2, Gozdarstvo, navaja:

»Nacionalni gozdni program med temeljnimi cilji izpostavlja trajnostni razvoj gozda kot ekosistema v smislu njegove biotske raznovrstnosti ter vseh njegovih ekoloških, gospodarskih in socialnih funkcij.

Skrb za ohranjanje narave se je v programih v zadnjem desetletju dobro izkazovala na vseh ravneh načrtovanja gospodarjenja z gozdovi. Vključeni so tudi konkretni ukrepi za varstvo kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov območij Natura 2000. V praksi pa je med deklarativno in izvedbeno ravni naravovarstvenih aktivnosti v gozdovih še vedno velik razkorak.

V Sloveniji je približno tri četrtine gozdov v zasebni lasti.

Vsaj na območju Posavja, verjetno pa tudi drugod po Sloveniji, za lastnike gozdov ni organizirana nobena oblika izobraževanj o varstvu narave, zato pogosto slabo poznajo predpise s področja varstva narave in gozdarstva, slabo poznajo redke in ogrožene vrste in tudi ne opravljajo naravovarstvenih del (Oršanič, 2005).

Z vidika naravovarstva je pomemben proces vzpostavljanja ekocelic in puščanje habitatnega drevja. Po podatkih Zavoda za gozdove, so bile od leta 2008 do decembra 2011 v Sloveniji vzpostavljene ekocelice na skupni površini 4571 ha. Od tega sta dve tretjini ekocelic vzpostavljeni na območju ozdno-gospodarskega območja (GGO) Kočevje, preostale pa pretežno v GGO Tolmin, Ljubljana, Postojna in Novo mesto.«

Nekaj odstavkov naprej analiza navaja:

»V Sloveniji letni posek močno zaostaja za prirastkom, predvsem v zasebnih gozdovih, zato se gozdovi starajo, z vidika izkoriščanja gozdov pa to pomeni, da se kakovost lesa slabša.

Z vidika ohranjanja biotske raznovrstnosti je z ustreznim načrtovanjem mogoče vplive sečnje omiliti, vendar povečanje poseka pomeni tudi večjo potrebo po odpiranju gozda s prometnicami.

Trase vlak načrtuje ZGS in na naravovarstvenih območjih v postopku izdaje naravovarstvenega soglasja sodeluje tudi ZRSVN, a ponekod še vedno prihaja do uničenja pomembnih delov gozdov (npr. rastišč divjega petelina). Z izgradnjo novih gozdnih prometnic se v gozdovih bistveno povečajo motnje (ne le zaradi gozdarskih del, temveč tudi zaradi rekreacije in nabiranja gozdnih sadežev), zaradi ntezivnejšega gospodarjenja pa se na teh območjih zmanjša tudi delež odmrle lesne mase (T. Mihelič, ustna informacija). Te vidike bi bilo treba upoštevati tudi pri pripravi kriterijev za sofinanciranje gradnje gozdnih prometnic.«

Med cilji je pod točko 3.2.k navedeno:

»Uporabljati izključno ekološko obzirne tehnologije pridobivanja (spravila) lesa ter graditi okolju čim bolj prilagojene in samo najnujnejše gozdne prometnice.«

Analize ne navajam zaradi problematiziranja usmeritev, saj tudi ne uspemo zgraditi najnujnejših od najnujnejših prometnic. Navajam jo predvsem zato, ker kaže pot, po kateri je treba nadaljevati Nacionalni gozdni program. Ne nazadnje sta obe ministrstvi sedaj združeni in bo še lažje prevzeti dobro prakso.

3.2 V septembru 2013 je Evropska komisija poslala Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu-socialnemu odboru in odboru regij Novo gozdarsko strategijo EU: za gozdove in gozdarski sektor.

Glavna načela strategije so navedena v poglavju 3.1, in sicer:

- *»Trajnostno gospodarjenje z gozdovi in večnamenska vloga gozdov: uravnoteženo zagotavljanje različnih proizvodov in storitev ter zagotavljanje varstva gozdov.*
- Učinkovita raba virov: optimizacija prispevka gozdov in gozdarskega sektorja k razvoju podeželja, rasti in ustvarjanju delovnih mest.
- Globalna odgovornost za gozdove: spodbujanje trajnostne proizvodnje in potrošnje *gozdnih proizvodov.*«

Lahko ugotovimo, da so glavna načela strategije povsem skladna z našim NGP.

Iz dokumenta med drugim tudi izhaja, da proizvodna funkcija v stabilnih gozdnih ponovno pridobiva na pomenu, saj bistveno vpliva na okolje, ekonomijo EU, nova delovna mesta, načrtovani delež obnovljivih virov energije ter na zmanjševanje onesnaževanja okolja in zmanjševanje učinkov tople grede.

V sklepnih ugotovitvah strategija navaja:

»Namen te strategije je postaviti gozdove in

gozdarski sektor v središče prizadevanja za prehod na zeleno gospodarstvo in ovrednotiti koristi, ki jih lahko gozdovi trajnostno zagotavljajo, ter obenem zagotoviti njihovo zaščito. Za to sta potrebni močna zavezanost in politična podpora vseh vpletenih strani.«

Do leta 2018 bo opravljen pregled za oceno napredka pri izvajanju strategije.

Evropski parlament in Svet sta pozvana k odobritvi te strategije in oblikovanju stališč glede njenega izvajanja.

Nič drugače ne bo potekalo tudi na domačih tleh.

Brez iskrenega in zavzetega sodelovanja in podpore vseh vpletenih strani ne bomo uspeli prepričati javnosti in politike o strateškem pomenu gozdov za Slovenijo.

Naš NGP je bil sprejet pred šestimi leti. Minilo je dovolj časa, da zdajšnji posvet pošlje resornemu ministrstvu jasen in odločen poziv za izdelavo analize uresničevanja NGP, za opredelitev postopkov dopolnitve NGP in nato za takojšnjo izdelavo akcijskih programov vsaj za tista področja gozdarstva, kjer se cilji v zadnjem obdobju niso uresničevali skladno z NGP.

Akcijski programi bi morali konkretizirati cilje tudi na letni ravni in opredeliti postopke njihovega preverjanja.

Težave so v NGP zajete, strateški cilji so v glavnem definirani, dolgoročni cilji so izpeljani v gozdnogospodarskih načrtih, rabimo še konkretne etape cilje (akcijske načrte) in večjo aktivnost za njihovo uresničevanje, spremljanje in dopolnjevanje od NGP do izvedbe.

To so koraki, ki jih moramo narediti znotraj vpletenih strani, kar ne bo lahko. Najtežje, vendar neizogibno pa bo prepričati javnost in politiko, da je v gozdove in gozdarstvo treba dodatno vlagati in zakaj se vlaganje dolgoročno splača.

Kako že navaja Nova strategija EU? Da ponovim: »Za to sta potrebni močna zavezanost in politična podpora vseh vpletenih strani.«

GDK 903:

Delovanje gozdarske inšpekcije pri uresničevanju nacionalnega gozdnega programa

Activities of Forestry Inspection at Realization of National Forest Programme

Urška AHAČIČ POGAČNIK¹

Izvleček:

Ahačič Pogačnik, U.: Delovanje gozdarske inšpekcije pri uresničevanju nacionalnega gozdnega programa. Gozdarski vestnik, 72/2014, št. 2. V slovenščini z izvlečkom v angleščini, cit. lit. 7. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

Prispevek prikazuje delovanje gozdarske inšpekcije pri uresničevanju nacionalnega gozdnega programa.

Ključne besede: Gozdarska inšpekcija, kršitelji, nadzor, učinkovitost gozdarske inšpekcije

Abstract:

Ahačič Pogačnik, U.: Activities of Forestry Inspection at Realization of National Forest Programme. Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry), 72/2014, vol. 2. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 7. Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

The article presents activities of forestry inspection at realization of National Forest Programme.

Key words: forestry inspection, offenders, control, efficiency of forestry inspection

1 UVOD

Gozdarska inšpekcija je ena izmed petih inšpekcij, ki delujejo v Inšpektoratu RS za kmetijstvo in okolje. Zaposlenih je osemnajst gozdarskih inšpektorjev, ki delujejo v osmih enotah inšpektorata in nadzorujejo gospodarjenje z gozdovi v gozdnogospodarskih območjih. Nacionalni gozdni program iz leta 2007 je temeljni strateški dokument, namenjen določitvi nacionalne politike trajnostnega razvoja gospodarjenja z gozdovi. Deseto poglavje obsega nadzor v gozdarstvu.

Cilj inšpekcijskega dela ni samo ugotovitev, ali je dejansko stanje v skladu z zakoni ali ne, ampak je cilj predvsem, da se skladnost doseže in da se odpravijo vse ovire in pomanjkljivosti, ki povzročajo nezakonito stanje. S podelitvijo pooblastil za odločanje tudi v prekrškovnih postopkih z izrekanjem sankcij kaznujemo storilce za storjene napake. Izkušnje kažejo, da se število prekrškovnih postopkov veča. Vendar je zato, ker je inšpekcija tista, ki izreka tudi kazni, čas od storitve prekrška do izreka sankcije krajši, kot je bil v preteklosti, ko so inšpektorji le podajali predloge sodnikom za prekrške. Tako je tudi učinek izrečene sankcije večji.

2 NADZOR V GOZDARSTVU

V 10. poglavju Nacionalnega gozdnega programa (NGP) je navedeno, da nadzor v gozdovih z vidika spoštovanja Zakona o gozdovih, Zakona o gozdnem reprodukcijskem materialu in Zakona o ohranjanju narave ter predpisov na njihovi podlagi izvaja gozdarska inšpekcija, v varovanih območjih pa tudi inšpekcija, pristojna za ohranjanje narave.

Poleg gozdarskih inšpektorjev je sprememba zakona o gozdovih leta 2007 za izvajanje neposrednega nadzora nad izvajanjem nekaterih določb Zakona o gozdovih predvidela tudi gozdne nadzornike. Gozdni nadzor naj bi opravljali delavci Zavoda za gozdove Slovenije na podlagi pooblastila ministra, pristojnega za gozdarstvo. Gozdni nadzorniki bi bili med opravljanjem zakonsko določenih nalog uradne osebe s službenim znakom, službeno izkaznico in predpisano službeno obleko. Gozdni nadzorniki bi morali nadzirati kršitve gozdarske zakonodaje, ki se nanašajo na:

¹ Mag. U. A. P., RS Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Inšpektorat RS za kmetijstvo in okolje, 1000 Ljubljana, Parmova 33

- ogrožanje funkcij gozda (18. člen ZG),
- nabiranje živali, plodov, gob in rastlin (25. člen ZG),
- načrtovanje gozdne infrastrukture in uporabo gozdnih prometnic za namene, ki niso povezani z gospodarjenjem z gozdovi (37. člen ZG),
- vožnjo v gozdu zunaj gozdnih cest ter ježo in vožnjo s kolesi (40. člen ZG).

NGP kot dejstvo navaja, da je z letom 2006 Zavod za gozdove Slovenije (ZGS) začel izvajati skladno z Zakonom o ohranjanju narave neposredni nadzor v naravi, ki pomeni nadzor v gozdnem prostoru z vidika spoštovanja predpisov s področja varstva narave, kar pa seveda ni res. Sedem let po sprejetju Zakona o ohranjanju narave, ki je ZGS naložil nalogo izvajanja tega nadzora, se je v okviru javne gozdarske službe na Pohorju, v Trnovskem gozdu z Idrijo in Nanosom, na Javorniku in Snežniku ter severnem delu Ljubljanske kotline začel pilotni projekt. Nadzor je potekal izključno kot seznanjanje javnosti o primernem delovanju v naravi brez izrekanja kazni zaradi storjenih prekrškov. Leta 2007 se je projekt zaradi pomanjkanja finančnih sredstev končal. Naravovarstveni nadzor zunaj zavarovanih območij tudi zdaj ne deluje. V zavarovanih območjih nadzor opravljajo nadzorniki v tistih zavarovanih območjih, ki imajo upravljavca. Na površini več kot 48.000 ha (20 % vseh površin) 38 širših zavarovanih območij (79 % vseh širših zavarovanih območij) nima upravljavca (Ahačič Pogačnik, 2011). V enajstih zavarovanih območjih je leta 2011 delovalo skupaj 36 nadzornikov. Popoln naravovarstveni nadzor v zavarovanih območjih (tudi s prekrškovnimi postopki) se izvaja le v Triglavskem narodnem parku.

Cilji, usmeritve in indikatorji

Prvi cilj NGP na področju nadzora v gozdarstvu je učinkovit inšpekcijski nadzor, kar bi dosegli z zagotovitvijo učinkovitega delovanja inšpekcijskih služb, pristojnih za gozdni prostor, indikator uresničitve ciljev pa je število kršitev in število inšpektorjev.

Drugi cilj NGP je učinkovit neposredni nadzor v naravi v gozdnem prostoru, ki ga je mogoče doseči s stabilnim financiranjem javne gozdarske službe. Indikator uresničitve postavljenih ciljev je

delež površine gozdov z uvedenim neposrednim nadzorom v naravi in število nadzornikov. Neposrednega naravovarstvenega nadzora ni, ker za to niso bila zagotovljena ustrezna finančna sredstva in pripravljen podzakonski akt Zakona o ohranjanju narave, ki bi predpisal načine in pogoje za organizacijsko, vsebinsko ter območno usklajeno izvajanje naravovarstvenega nadzora.

3 UČINKOVITOST GOZDARSKE INŠPEKCIJE

V javni upravi se izraz učinkovitost uporablja za nek sistem ali organizacijo, ki je uspešna pri doseganju zadanih ciljev. Od vseh meril je najbolj povzdigovano in najpogosteje omenjano merilo učinkovitost, vendar pa je hkrati tudi najtežje opredeljivo in najmanj zanesljivo (Haček (2001, 27).

Kadar ocenjujemo sami sebe, si kot merilo za ocenjevanje izberemo neko drugo organizacijo ali pa sami sebe v nekem prejšnjem časovnem obdobju in se primerjamo z njo. Rezultat takšne ocene je za organizacijo izredno pomemben, je pa kljub temu zelo približen. V stabilnem okolju (pravnem redu, ki se ne spreminja ves čas) je primerjava objektivnejša (boljša). Pri lastnem ocenjevanju mora organizacija upoštevati tudi, kako jo ocenjuje njeno relativno okolje.

Na učinkovitost in kakovost inšpekcijskega nadzora vplivajo kvalitativni in kvantitativni dejavniki. Med kvantitativne dejavnike štejemo: načrtovanje nadzorov in število opravljenih nadzorov, število izdanih odločb in izdanih ukrepov. Kvalitativni dejavniki pa so organiziranost posameznega inšpektorata, vodenje organa, kadrovska zasedba, pogoji dela, dodatno izobraževanje, preventivno delovanje, povezanost inšpekcijskih služb oz. inšpektorjev (Obrulj, 2008).

Kvalitativni dejavniki

Gozdarska inšpekcija je ena od petih inšpekcij Inšpektorata RS za kmetijstvo in okolje. Sedemnajst inšpektorjev vodi direktor inšpekcije. Že od leta 1996, ko je sedem inšpektorjev dobilo pooblastilo za nadzor lovske zakonodaje, se soočamo s kadrovsko podhranjenostjo. Ob upoštevanju dejstva, da je dejansko sedem gozdarskih inšpektorjev tudi lovskih, da sta dva inšpektorja tudi vodje enot IRSKO in da sta dva inšpektorja

zaposlena za krajši delovni čas, ugotovljamo, da znaša ekvivalent delovnega časa v gozdarski inšpekciji (Fte) le 13,6 osebe. Vedno manj inšpektorjem se nalaga vedno večji obseg dela, kar vpliva na kakovost dela. Tudi ko so inšpektorati leta 2005 postali prekrškovni organi, se gozdarska inšpekcija kadrovsko ni okreplila. V zadnjih letih smo pridobili naloge s spremembami predpisov o: kmetijskih zemljiščih, zdravstvenem varstvu rastlin, gozdnem reprodukcijskem materialu, varstvu okolja, ohranjanju narave, planinskih poteh in rudarstvu.

Za poenotenje našega ukrepanja smo leta 2005 s skupnimi močmi spisali gozdarski priročnik, ki nam omogoča lažje delo, strankam pa zagotavlja, da so v vsej Sloveniji enako obravnavani za podobne prekrške. Ob novostih, ki jih prinese zakonodaja, se oblikujejo ožje tematske skupine, ki dodobra naštudirajo zakonodajo na določenem področju. V skupino povabijo tudi specializirane strokovnjake, oblikujejo opomnike in spišejo usmeritve za delo. Poglavlje dodajo gozdarskemu priročniku, ki je bil doslej dopolnjen že dvanajstkrat. Tako že dve leti deluje skupina za nadzor izvajalcev del v gozdovih, ki je v svoj delokrog povabila strokovnjake Inšpekcije za varstvo pri delu, Srednje gozdarske in lesarske šole iz Postojne, Davčne uprave.

Kvantitativni dejavniki

Z letnim načrtom se določijo prioritete dela in predviden obseg. Tako je npr. vodstvo gozdarske inšpekcije za leto 2012 načrtovalo redne preglede:

- pregled uresničevanja splošnih delov gozdno-gospodarskih načrtov in gozdno gojitvenih načrtov (januar–junij 2012)
- kontrolo del v gozdovih, ki so financirana in sofinancirana s sredstvi proračuna RS ali EU – (5 % vseh projektov) (oktober–december 2012)
- nadzor usposobljenosti izvajalcev del v gozdovih
 - vse izvajalce, ki so se pojavili pri ugotovljenih kršitvah v inšpekcijskih postopkih
 - pregledi izvajalcev v določeni upravni enoti ali drugi prostorsko zaključeni enoti
 - nadzor nad izvajalci na sečiščih več kot 100 m³
- kontrolo vzdrževanja gozdnih prometnic (julij–december 2012)

- nadzor po zakonu o gozdnem reprodukcijskem (junij in oktober 2012)
- nadzor po zakonu o zdravstvenem varstvu rastlin
- nadzor uresničevanja določil uredbe o varstvu samoniklih gliv in uredbe o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju (najmanj dva dni nadzora uresničevanja določil uredb v času pričakovanih kršitev, vsaj en dan ob asistenci policije)
- nadzor poseka in prodaje okrasnih dreves (december 2012)

Ponekod so redni pregledi temelj inšpekcijskega nadzora zavezancev. Gozdarska inšpekcija je pri tem nekoliko specifična, saj 80 % nadzora sodi med izredne preglede. Zato je načrtovanje toliko težje in nezanesljivo. Med letom je treba delo prilagajati novonastalim situacijam. Zato tudi merjenje učinkovitosti na podlagi izvedbe načrtovanih pregledov ne daje najboljših rezultatov.

Izredni pregledi se izvajajo kot odziv na prejete prijave in pobude, odstopov in prijav nepravilnosti, ki so jih odkrili drugi inšpekcijski organi, policija in v zadnjem času tudi Carina in Davčna uprava.

Učinkovitost našega dela na področju prekrškov preverjamo s primerjavo izrečenih ukrepov v posameznih letih in deležem zahtev za sodno varstvo. Žal nimamo podatka, s katerim bi lahko natančneje odgovorili na vprašanje, v koliko odstotkih pritožb oz. ZSV so bili vlagatelji uspešni. Zahteve za sodno varstvo namreč več mesecev ali celo let čakajo na sodišču, da pridejo v obravnavo.

Število opravljenih nadzorov

Leto	Število izrečenih ukrepov po ZP	Število zahtev za sodno varstvo (ZSV)	Delež ZSV
2005	340	28	8
2006	400	35	9
2007	542	55	10
2008	480	46	10
2009	494	44	9
2010	462	32	7
2011	446	28	6
2012	452	30	7

Inšpekcijski ukrepi

Poročilo Inšpekcijskega sveta za leto 2012 kaže, da je v povprečju vsak inšpektor opravil 355 inšpekcijskih pregledov in izrekel 59,2 ukrepa. Gozdarska inšpekcija izreka manj inšpekcijskih ukrepov v primerjavi z drugimi inšpekcijami predvsem zato, ker je dobro organizirana javna gozdarska služba tista, ki v upravnih postopkih izdaja številne odločbe in dovoljenja (o poseku in spravilu, obnovi gozda, potrebnih gojitvenih in varstvenih delih, dovolitvi spravila čez tuje zemljišče ...). Vendar se z leti večja tudi število inšpekcijskih postopkov; nekaj predvsem zaradi poostrelega nadzora nad izvajalci del v gozdovih.

Leto	Število inšpekcijskih odločb	Št opozoril ZIN
2005	92	57
2006	41	46
2007	58	71
2008	82	75
2009	74	78
2010	84	105
2011	116	171
2012	122	245

delavcev in dokazila, potrebna za izvajanje del po predpisih, ki urejajo varnost in zdravje pri delu za delavce, delovno opremo in osebno varovalno opremo. Našteti dokazil seveda nihče ni predložil gozdarski inšpekciji, na to pa ob registraciji svoje dejavnosti tudi niso bili opozorjeni. Tako smo v letu 2011 pregledali 141 izvajalcev del v gozdovih in prav nihče ni izpolnjeval vseh predpisanih pogojev. Ker temu področju dolgo časa ni bilo namenjene veliko pozornosti, smo k reševanju nepravilnosti na tem področju pristopili v več fazah. Vsem izvajalcem smo pred izrekom prepovedi opravljanja dejavnosti dali možnost, da se ustrezno usposobijo za delo in uredijo dokumentacijo, ki se nanaša na varnost in zdravje pri delu (izjava o varnosti z oceno tveganja, zdravniški pregledi, pregled delovne opreme in strojev ...). Hkrati z nadzorom registriranih izvajalcev smo bili pozorni tudi na tiste, ki v gozdovih delajo na črno. Ko smo ugotovili, da v gozdu nekdo dela brez ustrezne registracije, smo primer odstopili tržni inšpekciji (delo na črno), ko smo ugotovili, da registrirani izvajalci zaposlujejo ljudi na črno, pa inšpekciji za delo (zaposlovanje na črno).

Leto	Št. subjektov	Od tega				Usposobljenost na začetku postopka		Ukrepi GI			
		neregistrirani	Dop. dej.	s.p.	d.o.o, d.d.	strokovna	ZVZD	opozorilo	odlobča	odstop	prekrškovni postopek
2011	141	32	27	67	18	34	25	62	17	15	0
2012	245	21	88	95	41	61	67	104	22	25	5

Eno od dobrih usmeritev naše inšpekcije je pred nekaj leti sprejeta odločitev o poostrelem nadzoru izvajalcev del v gozdovih. Direktorjevo navodilo je bilo, da vsak inšpektor v enem letu pozove vse registrirane izvajalce del na nekem območju (občine ali upravne enote), da predložijo dokumentacijo, ki dokazuje, da so ustrezno usposobljeni za delo v gozdovih. Pravilnik o minimalnih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati izvajalci del v gozdovih, ki je bil sprejet leta 1994, določa, da morajo izvajalci, ki si pridobijo dovoljenje za opravljanje dejavnosti izvajanja del v gozdovih, pristojni gozdarski inšpekciji predložiti dokazila o strokovni usposobljenosti

Učinkovitost inšpekcije v svojem poročilu ocenjuje tudi inšpekcijski svet. To je stalno medresorsko delovno telo za medsebojno koordinacijo dela in doseganje večje učinkovitosti različnih inšpekcij, njegove naloge pa so povezane z doseganjem večje učinkovitosti in usklajenosti delovanja inšpekcij, tako da:

- usklajuje skupno izvajanje nalog inšpekcijskega nadzora različnih inšpekcij,
- obravnava skupna vprašanja glede delovanja inšpekcij,
- obravnava vprašanja, povezana z usposabljanjem v inšpekcijah,
- obravnava in usklajuje oziroma načrtuje ukrepe

za zagotovitev informacijske podpore inšpekcijam (D. Bizjak, 2010: 15).

Iz letnega poročila Inšpekcijskega sveta je razvidno, da kot kazalnike učinkovitosti vključujejo:

- količino oz. obseg dela posameznih inšpekcij (povprečno število zadev na inšpektorja, ločeno glede na rešene, nerešene in delež zadev brez ugotovljenih neskladij, ki je za leto 2012 za območje Slovenije 51,8 %,
- gospodarnost inšpekciji (strošek na zaposlenega, na upravno, inšpekcijsko ali prekrškovo zadevo, materialni strošek na zaposlenega, ki za leto 2012 znaša 7.818 EUR,
- odzivnost posameznih inšpekcij (povprečen čas reševanja posamezne zadeve),
- pravilnik oz. zakonitost delovanja (delež uspešnih pritožb),
- zadovoljstvo strank in čas reševanja v postopkih (npr. delež negativnih vpisov v knjigi pripomb in pohval, ocene strank o odnosu uslužbencev do nje,
- zadovoljstvo zaposlenih v posameznih inšpekcijah (št. bolniških, št. dni usposabljanja, št. koristnih predlogov za izboljšavo delovnega procesa).

4 ZAKLJUČEK

Napačen je sklep, da je učinkovita tista inšpekcija, ki izda največ odločb ali izvede največ ukrepov. Učinkovita inšpekcija je predvsem tista, ki:

- dobro obvladuje svoje področje,
- se hitro odziva na kritične kršitve predpisov v nadziranem okolju (odzivnost),
- zna postavljati prioritete in ločiti bistveno od nebistvenega,
- deluje preventivno in ob manjših kršitvah

uporablja načelo sorazmernosti ukrepa in kršitve. (D. Bizjak, 2010: 8).

Tega se v gozdarski inšpekciji dobro zavedamo in tudi ukrepi, ki jih izvajamo, sledijo naštetim usmeritvam. Največja ovira pri našem delu je še vedno nenehno spreminjajoča se zakonodaja. Zadnja sprememba zakona o gozdovih ni niti ugledala luči sveta, ko je bila, da bi se izognili vetu v državnem svetu, že obljubljena njena sprememba. Prav tako zakon o prekrških, ki je bil sprejet leta 2003 in se je še pred začetkom uporabe v letu 2005 spremenil in do danes doživel že osmo spremembo, ne pomeni stabilnega okolja, ki je eden od pogojev za večjo učinkovitost inšpekcijskega dela.

Snovalci gozdarske politike se morajo odločiti, ali uresničevati zapisano v NGP ali le-tega spremeniti. Smer, v katero se usmerja izvajanje nadzora v gozdu ni to, kar je zapisano v NGP. Ukinjanje samostojnosti gozdarske inšpekcije, ki se dogaja v teh dneh, pa zagotovo ne bo doprinesla k temeljnemu cilju NGP – naši večji učinkovitosti.

5 VIRI:

Zakon o gozdovih /ZG/ Ur. l. RS, št. 30/1993, 67/2002, 115/2006, 110/2007, 106/2010; 63/13,

Zakon o prekrških /ZP-1/, Ur. l. RS, št. 29/2011-UPB8, 21/13.

Letna poročila gozdarske inšpekcije za leta 2008, 2009, 2010, 2011, 2012.

Poročilo Inšpekcijskega sveta za leto 2012 (http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/JAVNA_UPRAVA/IJU/Inspekcijski_svet/Letno_porocilo_IS_2012.pdf)

Bizjak, Domen: Zakon o inšpekcijskem nadzoru, Upravna akademija 2010.

Obrulj, Vojko: Učinkovitost inšpekcijskega nadzora: magistrsko delo, Ljubljana 2008.

Haček, Miro. Sistem javnih uslužbencev, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.v

Predlog zaključkov posveta Kje smo z uresničevanjem vsebin Resolucije o Nacionalnem gozdnem programu?

1 SLOVENIJA IMA STRATEŠKI DOKUMENT

1.1 Slovenija je že pred sprejetjem Resolucije o NGP v Državnem zboru imela izdelan strateški pogled na razvoj gozdov in gozdarstva v Programu razvoja gozdov Slovenije (parlament ga je sprejel leta 1996), ki je bil podlaga tudi za izdelavo NGP.

1.2 Po soglasnem sprejetju Resolucije o nacionalnem gozdnem programu (ReNGP) v Državnem zboru Republike Slovenije je na spremljanje izvajanja ReNGP opozarjala nevladna organizacija Zveza gozdarskih društev Slovenije, ki je organizirala dva posveta o ReNGP.

1.3 Posvet je opozoril, da bi v slovenski javnosti morali spodbuditi proces, v katerem bi stalna aktivnost prispevala k nastajanju sprememb in dopolnitev politike gospodarjenja z gozdovi in rabe njihovih koristi ter predelave lesa in njegove rabe.

1.4 Ugotavlja se, da je ReNGP dokument, sprejet na najvišji ravni, ki v državi odmerja ustrezno pozornost za oblikovanje in uresničevanje politike ravnanja z gozdovi in njihovimi koristmi. Celotno družbo zavezuje za njeno uresničevanje, dejavniki, ki so najbolj povezani z gozdovi, pa morajo še bolj postati njegovo gonilo.

2 URESNIČEVANJE IN SPREMLJANJE URESNIČEVANJA RENGP

2.1 Ker Republika Slovenija ni ustrezno spremljala izvajanja NGP, ni v celoti izpolnila obveznosti, za katero se je zavezala na ministrski konferenci o varstvu gozdov, ki je bila leta 2003 na Dunaju. Tam je bila tedaj sprejeta deklaracija Evropski gozdovi – skupne koristi, skupna odgovornost. Države podpisnice, tudi Slovenija, so se zavezale k izdelavi in uporabi NGP kot orodja za participativno in medsektorsko povezovanje na področju gozdov in gozdarstva.

2.2 ReNGP ni omenjena v Programu razvoja podeželja (PRP za obdobje 2014–2020. V PRP za obdobje 2014–2020 pa je zajet akcijski načrt Les je lep. Uredba Sveta Evrope sicer določa, da mora podpora PRP za gozdarstvo temeljiti na nacionalnih programih za gozdove ali enakovrednih orodjih, ki upoštevajo zaveze, sprejete na ministrskih konferencah o varstvu gozdov v Evropi.

2.3 Ker ni bilo spremljanja in analize izvajanja NGP, tudi ni bila omogočena ustrezna participacija javnosti pri usmerjanju razvoja gozdov in gozdarstva v Sloveniji. Element participativnosti, ki mora biti zajet v NGP, je medsektorsko usklajevanje. Zato lahko v analizi Strategije za ohranjanje biotske raznovrstnosti v Sloveniji, ki jo je izdelal Zavod Symbiosus, v poglavju Gozdarstvo zasledimo medsektorsko neusklajenost z ReNGP v stališčih, ki obravnavajo povečanje sečenj, gradnjo gozdnih prometnic in varstvo narave.

3 KAJ SPREMENITI, DA BO URESNIČEVANJE ŠE USPEŠNEJŠE

3.1 Za oživitev participacije v delovanju NGP je treba nameniti veliko pozornost medsektorski povezavi in izboru deležnikov ter doseči njihovo zavezanost za uresničitev NGP. ZG zavezuje predvsem ministrstvo, odgovorno za gozdarstvo, pa tudi Vlado RS za pripravo in sprejem Operativnih programov za uresničevanje ReNGP, vsakih pet let pa tudi poročil o uresničevanju ReNGP. Priprava in obravnava programov ter poročil mora biti priložnost za vzbuditev zanimanja javnosti.

3.2 Ciljem in usmeritvam v NGP je treba zaradi njihovega velikega števila določiti prioritete glede pomena njihovega izvajanja, tistim, po prioritetah najvišje uvrščenim, pa dodati tudi ukrepe za njihovo doseganje, po možnosti tudi zavezance za njihovo uresničevanje. Zdaj imajo vsi zapisani enako težo in ne motivirajo dovolj za njihovo izvajanje; zbuja vtis, da so le spisek želja

gozdarskih strokovnjakov. Zato je treba opredeliti vsaj okvirna finančna sredstva, ki so potrebna za uresničevanje ciljev ReNGP.

3.3 Zmanjšati je treba razkorak med načrtovanim in izvedenim odpiranjem gozdov z gozdno infrastrukturo. Graditev gozdnih cest oz. odprto gozdov je pogoj ekonomičnega gospodarjenja z gozdom in s tem tudi uresničevanja ciljev, opredeljenih v ReNGP.

3.3 Cilji ReNGP na področju naravovarstvenega nadzora v gozdarstvu niso doseženi, brez dvoma pa sodijo v celovito obravnavanje gozdov in njihovega razvoja. Za njihovo uresničevanje sta potrebni stabilna inšpekcijska služba ter stabilna javna gozdarska služba.

3.4 Uresničevanje ciljev ReNGP, ki so povezani z razvojem podeželja, lastniki gozdov in splošno javnostjo, sicer poteka, vendar pa je zelo odvisno od razpoložljivih finančnih sredstev, ki se zmanjšujejo iz leta v leto.

4 LASTNIKI GOZDOV POMEMBNO PRISPEVAJO K URESNIČEVANJU

4.1 Povezovanje lastnikov gozdov se je sicer začelo in ga je treba spodbujati tudi vnaprej. Sedaj je manj kot 1 % lastnikov gozdov vključenih v Zvezo lastnikov gozdov Slovenije. Skladno z zakonom o gozdovih mora odgovorno ministrstvo pripraviti potrebne osnove, ki bodo prispevale k pospešenemu povezovanju. To lahko bistveno prispeva k uspešnejšemu gospodarjenju z gozdovi in uspešnejšemu usmerjanju njihovega razvoja. Ustanavljanje skupin proizvajalcev v okviru Programa razvoja podeželja 2014–2020 in iskanje sodobnih oblik skupnega gospodarjenja lahko pomaga pri premagovanju slabosti razdrobljene gozdne posesti.

4.2 Vključenost lastnikov gozdov v gozdnogospodarsko in lovskoupravljavsko načrtovanje je premajhna. Lastnike bi morali vključevati že v pripravo osnutkov načrtov za gospodarjenje z gozdovi.

4.3 Za večjo realizacijo poseka v zasebnih gozdovih je treba lastnike motivirati, spodbujati, ne

pa jih kakor koli siliti. To bo mogoče s pristopi, ki bodo zmanjševali stroške gospodarjenja in povečevali učinkovitost na trgu z gozdnimi sortimenti, hkrati pa z zagotavljanjem stabilne preskrbe lesne industrije omogočilo njeno uspešnost, ki je tudi pogoj za učinkovitost gospodarjenja z gozdovi.

4.4 Interesna združenja lastnikov gozdov so dala pobudo za spremembo 5. Člena zakona o gozdovih, ki določa prost dostop v gozdove. Temu sicer ne nasprotujejo, zahtevajo pa drugačno določitev rabe gozdov. Ureditev odnosov med lastniki gozdov in uporabniki koristi gozdov je treba ustrezno nadgraditi v spremembah predpisov o gospodarjenju z gozdovi. Pri tem je treba upoštevati filozofijo, da lastniki gozdov za to, kar v svojih gozdovih naredijo zaradi javnih koristi, prejmejo ustrezno nadomestilo pri izvajanju ukrepov in ustrezno strokovno pomoč.

4.5 Cilj ReNGP – zmanjševati razdrobljeno gozdno posest – se uresničuje z zakonskimi predpisi, ki preprečujejo deljenje gozdnih parcel in omogočajo uveljavljanje pravice prednostnega nakupa. Da bo doseganje cilja opazno, je treba določila predpisov dosledno izvajati še naprej, v nekaj vzorčnih katastrskih občinah pa narediti poskus zložbe zemljišč. Zagotoviti je treba stabilna sredstva za povečevanje površin državnih gozdov z nakupi. Finančno bi morali spodbujati zamenjave gozdnih posesti v zasebnih gozdovih, ki zmanjšujejo razdrobljenost. Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov naj z ustreznimi zamenjavami in nakupi še aktivneje prispeva k zaokroževanju gozdnih posesti.

5 URESNIČEVANJE CILJEV RENGPE JE TUDI URESNIČEVANJE RAZVOJA GOZDOV

5.1 Nacionalni gozdni program je namenjen analizi stanja gozdov in njihovih vlog, učinkov opravljenih ukrepov v gozdovih in populacijah divjadi, odpiranja gozdov z gozdnimi prometnicami, uporabe tehnologij za pridobivanje lesa, svetovanja lastnikom gozdov in ozaveščanja javnosti. Za vse to je tudi v prihodnje potrebna enovita javna gozdarska služba za gozdove vseh lastništev. Ob povečanih obremenitvah gozdov

bo še bolj potreben celovit medsektorsko usklajen pogled na njihov razvoj, na katerega ne sme vplivati vpliv razdrobljenih interesov.

5. V gozdnogospodarskih načrtih ni analiz učinkov nege gozdov. Za ugotavljanje učinkov nege so potrebne dolgoročne raziskave. Dvajset let obstoja javne gozdarske službe je že obdobje, v katerem bi morale biti poleg količinskih pripravljene tudi kakovostne analize uspehov in odklonov od načrtovanega razvoja gozdov. Analiza učinkov nege je potrebna tudi za prepričevanje javnosti o potrebnih finančnih sredstvih za sofinanciranje vlaganj v gozdove.

5.3 Nega gozdov poteka v **maspelnju podlavšek** ReNGP – navzdol. Vzrok je tudi zmanjševanje sredstev za sofinanciranje nege gozdov s strani države. Zagotoviti bo treba zadostna in predvsem stabilna finančna sredstva. V časih, ko od gozdov pričakujemo več, se bo morala izkazati tudi naša povečana skrb za njihov razvoj. Ker je poleg količine vprašljiva tudi kakovost opravljenih negovalnih del predvsem v zasebnih gozdovih, je treba proučiti sisteme organiziranja v sodobnih oblikah skupnega gospodarjenja, ki bodo omogočali uresničitev načrtovanega.

5.4 Za kakovostno izvedbo nege v zasebnih gozdovih je potreben kakovosten pristop do lastnika gozda, kar je naloga revirnih gozdarjev. Lastniku

gozda je treba tudi večkrat razložiti pomen nege in njene pravočasne ter pravilne izvedbe.

6. SNOVALCI GOZDARSKE POLITIKE SE MORAJO BOLJ POSVETITI SVOJI TEMELJNI NALOGI

6.1 Pisanje nove gozdarske zakonodaje in sprejemanje novih modelov upravljanja z gozdovi terja temeljito pripravo, katere del je tudi poznavanje sistemov gospodarjenja v tujini, zlasti v državah EU. Tega pa nikakor ni mogoče doseči s kampanjskim pristopom. Dvajsetletno trajanje veljavnega ZG je že tako obdobje, da mora biti po njem jasno, kaj je treba v ZG nadgraditi, kaj pa zaradi neučinkovitosti opustiti.

6.2 Resorno ministrstvo mora pripraviti analizo uresničevanja ReNGP, določiti potrebne dopolnitve ReNGP in sestaviti operativne programe, kot določa aktualni zakon o gozdovih.

6.3 Snovalci gozdarske politike se morajo odločiti, ali uresničevati zapisano v ReNGP ali jo spremeniti oziroma dopolniti.

Predlog pripravili in ga dopolnili s pripombami referentov:

mag. Andrej BREZNIKAR
Jože FALKNER
Tone LESNIK

Strokovno izrazje

Terminološka komisija ZGD znova objavlja izraze, ki jih je iz drugih virov vključila v abecedni seznam štirih zvezkov Gozdarskega slovarja - Lexicon silvestre, kjer še nimajo razlag. Sedaj je izdelala razlage za izraze z različnih vsebinskih področij. Osnovni predlog zanje je pripravil Arne Kozina, dipl. ing. Za boljše preglednost so navedeni tudi vrstilci Gozdarske decimalne klasifikacije. Tako komisija dopolnjuje Gozdarski slovar.

156.2	odstrel <i>m</i>	število divjadi/2274/, ki se jo odstrani (odstrelji) iz lovišča, zlasti zaradi uravnavanja številčnosti divjadi.
164.4	steblo <i>s</i>	osrednji, nadzemni del rastline (stebelnice), ki nosi liste, cvetove in plodove prim.: deblo/0084/, /0534/
181.63	poganjek <i>m</i> , vodni +	poganjek/0081/, ki odžene iz sekundarnega popka (na deblu ali panju); sin.: drugotni poganjek/0151/, /3247/ prim.: adventivni popek/1181/
228.5	drogovnjak <i>m</i> , starejši	razvojna stopnja sestoja/0253/ s srednjim prsnim premerom/0743/ od 20 do okrog 30 cm prim.: drogovnjak/0288/, mlajši drogovnjak/1344/

Strokovno izrazje

228.5	debeljak <i>m</i> , tanjši	razvojna stopnja sestoja/0253/, mlajši debeljak/1338/ s srednjim prsnim premerom/0743/ 21 – 35 cm rim.: debeljak/0289/
228.5	debeljak <i>m</i> , debelejši	razvojna stopnja sestoja/0253/, starejši debeljak/1340/ s srednjim prsnim premerom/0743/ nad 50 cm prim.: debeljak/0289/, sečnozreli sestoj/0290/
228.7	sonaraven, -vna, -vno	skladen z naravo; tak, ki povdarja razumno ravnanje človeka z naravnim okoljem/2138/, npr. gozdom, ob upoštevanju njegovih naravnih zakonitosti prim.: sonaravni gozd/2423/, sonaravno gojenje gozdov/2370/
23	pomlajanec <i>m</i>	razvojna stopnja/1878/ starega sestoja/0253/, ko razmere že omogočajo začetek pomlajevanja/2426/
231.31	sklep <i>m</i>	gibljiv stik drevesnih krošenj/0089/, gojitvena značilnost sestoja/0253/
231.31	sklep <i>m</i> , popolni	sklep, ko so krošnje/0089/ dreves/0103/ sklenjene/0266/ in se vejice v strehi krošenj/0261/ dotikajo, npr. v stadiju gošče/0834/; sin.: polni sklep/2405/
231.31	sklep <i>m</i> , rahli	sklep, ko se krošnje/0089/ dreves/0103/ (v rahlem vetru) komaj dotikajo
231.31	sklep <i>m</i> , tesni	sklep, ko se krošnje/0089/ dreves/0103/ tesno stikajo
231.31	sklep <i>m</i> , vrzelasti	sklep, ko so med krošnjami/0089/ dreves/0103/ vrzeli (velikosti povprečne krošnje)
243	rahljanje <i>s</i>	negovalni poseg v polni sklep/2405/ krošenj/0089/, da bi se sproščenim osebkom povečal rastni prostor/1201/ in pospešila rast
245.1	les <i>m</i> , obvejeni	les/0890/ spodnjega dela debla/0084/, na katerem so bile odstranjene veje/0086/ prim.: obvejevati/0431/
261	prostor <i>m</i> gozdni	prostor, poraščen z gozdom/0191/
325	konec <i>m</i> kosa, tanjši	konec kosa okroglega lesa/1610/ z manjšim prečnim prerezom; sin.: tanjši konec/2606/
325	les <i>m</i> , dolgi okrogli	skupen izraz za debla/0534/ in dele debel dolžine nad 4 (5) m, potem ko sta izločena prostorninski les/0535/ in drva/0929/ prim.: dolgi les/0528/, oblovina/0525/, okrogli les/0525/
365	oznaka <i>ž</i> smeri podiranja	oznaka na deblu/0084/, ki določa izbrano ali zahtevano smer podiranja/0482/
373	dričati	premikati les, navadno po gladki podlagi; spuščati les po pobočju ali drči prim.: drča/0612/
373.2	riža <i>ž</i> , plastična	plastični žleb za samotežno spravljanje/0607/ drobnega lesa prim.: lesena riža/0614/
373.3	drča <i>ž</i> , lesena	drča/0612/, zgrajena v celoti iz lesa; sin.: lesena riža/0614/
414.21	prašiti	nanašati prašivo na rastline, jih posipati s prahom; (npr. s sredstvom za zatiranje škodljivcev/2709/)
43	požar <i>m</i> , debelni	gozdni požar/0702/, ki nastane, ko pritalni požar/0706/ ožge tudi debla dreves/0084/
433	les <i>m</i> , ožgani	z ognjem obdelan les; les s požarišča/1755/
451.4	ograja <i>ž</i> nasada	naprava, ki varuje mladi nasad /0294/ (pred divjadjo/2274/)
48	kalamiteta <i>ž</i>	škoda zaradi naravnih ujm/0730/ ali čezmernega razmnoževanja/0062/ organizmov, zlasti škodljivih žuželk/3780/
517	prostornina <i>ž</i>	razsežnost prostora, v katerem se kaj nahaja (npr. prostorninski les/0535/) prim.: volumen, telesnina/0733/
521	premer <i>m</i>	premer preseka okroglega lesa (običajno izmerjen navzkriž) ali premer drevesa oz. debla (izmerjen 130 cm od tal na zgornji strani) prim.: prsni premer/0743/, premer v prsni višini/0743/
521	premer <i>m</i> na tanjšem koncu	premer na tanjšem koncu debla/0534/, dolgega lesa/0528/ ali odrezka/0526/; sin.: tanjši premer/1780/

Strokovno izrazje

521	premer <i>m</i> , zgornji	1. premer zgornjega čela odrezka/0526/; premer čelne ploskve na tanjšem koncu kosa/2606/ prim.: premer na tanjšem koncu 2. prsni premer dreves pri zgornji višini sestoja/0752/
521.2	premer <i>m</i> , srednji	premer na sredini/0745/ oz. na polovici dolžine debla/0534/ ali kosa okroglega lesa prim.: srednji premer sestoja/0744/
525.9	masa <i>ž</i> , lesna	količina stoječega ali posekanega lesa/0890/ prim.: sečna masa/0770/
615	prostor <i>m</i> , gozdnati	prostor, kjer prevladuje gozd/0191/
643	enota <i>ž</i> (Zavoda za gozdove), območna	gozdnogospodarska enota/2957/ Zavoda za gozdove Slovenije za upravljanje gozdnogospodarskega območja
686.39	pot <i>ž</i> za sečnjo	načrtovana, za samohodne gozdarske stroje/1572/ za sečnjo/0213/ in izdelavo/0468/ prehodna trasa v sestoju/0253/, ki jo naredijo stroji sami pri odpiranju gozdov s sekundarnimi prometnicami/1923/; sin.: sečna pot, strojna pot/1925/
814.7	les <i>m</i> , senescentni; les <i>m</i> , starostni	les/0890/, ki nastaja na drevesu v pozni starosti/1237/, predvsem na spodnjem in zunanjem delu debla/0084/ prim.: juvenilni (mladostni) les/2976/, adultni (zreli) les/2977/
91	raba <i>ž</i> gozda	raba danosti, kot jih omogočajo funkcije gozda/2013/ prim.: večnamenska raba/2142/

prof. dr. Marjan LIPOGLAVŠEK

Gozdarski vestnik, LETNIK 72•LETO 2014•ŠTEVILKA 2
 Gozdarski vestnik, VOLUME 72•YEAR 2014•NUMBER 2
 Gozdarski vestnik je na Ministrstvu za kulturo vpisan
 v Razvid medijev pod zap. št. 610.
 Glavni urednik/Editor in chief
 mag. Franc Perko

Uredniški odbor/Editorial board

Jure Beguš, prof. dr. Andrej Bončina, prof. dr. Robert Brus, Dušan Gradišar,
 dr. Tine Grebenc, Jošt Jakša, dr. Klemen Jerina, doc. dr. Aleš Kadunc,
 doc. dr. Darij Krajčič, prof. dr. Ladislav Paule, prof. dr. Stanislav Sever,
 dr. Primož Simončič, Mitja Skudnik, prof. dr. Heinrich Spiecker,
 Rafael Vončina, Baldomir Svetličič, mag. Živan Veselič

Dokumentacijska obdelava/Indexing and classification
 mag. Maja Peteh

Uredništvo in uprava/Editors address
 ZGD Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana, SLOVENIJA
 Tel.: +386 01 2007866

E-mail: franc.v.perko@amis.net, zveza.gozd@gmail.com
 Domača stran: <http://www.dendro.bf.uni-lj.si/gozd.html>
 TRR NLB d.d. 02053-001882261

Poština plačana pri pošti 1102 Ljubljana
 Letno izide 10 števil/10 issues per year

Posamezna številka 7,70 EUR. Letna naročnina:
 fizične osebe 33,38 EUR, za dijake in študente
 20,86 EUR, pravne osebe 91,80 EUR.

Izdajo številke podprlo/Supported by
 Javna agencija za raziskovalno dejavnost
 Republike Slovenije

Gozdarski vestnik je eferiran v mednarodnih bibliografskih zbirkah/Abstract from the
 journal are comprised in the international bibliographic databases:
 CAB Abstract, TREECD, AGRIS, AGRICOLA.

Mnenja avtorjev objavljenih prispevkov nujno ne izražajo stališč založnika niti
 uredniškega odbora/Opinions expressed by authors do not necessarily reflect the policy
 of the publisher nor the editorial board

Tisk: Euroraster d.o.o. Ljubljana

Foto: F. Perko